

Rebecca Kangasmaa

**SOSIAALINEN MEDIA INFORMAATIOVAIKUTTAMISEN
TYÖKALUNA**

Virkamiesten kokemukset vaikutuksista virkatehtävien ja
oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro Gradu -tutkielma
Tammikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Rebecca Kangasmaa: Sosiaalinen media informaatiovaikuttamisen työkaluna - Virkamiesten kokemukset vaikutuksista virkatehtävien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen

Pro Gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma

Tammikuu 2024

Tutkielma käsittelee informaatiovaikuttamisen ilmiötä sosiaalisen median alustoilla ja sen seurauksia virkamiesten virkavastuun ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen. Aihe on erityisen ajankohtainen, sillä sosiaalinen media on keskeisessä roolissa nyky-yhteiskunnan tiedonvälityksessä. Tutkielma perustuu laadulliseen haastattelututkimukseen virkamiesten kokemuksista ja pyrkii yhdistämään nämä löydökset olemassa olevaan kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin.

Keskeinen tavoite oli tunnistaa, miten informaatiovaikuttaminen ilmeni sosiaalisessa mediassa ja kuinka se vaikutti virkamiesten päätöksentekoon. Näin ollen tutkielma pyrki arvioimaan informaatiovaikuttamisen vaikutusta oikeusvaltioperiaatteen ja demokraattisen päätöksenteon toteutumiseen. Aihe oli erityisen tärkeä, sillä informaatiovaikuttaminen voi olla potentiaalinen uhka nykypäivän yhteiskunnassa ja edellyttää jatkuvaa tutkimista.

Tutkimus hyödynsi puolistrukturoitua laadullista haastattelututkimusta, joka toteutettiin LimeSurvey-ohjelmistolla. Haastattelut mahdollistivat syvällisen ymmärryksen virkamiesten kokemuksista ja antoivat tilaa vapaalle kerronnalle. Näin saatiin kokonaisvaltainen näkemys informaatiovaikuttamisen dynamiikasta ja sen vaikutuksesta laajemmin yhteiskuntaan.

Tutkielman tavoitteena oli tuottaa lisämerkitystä ja arvoa tuleville tutkimuksille, ja sen tavoitteena oli antaa erityisesti lisäarvoa turvallisuuspolitiikan ja demokraattisen päätöksenteon saralla. Tavoitteena oli tarjota myös tietoa virkamiehille, jotka olivat informaatiovaikuttamisen kohteina, ja laajemmin yhteiskunnallisille toimijoille, jotka olivat kiinnostuneita informaation luotettavuudesta ja vaikuttamisesta yleisön mielipiteeseen.

Avainsanat: Informaatiovaikuttaminen, virkamies, viranomainen, julkinen valta, oikeusturva, virkamiehistö, julkishallinto, sosiaalinen media, hybridi-vaikuttaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ.....	2
1. JOHDANTO.....	5
1.1 Aiheen esittely.....	5
1.2 Tutkimuskysymys ja tavoitteet.....	6
1.3 Tutkimuksen rakenne.....	8
1.4 Metodit ja aineisto.....	12
1.5 Tutkimuksen luotettavuus ja etiikka.....	15
1.6 Aiempi tutkimus aiheesta.....	17
2. VIRKAMIEHET JA OIKEUSVALTIOPERIAATE.....	23
2.1 Virkamiehen määritelmä ja rooli.....	23
2.1.1 Virkavastuu.....	24
2.1.2 Virkamiehen viranhoidon päämäärät ja vastuu.....	26
2.1.3 Virkamieskunnan merkitys yhteiskunnassa.....	28
2.2 Oikeusvaltioperiaate.....	30
2.2.1 Oikeusvaltioperiaateen ydin ja asema lainsäädännössä.....	31
2.2.2 Oikeusvaltioperiaatteen suhde virkamiehistöön.....	33
2.2.3 Oikeusvaltioperiaatteen toteuttamisesta ja toteutumisesta.....	35
3. INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN.....	37
3.1 Informaatiovaikuttamisen käsite ja määritelmä.....	37
3.2 Informaatiovaikuttamisen yleiset ja tunnetut keinot.....	39
3.3 Informaatiovaikuttamisen rooli yhteiskunnassa (tavoitteet ja toimet).....	42
3.4 Informaatiovaikuttaminen sosiaalisessa mediassa.....	50
3.5 Informaatiovaikuttamisen tulevaisuus.....	53
4. VIRKAMIESTEN HAASTATTELUT.....	56
4.1 Haastattelun toteutus.....	56
4.1.1 Haastattelujen tarkoitus ja suunnittelu.....	57
4.1.2 Perustietokysymyksistä.....	58
4.1.3 Otannasta.....	58
4.2 Kysymykset ja vastaukset.....	59
4.2.1 Kysymysten tavoitteet ja perustelut.....	60
4.2.1.1 Kysymykset omasta osaamisesta ja kyvykkyydestä tunnistaa informaatiovaikuttaminen.....	61
4.2.1.2 Kysymykset informaatiovaikuttamisen kokemuksista.....	62
4.2.1.3 Kysymykset oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta.....	63
4.2.1.4 Kysymykset reagoinnista, koulutuksesta ja yhteistyöstä.....	63
4.2.2 Haastatteluvastauksien analyysi ja tulkinta.....	65
5. TUTKIMUSAINEISTO JA ANALYYSI.....	77
5.1 Yhteenveto haastattelututkimuksen tuloksista.....	77
5.2 Tulosten merkitys ja vaikutukset.....	80

6. YHTEENVETO.....	82
6.1 Tutkimuskysymyksen ja tavoitteiden yhteenveto.....	82
6.2 Tutkimuksen rajaukset.....	82
6.3 Käytännön ja teoreettiset johtopäätökset.....	83
6.4 Jatkotutkimuksen suuntaviivat.....	85
LÄHTEET.....	87
LIITE 1.....	92
HAASTATTELUPOHJA JA SAATEKIRJE.....	92

1. JOHDANTO

1.1 Aiheen esittely

Tutkielmani keskittyy informaatiovaikuttamisen ilmiöön sosiaalisen median alustoilla sekä sen vaikutukseen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoprosesseihin.

Informaatiovaikuttaminen, jota tässä tutkimuksessa tarkastellaan, viittaa suunnitelmalliseen viestintään ja vaikuttamiskeinoihin, joiden tarkoituksena on informaatiota muokkaamalla saavuttaa muutoksia ja vaikuttaa kohderyhmän tiedon ja mielipiteiden muodostumiseen.¹

Tämä aihe herättää kiinnostusta sen ajankohtaisuuden vuoksi, kun otetaan huomioon, miten sosiaalinen media on tullut keskeiseksi tiedonvälityksen ja yhteiskunnallisen keskustelun foorumiksi. Samalla on syntynyt huolta siitä, miten informaatiovaikuttaminen, joka oikeastaan on vanha ilmiö, on saanut uuden ilmenemismuodon sosiaalisen median, teknologian kehityksen, älykkäiden viestintälaitteiden ja tekoälyn kautta. Verkon kautta tapahtuva informaatiovaikuttaminen on hyvin vaikeasti ennakoitavaa, minkä vuoksi se voidaan tulkita nykyisessä internetyhteiskunnassa potentiaalisesti korkean riskin uhaksi.² Kiinnostus informaatiovaikuttamisen hyödyntämiseen valtiotasolla asti näkyy myös suojelupoliisin (Supo) vuosikertomuksista, joissa kiinnitetään huomiota siihen, että Suomen toimet informaatiovaikuttamiselta suojautumiseksi ovat kiinnostaneet myös ulkomaisia toimijoita, muun muassa ulkomaisia tiedustelupalveluja.³ Lisäksi vuosikertomukset korostavat vaikuttamis- ja hybridioperaatioiden sekä verkon kautta, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, toteutetun vakoilun vaikeuttavan ja sirpaloittavan turvallisuuskentän ja informaatioympäristön tulkintaa ja ennakoitavuutta.⁴

Demokratia, eli kansanvalta, edellyttää kansalaisten osallistumista ja heidän mielipiteensä huomioon ottamista päätöksenteossa. Siksi on keskeistä ymmärtää ja tunnistaa toimet, jotka pyrkivät vaikuttamaan kansan mielipiteisiin ja virkamiesten toimintaympäristöön. Tämä tutkielma pyrkii valottamaan informaatiovaikuttamisen moniulotteisia vaikutuksia ja

---

¹ Sanastokeskus TSK 2017

² Isokangas. Tiedustelun maailma: Muuttuva tiedustelu Tiedusteluanalyysi I -kurssin raportteja. 2023. s.79

³ Suojelupoliisi, 2016 s.20

⁴ Suojelupoliisi, 2017 s.4

haasteita yhteiskunnallisessa ja julkisoikeudellisessa kontekstissa. Keskityn erityisesti siihen, miten sosiaalisen median alustat mahdollistavat laajamittaisen ja monimuotoisen informaatiovaikuttamisen, joka voi ulottua perinteisistä propagandatekniikoista hienovaraisempiin manipulaation muotoihin, kuten mielipidemuokkaukseen ja valeutisten levittämiseen.

Tutkimus käsittelee myös sitä, miten demokraattiset instituutiot ja yhteiskunnalliset toimijat, kuten media, kansalaisjärjestöt ja viranomaiset, voivat vastata ja hallita tätä informaatiovaikuttamisen haastetta. Tarkastelussa on myös se, millaisia strategioita ja toimenpiteitä on kehitetty ja voidaan kehittää informaatiovaikuttamisen tunnistamiseksi ja torjumiseksi, sekä miten nämä toimet vaikuttavat kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja demokratian terveyteen. Lisäksi tutkimus tarkentaa sitä, miten informaatiovaikuttaminen vaikuttaa yksilöiden käsityksiin ja asenteisiin, sekä miten se voi luoda polarisaatiota ja epäluottamusta yhteiskunnassa. Tämän lisäksi keskitytään siihen, miten sosiaalisen median algoritmit voivat vahvistaa tai heikentää informaatiovaikuttamisen vaikutuksia.

Lopuksi, tutkimus pyrkii tarjoamaan lisää ymmärrystä siitä, miten informaatiovaikuttaminen haastaa yhteiskunnallista keskustelua ja demokraattista päätöksentekoa sen perinteisessä muodossa. Tavoitteena on tarjota konkreettisia suosituksia siitä, miten voimme suojata yhteiskunnallista järjestelmäämme ja ylläpitää hyvää hallintotapa informaatiovaikuttamisen aikakaudella.

1.2 Tutkimuskysymys ja tavoitteet

Tutkimus keskittyy tarkastelemaan informaatiovaikuttamisen ilmenemistä sosiaalisen median alustoilla ja sen vaikutuksia yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoprosesseihin. Päämääränä on syventyä siihen, kuinka informaatiovaikuttaminen ilmenee sosiaalisen median alustoilla ja miten se vaikuttaa virkamiesten toimintaan sekä oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen.

Informaatiovaikuttaminen osana mielipidevaikuttamista on samaan aikaan uusi ja vanha konsepti.⁵ Ihminen on aina pyrkinyt luomaan itsestään tarkoituksiinsa sopivan kuvan tai esittämään totuuden siinä valossa ja niiltä osin, kuin se on tavoitteisiin nähden edullista. Sodan, politiikka, päätöksenteko, tuomiot; lista on pitkä ja yhteiskunnan läpi leikkaava. Kuitenkin informaatiovaikuttaminen siinä laajuudessa, tehokkuudessa ja kattavuudessa kuin se nykypäivänä voidaan toteuttaa, on uutta. Ilmiöstä nykymuodossaan tuotetaan aktiivisesti tietoa ja tutkimusta, mutta aikajänteen huomioon ottaen lisätutkimukselle on yhä tilausta. Erityisesti se hienovaraisuus ja arkipäiväisyys, jota informaatiovaikuttamisessa voidaan nykyään hyödyntää, on yhä monelle tunnistamaton tai laajuudeltaan vieras ilmiö. Ajatus siitä, että saatat joutua vaikuttamisen kohteeksi aamupalapöydässä, kun selaillet sosiaalista mediaa tai vilkaiset uutissivuston kommenttikenttää, on häiritsevää. Yksityisalueellesi tunkeutuva. Entä jos viranomaisen joutuukin tämän vaikuttamisen kohteeksi? Entä jos se vaikuttaa hänen virantoimitukseensa tai uhkaa sitä? Uhkaa oikeusvaltioperiaatteen ehdotonta ja puolueetonta toteutumista? Ajatus on länsimaisessa demokratiassa kasvaneelle ahdistava. Muuttuvan ajankuvan ja keinojen myötä myös jatkuva tutkiminen ja havainnointi on paikallaan.

Tutkimuksessa hyödynnetään sitä varten tehtyä laadullista haastattelututkimusta (LIITE 1) eri virkamiesten kokemuksista informaatiovaikuttamisesta ja pyritään yhdistämään tämä tuoreisiin kirjallisuuslähteisiin ja aiempiin tutkimuksiin. Keskeisenä tarkoituksena on tunnistaa, kuinka sosiaalinen media on valjastettu työkaluksi ja keinoksi informaatiovaikuttamisessa, ja miten tämä vaikuttaa virkamiesten päätöksentekoon ja laajemmin yhteiskunnalliseen ilmapiiriin.

Tutkimuksen tavoitteena on informaatiovaikuttamisen käsitteen ja sen merkityksen tarkastelu virkamiesten näkökulmasta, erityisesti keskittyen sosiaalisen median alustoihin ja virkamiesten kokemusten tarkastelu siitä, miten informaatiovaikuttaminen vaikuttaa heidän päätöksentekoprosesseihinsa ja toimintaympäristöönsä. Lisäksi tarkoitus on arvioida informaatiovaikuttamisen mahdollisia uhkia ja vaikutuksia oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen ja demokraattiseen päätöksentekoon. Tutkimuksen pyrkimys on siis luoda kokonaisvaltainen käsitys informaatiovaikuttamisen dynamiikasta ja sen vaikutuksista virkamieskuntaan sekä laajemmin yhteiskuntaan. Tutkielmassa käytetään monitieteistä viitekehystä tutkittaessa informaatiovaikuttamista virkamiesten työssä, keskittyen erityisesti

---

⁵ Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:11 s.12

sosiaalisen median rooliin. Viitekehys yhdistää informaatiovaikuttamisen teorial, julkisen hallinnon käytännöt ja periaatteet, sosiaalisen median tutkimuksen sekä oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian teorial. Informaatiovaikuttamisen teoriassa keskitytään siihen, miten informaatiovaikuttamista käytetään ja miten se kohdistuu virkamiehiin ja heidän työhönsä. Tarkasteltavana on myös virkamiehen rooli julkisessa hallinnossa ja heidän päätöksentekoprosessinsa ja se miten informaatiovaikuttaminen näyttäytyy tässä kontekstissa. Tutkimuksessa keskitytään informaatiovaikuttamiseen sosiaalisessa mediassa ja sen vaikutuksiin virkamiehen työssä. Siksi tutkimuksessa pureudutaan myös sosiaalisen median teorioihin ja viestinnän tutkimukseen ja sosiaalisen median rooliin informaation levittäjänä ja vaikuttamisen välineenä. Tutkimuksessa avataan myös oikeusvaltioperiaatetta ja demokratian teoriaa ja sitä miten informaatiovaikuttaminen vaikuttaa oikeusvaltioperiaatteen ja virkavastuun toteutumiseen.

Nämä tutkimuskysymykset, viitekehykset ja tavoitteet toimivat ohjaavana raamina Pro Gradu -tutkielmassani, auttaen hahmottamaan, millaisia näkökulmia ja tuloksia tutkimuksen edetessä pyritään saavuttamaan.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen rakenne pyrkii muodostamaan lukijalle selkeän kuvan niistä termeistä, käytännöistä ja toimintaympäristöstä, joka itse haastattelun ja sen analyysin ymmärtämiseksi on tarpeen. Tämä vuoksi myös tärkein termistö ja toimintatavat avataan omissa luvuissaan.

Tutkielman ensimmäisessä luvussa tarkastellaan sen peruskehystä, niin sanottua luurankoa. Aluksi esitellään tutkimuksen aihe ja keskustellaan lyhyesti sen merkityksestä yhteiskunnallisessa ja julkisoikeudellisessa kontekstissa. Tämän jälkeen esitellään tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoitteet, jotta seuraavia vaiheita voitaisiin tarkastella myös sen pohjalta, toteutuvatko nämä asetetut tavoitteet ja onko tutkimuskysymykseen pyritty vastaamaan. Luku 1.3 käsittelee rakennetee. Luvussa 1.4 tarkastellaan metodeja ja aineistoja ja tässä kohden käydään läpi sitä, miten tutkimuksen sisältö on kerätty ja jäsenneilty sekä sitä miksi juuri nämä metodit ja aineistot on valittu tähän tutkimukseen. Osa esittelee valitun tutkimusmenetelmän ja perusteet sen valinnalle laajemmin. Keskiössä on puolistrukturoitu kvalitatiivinen haastattelututkimus, joka perustuu lomakepohjaisiin kyselyihin. Lisäksi tarkastellaan muita samankaltaisia tutkimuksia ja niiden käyttämiä

menetelmiä. Tutkielman metodien ja aineiston tarkastelun jälkeen käydään läpi vielä tutkimuksen luotettavuutta ja etiikkaa sekä tehdään katsaus aiempaan tutkimukseen aiheesta. Tämä auttaa sijoittamaan tutkimuksen laajempaan akateemiseen keskusteluun ja olemassa olevaan kirjallisuuteen. Tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen on tärkeää sekä tutkimuksen tekijälle että lukijalle. Se auttaa tunnistamaan mahdolliset puutteet, kysymykset ja lähtökohdat, jotka ovat vaikuttaneet tutkimuksen toteuttamiseen. Tavoitteena on tehdä tutkimuksesta avoimempi ja keskustelelevampi osa akateemista keskustelua. Tutkimuksen etiikan tarkastelu puolestaan auttaa hahmottamaan ne premissit ja arvot sekä normit, jotka toimivat tutkimuksen ohjenuorana ja sääntöinä. Näiden eettisten sääntöjen ja ongelmien huomiointi on ehdottoman tärkeää, kun tutkimuksesta pyritään tekemään validi ja laajemman kansainvälisen akateemisen yhteisön normien mukainen.

Luvussa kaksi käsitellään virkamiehiä ja oikeusvaltioperiaatetta. Luvun tarkoituksena on antaa lukijalle tarvittavat perustiedot siitä mitä julkista valtaa edustavan virkamiehen virkavastuuseen kuuluu, millanen viranomaisen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa on ja miten se vaikuttaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen. Virkamiehet ja oikeusvaltioperiaate muodostavat keskeisen taustan tutkimukselle, joka pyrkii ymmärtämään informaatiovaikuttamisen ilmenemistä sosiaalisen median alustoilla ja sen vaikutuksia yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoprosesseihin virkamiesnäkökulmasta. Aivan aluksi käydään läpi virkamiehen määritelmä ja rooli sekä ne keinot ja päämäärät joiden kautta virkamies toteuttaa virkavastuutaan. Myös virkavastuuta tarkastellaan lyhyesti, koska tutkimuksen tarkoitus on myös arvioida informaatiovaikuttamisen vaikutusta virkavastuuseen nähden.

Luvussa kolme käsitellään informaatiovaikuttamista käsitteenä ja esitellään informaatiovaikuttamisen toimintamalleja. Informaatiovaikuttaminen on tutkimuksen keskeinen käsite, ja tässä luvussa käsitellään sen käsitettä ja määritelmää. Lisäksi pohditaan informaatiovaikuttamisen roolia yhteiskunnassa, sen tavoitteita ja toimia. Tutkimus pyrkii hahmottamaan, kuinka informaatiovaikuttaminen on kehittynyt ja millaisia vaikutuksia sillä on yhteiskunnassa. Ensimmäiseksi tarkastellaan informaatiovaikuttamisen peruskäsitettä ja sen määrittelyä ja pyritään hahmottamaan, mitä informaatiovaikuttaminen todellisuudessa tarkoittaa ja millaisia ilmiöitä se kattaa. Toisessa osassa perehdytään informaatiovaikuttamisen laajempaan rooliin yhteiskunnassa. Mitkä ovat sen tavoitteet ja

millaisia toimia siihen liittyy? Tavoitteena on ymmärtää, miksi informaatiovaikuttaminen on noussut tärkeäksi tekijäksi yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Luku jatkaa käsittelemällä informaatiovaikuttamisen yleisiä ja tunnettuja keinoja. Millaisia strategioita ja välineitä informaatiovaikuttajat käyttävät saavuttaakseen tavoitteensa? Tämä osio auttaa hahmottamaan, miten informaatiovaikuttaminen ilmenee käytännössä ja kytkeytyy myöhemmin haastattelun kysymyksiin informaatiovaikuttamisen tunnistamisesta ja torjumisesta. Sen jälkeen informaatiovaikuttamista tarkastellaan rajatumminkin sosiaalisen median näkökulmasta. Kuinka informaatiovaikuttaminen ilmenee sosiaalisen median alustoilla, ja miten se eroaa perinteisistä viestinnän muodoista? Tämä osio liittyy vahvasti tutkimuskysymykseen, ja sen tarkoituksena on tarjota taustatietoa informaatiovaikuttamisen ilmenemisestä digitaalisessa ja verkottuneessa ympäristössä. Luvun lopussa pohditaan informaatiovaikuttamisen kehitystä ja sen vaikutuksia yhteiskuntaan. Miten informaatiovaikuttaminen on muuttunut ajan myötä, ja mitkä ovat sen mahdolliset vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja keskusteluun?

Tutkielman neljännessä luvussa syvennytään haastattelututkimuksen maailmaan ja sen käytännön toteutukseen. Aluksi keskitytään haastattelujen käytännön toteutukseen. Mikä oli haastattelujen tarkoitus ja millaisia suunnitelmia laadittiin ennen haastattelujen alkua? Tavoitteena on ymmärtää, miten haastattelut on suunniteltu ja millaisia pohdintoja suunnitteluun liittyi. Lisäksi esitellään suunnittelussa esiin nousseet kysymykset ja ongelmat. Tämän jälkeen esitellään perustietokysymykset, jotta voidaan ymmärtää, millaista informaatiota haastatteluilla pyrittiin keräämään ja millaisia lähtökohtia haastatteluihin asetettiin. Lisäksi perustellaan miksi tietyt tiedot on jätetty pois ja miksi nämä perustiedot auttavat tutkimuksen analysoinnissa. Otannasta kertovassa osassa pohditaan, miten haastateltavat valittiin ja mikä merkitys valinnoilla oli tutkimukselle. Otannan perusteet ja niiden yhteydet tutkimuskysymykseen avataan.

Luvun toisessa osassa siirrytään itse haastattelujen sisältöön ja niiden tulosten analysointiin. Tässä osiossa esitellään, miksi juuri nämä kysymykset valittiin haastatteluun ja mitä niiden avulla pyrittiin saamaan selville. Kysymykset esitellään vuorotellen kategorioissaan ja jokaisen tarkoitusta ja tavoitteita avataan. Lopuksi, tarkastellaan, miten haastatteluvastauksia analysoitiin ja tulkittiin. Sen jälkeen siirrytään kysymyskategorioihin:

5.2.2.1 Kysymykset omasta osaamisesta ja kyvykkyydestä tunnistaa

informaatiovaikuttaminen: Tässä osiossa käsitellään haastattelujen keskeisiä kysymyksiä liittyen virkamiesten kyvykkyyteen tunnistaa informaatiovaikuttaminen.

5.2.2.2 Kysymykset informaatiovaikuttamisen kokemuksista: Tarkastellaan haastattelujen antamia näkemyksiä ja kokemuksia informaatiovaikuttamisen ilmenemisestä.

5.2.2.3 Kysymykset oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta: Käydään läpi haastattelujen näkökulmia informaatiovaikuttamisen vaikutuksiin oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen.

5.2.2.4 Kysymykset reagoinnista, koulutuksesta ja yhteistyöstä: Lopuksi arvioidaan haastatteluissa esiin nousseita teemoja reagoinnista, koulutuksesta ja yhteistyöstä informaatiovaikuttamisen torjunnassa.

Tämä luku tarjoaa syvemmän ymmärryksen tutkimuksen käytännön toteutuksesta ja sen tuloksista. Käsitellään haastattelujen suunnittelua, perustietokysymyksiä ja otantaa. Se auttaa lukijaa hahmottamaan, millaisia kysymyksiä esitettiin haastatteluissa ja millaisia vastauksia niistä saatiin, sekä miksi juuri nämä kysymykset esitettiin, luoden perustan tutkimuksen pääväitteille ja johtopäätöksille. Erityisesti keskitytään kysymyksiin omasta osaamisesta, informaatiovaikuttamisen kokemuksista, oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta sekä reagoinnista, koulutuksesta ja yhteistyöstä.

Luvussa viisi käydään läpi aineiston tulokset ja pohditaan niiden merkityksiä. Tutkimusaineiston käsittelyssä tiivistetään siis haastattelututkimuksen tulokset, teema-analysissa esiin nousevat kategoriat ja niiden esiintyvyys ja näiden havaintojen merkitys. Tutkimus pyrkii selvittämään, kuinka virkamiehet kokevat informaatiovaikuttamisen vaikuttavan heidän toimintaansa ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen. Tutkimuksen päätösosassa tiivistetään tutkimuskysymys ja tavoitteet sekä pohditaan tutkimuksen rajauksia ja rajoituksia. Lisäksi arvioidaan tutkimustulosten käytännön ja teoreettisia johtopäätöksiä ja esitetään suuntaviivoja jatkotutkimukselle. Tämän osan pääpainona on tutkijan oma pohdinta, kaiken aiemman koonti yhtenäiseksi tiivistelmäksi. Lopuksi lukija voi käydä läpi kaikki käytetyt lähteet. Tutkimuksessa käytetyt

lähteet on koottu APA-lähdeviittausmallilla kategorioittain, ja niiden avulla taustoitetaan vielä lisää tutkimuksen teoreettista viitekehystä.

1.4 Metodit ja aineisto

Pro Gradu -tutkimukseni pääasiallinen tutkimusmenetelmä puolistrukturoitu kvalitatiivinen haastattelututkimus lomakepohjalla. Laadullinen tutkimus ei pyri luomaan laajoja yleistyksiä, vaan keskittyy yksilön kokemuksiin ja näkökulmiin.⁶ Koska pyrkimyksenä oli tarkastella virkamiesten kokemuksia informaatiovaikuttamisesta, oli laadullinen tutkimus luonteva valinta. Syitä juuri mainitun tutkimusmetodin valitsemiseen oli useita. Ensinnäkin informaatiovaikuttaminen on monimutkainen ilmiö, jonka tunnistaminen ja arviointi ei aina ole yksinkertaista. Kokemusasiantuntijuus ja tarkasteltavien kohteiden omat kokemukset nousivat siis tärkeiksi aineistolähteiksi informaatiovaikuttamisen olemusta ja vaikutuksia virkamiehistöön tutkittaessa. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on yksi keskeisistä välineistä, kun kyseessä on informaatiovaikuttamisen tutkiminen virkamiesnäkökulmasta. Tämä menetelmä painottaa syvällistä ymmärrystä ja kontekstin huomioimista, ja se soveltuu erityisen hyvin monimutkaisten ja abstraktien ilmiöiden, kuten informaatiovaikuttamisen, analysointiin. Kvalitatiivinen tutkimus mahdollistaa virkamiesten kokemusten, näkemysten ja käytäntöjen tarkastelun monipuolisesti.

Metodologiset lähestymistavat voivat vaihdella esimerkiksi haastattelujen, fokusryhmien tai tapaustutkimusten muodossa. Nämä menetelmät tarjoavat syvällistä tietoa virkamiesten päätöksenteosta, arvoista, asenteista ja niiden vaikutuksesta informaatiovaikuttamisen strategioihin ja toteuttamiseen. Tässä tutkimuksessa käytettiin laadullista haastattelututkimusta, joka mahdollisti sen, että tutkimuksessa voitiin pyrkiä tulkitsemaan näitä kokemuksia joutumatta esittämään ehdottomia totuuksia⁷, joita informaatio-operaattorien ja niiden toteuttajien kohdalla on usein vaikea määrittää. Puolistrukturoitu malli sopii teemojen pohjalta muodostettuun haastatteluun, jossa kysymysten rajatulla vastausmallilla tai järjestyksellä ei ole niin suurta merkitystä, vaan sillä että tietyt teemakokonaisuudet tulevat käsitellyksi.⁸ Toteutustapa on siis varsin

---

⁶ Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J., & Aho, A. L. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. 2.3. kyselyhaastattelu

⁷ Warren, Carol A. B. 2002. Qualitative interviewing. s. 83

⁸ Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J., & Aho, A. L. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. 2.3. kyselyhaastattelu

käytännönläheinen ja mahdollistaa myös uusien näkökulmien ja jatkokysymysten muodostumisen, kun lomake ei ole täysin suljettu ja tekijän oletettiin vastauksiin ja skeemoihin nojaava. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä tarjoaa välineitä sekä informaatiovaikuttamisen mekanismien ymmärtämiseen että kehittämiseen virkamiesnäkökulmasta. Se mahdollistaa myös virkamieskunnan kvalitatiivisten, eli laadullisten, piirteiden ja arvojen, kuten avoimuuden, vastuullisuuden ja oikeusturvan, tarkastelun.

Käyttämäni haastattelu nojaa LimeSurvey-nimisellä ohjelmistolla tehtyyn lomakepohjaan, jonka sain käyttöni Tampere Universityn ohjelmistokirjastosta. LimeSurveyn käyttö mahdollisti sen, että haastattelukysymykset ovat valmiiksi laadittuja, mutta antavat haastateltaville myös tilaa vapaalle kerronnalle ja omien kokemusten jakamiselle siihen sopivien kysymysten kohdalla. Verkon kautta tehdyn haastattelun vahvuus oli myös se, että saatoinkin jakaa kyselyn laajemmalle virkamieskunnalle laajemmalla alueella, kuin mihin olisin kyennyt esimerkiksi kahdenkeskisen reaaliaikaisen haastattelun kanssa. Haastattelu tuotti aineistoksi 30 vastausta usealta eri viranomaiselta, joita tutkimuksessa hyödynnetään teema-analyysin keinojen kautta. Vastauksista 19 oli kokonaisia ja 11 keskeneräisiä. Tutkimuksessa valittiin käytettäväksi vain kokonaiset vastaukset selkeyden ja yhtenäisyyden vuoksi. Haastattelun teknisistä yksityiskohdista ja rajauksesta kerrotaan vielä laajemmin luvussa 4. jossa esittelen myös haastattelukysymykset.

Teema-analyysi, johon aiemmassa kappaleessa viittasin, on sisällönanalyysin, ja tarkemmin temaattisen sisällönanalyysin⁹, malli, jossa erilaisiin teemakategorioihin nojautuen etsitään aineistosta johdonmukaisesti esiintyviä kokonaisuuksia ja piirteitä, teemoja. Sisällönanalyysin avulla voimme kiteyttää laajankin tekstimäärän selkeäksi ja johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Tämän menetelmän avulla on helpompi havaita ja ymmärtää aineistosta nousevia merkityksellisiä seikkoja.¹⁰ Teema-analyysi helpotti datan tarkastelua silloin, kun sitä ei voinut jäsenellä esimerkiksi keskiarvon tai mediaanin avulla. Tällaisia ratkaisuja pystyin tekemään kysymysten kohdalla, joihin olin asettanut asteikot, joiden sisällä vastaaja antoi numerollisen arvionsa muun muassa omasta kyvystään tunnistaa informaatiovaikuttamista. Sisällöllisen analyysin avulla lomakkeen tuottamat materiaalit voidaan jalostaa analysoitavaksi informaatioksi. Koska haastattelun antama materiaali on

---

⁹ Sarajärvi, A., & Tuomi, J.2017. 4. *Laadullisen aineiston analyysi: Sisällönanalyysi*

¹⁰ Tuomi, J., & Sarajärvi, A.2018. Luku 4.4.2: *yleisesti sisällönanalyysin tekemisestä.*

kiinnostavuudestaan huolimatta vain dataa, mikäli sitä ei järjestetä, on tällainen, tai vastaava dataa jalostava, lähestymistapa välttämätön informaation ja sitä myöten tietämyksen ja yhä edelleen ymmärryksen saavuttamiseksi.¹¹

Aineistoni koostuu monipuolisesti eri lähteistä. Sen lisäksi, että hyödynnän suorittamaani haastattelua, käytän hyväkseni aiempaa tutkimusta ja kirjallisuutta, jotta voin perustella ja verrata omia havaintojani. Lisäksi pystyn näiden aiempien tutkimusten kautta asettamaan omia pohdintojani laajempaan kontekstiin ja tarkastelemaan näitä aiempien tutkimusten tuloksia osana omaa tutkimustani. Haastattelun, kirjallisuuden ja tutkimusten lisäksi turvaudun erilaisiin ohjeistuksiin sekä turvallisuus- ja hallintoviranomaisten raportteihin ja koulutusmateriaaleihin, esimerkkinä muun muassa suojelupoliisin vuosikertomukset ja valtioneuvoston informaatiopohjat ja viestintä- ja liikenneviraston koulutusmateriaalit verkossa. Näin pyrin saamaan mahdollisimman monipuolisen ja luotettavan aineiston tutkimukseni tueksi.

Teema-analyysia varten tehty haastattelu lähetettiin laajasti eri virastoihin ja virkamiehille, koska uskoin aiheen olevan hankala vastattava. Informaatiovaikuttaminen on monimutkainen kokonaisuus, jonka tavoite on vaikuttaa informaatio- ja mielipideympäristöön. Lähdin siitä oletuksesta, että erityisesti aloilla, joilla informaatiovaikuttaminen on tehokkaampaa, vaikuttavampaa tai sen potentiaaliset vaikutukset ovat korkeampia, myös virkamiehet ovat varovaisempia vastatessaan kokemuksistaan informaatiovaikuttamisen suhteen. Tämä on hyvin väljä oletus myös siksi, että valitut metodit tekevät tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen, aineiston keruun ja analyysin rajat hieman epäselviksi ja liian tarkkaa rajaaminen vahingoittaisi pyrkimystä tuloksien objektiivisuuteen.¹²

Ei olisi tavoiteltavaa antaa ilmi tarkkoja yksiköitä, toimivia vaikuttamiskeinoja tarkasti rajattuihin tehtäviin tai muutoin liian tarkasti tuoda ilmi informaatiovaikuttamisen mahdollisia onnistumisia ja epäonnistumisia virkamieskentällä. Tämän vuoksi tutkimukseen vastanneiden henkilöllisyys on vain tutkijan tiedossa, ja vastausten yhdistäminen vastaajaan ei ole mahdollista tutkijallekaan. Haastattelu on lähetetty erilaisille sisäisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin viranomaisille joihin lukeutuvat muun muassa poliisit, puolustusvoimain

---

¹¹ Ackoff, R. L. 1989. Vol.16. s. 3-9.

¹² Sarajärvi, A., & Tuomi, J. 2017. 7. *Laadullisen tutkimuksen raportin kirjoittaminen ja arviointi*

henkilökunta, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset ja eriaisteiset oikeuslaitosten viranomaiset.

Tutkimusmenetelmän ja aineiston monipuolisuuden ansiosta tutkijan on mahdollista syventyä aiheeseen versatiililla ja keskustelevalle tavalle ja saada arvokasta tietoa virkamiesten näkökulmasta ja kokemuksista informaatiovaikuttamisen suhteen.

1.5 Tutkimuksen luotettavuus ja etiikka

Tällaisessa tutkimuksessa korostuu eettisten näkökohtien huomioiminen, sillä virkamies käyttää julkista valtaa ja hänen toimintansa kohdistuu yksilön etuihin, oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa on tärkeää ottaa huomioon virkamieskunnan rooli ja vastuu yhteiskunnassa sekä varmistaa, että tutkimukselliset menetelmät ja tavoitteet ovat yhdenmukaisia lainsäädännön ja hallinnon oikeusperiaatteiden kanssa.

Eettisesti kestävien tutkimuskäytäntöjen peruseriaate on kunnioitus ihmisarvoa kohtaan. Tämä näkyy siinä, että me pyrimme varmistamaan, että tutkittavien itsemääräämisoikeutta, fyysistä ja henkistä koskemattomuutta sekä yksityisyyttä suojellaan.¹³ Tämä luku keskittyy tutkimusetiikan tärkeyteen ja niihin haasteisiin, joita liittyy informaatiovaikuttamisen tutkimiseen sosiaalisen median alustoilla ja viranomaisen toimintapiirissä. On tärkeää ymmärtää, kuinka tutkimusetiikka ohjaa päätöksiä ja toimintaa, jotka varmistavat muun muassa tutkimuksen osallistujien oikeudet ja tutkimuksen luotettavuuden.

Tämän tutkimuksen osallistujina toimivat virkamiehet, joiden asemaan liittyy erityisiä haasteita ja jotka jo roolinsa puolesta ovat erityisessä asemassa, juridisestikin. Tämän vuoksi tutkimus on suunniteltava huolellisesti.¹⁴ Ensinnäkin, osallistujien anonymiteetti on taattava. Koska informaatiovaikuttaminen voi liittyä herkkiin aiheisiin ja saattaa vaikuttaa heidän asemaansa, osallistujien henkilöllisyyden suojaaminen on ensisijaisen tärkeää. Kaikki

---

¹³ Kuula, A. 2011. Luku: *Tutkimuseettiset normit ihmistieteissä*

¹⁴ Kuula, A. 2011. Luku: *Lääketieteen normit ja ihmistieteiden tutkimuseettinen ennakoarviointi*

haastattelut ja vastaukset on käsiteltävä siten, että niistä ei voi päätellä kuka vastaaja on.¹⁵ Tämä toteutettiin anonymiteetin mahdollisuuden tarjoavalla kyselyohjelmalla LimeSurveylla. Tutkimuksen tekijä pyrki etsimään ja tarkastelemaan useita vaihtoehtoja, jotta sopiva pohja löytyisi. Lisäksi kyselyn asetuksia muutettiin niin, ettei vastaajaa voi yhdistää annettuihin vastauksiin.

Toiseksi, osallistuminen tutkimukseen tulee perustua vapaaehtoisuuteen.¹⁶ Virkamiesten tulee antaa tietoinen ja vapaaehtoinen suostumus osallistumiseen, ja heidän tulee ymmärtää tutkimuksen tarkoitus ja mahdolliset riskit. Lisäksi heillä on oltava oikeus keskeyttää osallistuminen milloin tahansa ilman seurauksia. Tutkimuksen tekijä lähetti kyselyyn johtavan linkin sähköpostitse valituille vastaajille. Mukana viestissä oli saatekirje jossa kuvailtiin tutkimusta ja sen tavoitteita. Viestissä annettiin selkeästi ymmärtää, että viestissä olevaa linkkiä klikkaamalla voi osallistua kyselyyn. Vastaaminen ei kuitenkaan ollut pakollista ja vastaamisen saattoi jättää kesken vailla seurauksia. Lisäksi tutkimuksen tekijä vastasi kaikkiin lisäkysymyksiin joita aiheen tai kyselyn suhteen ilmeni.

Tutkimuksen luotettavuus on toinen toteutuksessa tarkkaan huomioitava seikka. Tutkimuksen tulokset on luonnollisesti raportoitava rehellisesti ja oikeudenmukaisesti sekä laajoin lähtein ja perusteluin. Kaikki havainnot ja tulokset on esitettävä tasapuolisesti, eikä tuloksia saa vääristellä tai muokata. Tämä tarkoittaa myös sitä, ettei tutkijan oma mielipide saa vaikuttaa esimerkiksi haastattelututkimuksessa kysymysten arvottamiseen tai johtaa siihen, että vain tutkijan omia arvioita tukeva aineisto tuodaan esiin. Tutkimuksen tekijällä on vastuu pitää kiinni tieteellisestä rehellisyydestä ja ilmoittaa myös mahdolliset seikat jotka voivat tutkimuksen edetessä vaikeuttaa tai haastaa tulosten tulkintaa. Siksi tässä kohtaa voidaan nostaa esiin laadullisen tutkimuksen toisinaan esiin nostama kysymys luotettavuuden ja objektiivisuuden erosta, kun otetaan huomioon metodin tulkinallisuus ja teemojen valinta tutkijan oman päätäntävällän piirissä.¹⁷ Tämän lisäksi tutkimuksen tekijän on varmistettava, että hänellä on tarvittavat resurssit ja taidot tutkimuksen toteuttamiseen. Koska kyseessä on Pro Gradu -tutkimus, on tutkimuksen tekijän oltava vaaditulla maisteriohjelman loppupuoliskolla olevan opiskelijan tasolla. Myös tähän on pyritty kiinnittämään huomiota laajalla perehtymisellä, huolellisella resurssien ja aineiston valinnalla ja

---

¹⁵ Sarajärvi, A., & Tuomi, J.2017. 6.3. *Hyvä muistaa luotettavuuden arvioinnissa*

¹⁶ Kuula, A. 2011. Luku: *Ihmisten itsemäärämisoikeuden kunnioittaminen*

¹⁷ Sarajärvi, A., & Tuomi, J.2017. 6.1. *Totuus ja objektiivisuus laadullisessa tutkimuksessa*

tutkimussuunnitelman avulla.¹⁸ LimeSurvey-ohjelmiston käyttö haastattelujen tekemiseen mahdollisti laajan osallistujajoukon saamisen ja tarjosi vaaditun tasoisen keinon tuottaa tarvittavaa haastattelumateriaalia haastateltavien yksityisyyden ja vapaaehtoisuuden huomioon ottaen. Aineiston saatavuus oli laajaa, koska hyödynnettävänä olivat muun muassa eri yliopistojen tutkimuskokoelmat ja kirjastot sekä valtioneuvoston, viranomaisten ja muiden informaatiovaikuttamiseen perehtyneiden tahojen raportit, koulutukset ja arviot. Ei kuitenkaan ole riittävää, että aineistoa ja resursseja on käytettävissä, vaan lisäksi tutkijan on varmistettava, että hän hallitsee ohjelmiston käytön turvallisesti ja tietosuoja kunnioittaen ja osaa etsiä laajaa ja akateemisesti hyväksyttyä materiaalia.

Tutkimusetiikka on olennainen osa myös tätä tutkimusta. Pyrkimys on tuottaa laadukasta ja eettisesti kestävä, hyvän tutkimuskäytännön mukaista,¹⁹ tutkimusta, joka lisää ymmärrystä informaatiovaikuttamisesta ja sen mahdollisista riskeistä julkishallinnon piirissä. Eettiset periaatteet, kuten osallistujien suojaaminen ja tutkimuksen luotettavuus, ohjaavat päätöksiä ja toimintaa.

1.6 Aiempi tutkimus aiheesta

Informaatiovaikuttamista on tutkittu suhteellisen paljon, koska sitä on muodossa tai toisessa ollut olemassa ainakin sivistyksen alusta asti.²⁰ Tutkimusta on kertynyt viimeisten vuosien aikana enenevässä määrin ja ymmärrys niin metodeista, kuin vaikutuksista on saanut osansa tutkimuksessa. Nykyisellään informaatiotulva on niin laaja, että sen voidaan sanoa määrittävän nykyisen aikamme samalla tapaa kuin teollistuminen aikanaan. Elämme siis eräänlaisessa tieto- eli informaatioyhteiskunnassa.²¹ Tutkimuksessa käsitetyin termin informaatiovaikuttamisesta voidaan katsoa olevan erittäin uusi, mitä korostaa muun muassa se, että aiheeseen vahvasti liittyvän termin “hybridivaikuttaminen” voidaan nyky muodossaan käsittää syntyneen vasta 2010-luvulla, kun Venäjä miehitti Krimin niemimaan ja suoritti erinäisiä hybridiopeeraatioita.²² Termin määrittelystä on paljon lähteitä ja ohjeistuksia, muun muassa sanastokeskuksen määritelmä jota tutkimuksessa hyödynnetään.²³ Tämä taas kertoo

---

¹⁸ Sarajärvi, A., & Tuomi, J. 2017. 6.3. *Hyvä muistaa luotettavuuden arvioinnissa*

¹⁹ Sarajärvi, A., & Tuomi, J. 2017. 5.3. *Hyvä tieteellinen käytäntö*

²⁰ Mölder, H., Sazonov, V., Chochia, A., & Kerikmäe, T. 2021. s.21

²¹ Siirtola, S. A. (2021). s.1

²² Raitasalo 2019 s.27

²³ Sanastokeskus TSK 2017

nykymuodossa ymmärretyn informaatiovaikuttamisen uutuudesta ja monimutkaisuudesta, jota tieteen ja tutkimuksen keinoin voidaan pyrkiä avaamaan ja tarkentamaan.

Tässä luvussa tarkastellaan kuitenkin tutkimuksen kannalta relevanttia informaatiovaikuttamista käsittelevää tutkimusmateriaalia. Eli tässä tapauksessa informaatiovaikuttamisen hyödyntämistä sosiaalisessa mediassa ja virkamiehistöön kohdistuen, sekä nykyaikaisen yhteiskunnan puitteissa. Lisäksi pyritään auttamaan lukijaa hahmottamaan, miten tutkimus liittyy laajempaan tieteelliseen keskusteluun ja miksi tutkimuksen aihe on valittu ja koettu tärkeäksi. Tarkoitus on myös auttaa perustelemaan tutkimuksen tarpeellisuutta ja paikkaa laajemmassa akateemisessa keskustelussa.

Informaatiovaikuttamisesta tehdyssä tutkimuksessa iso rooli on muun muassa Valtioneuvoston kanslian tuottamissa selvityksissä ja työryhmissä, jotka tuottavat tietoa myös virkamiehille. Esimerkiksi 2019 Valtioneuvoston kanslia julkaisi oppaan informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen, analysointiin ja siihen reagointiin.²⁴ Lisäksi kanslia on julkaissut muitakin oppaita ja selvityksiä muuttuvasta toiminta- ja informaatioympäristössä julkisaloilla toimivia henkilöitä varten. Yleinen tavoite ja teema näiden selvitysten ja oppaiden osalta vaikuttaa olevan informaatiovaikuttamisen ja muuttuvan toimintaympäristön ymmärtämisen edistäminen ja tunnistamisen helpottaminen. Myös muut koulutukset, oppaat ja tutkimukset pyrkivät vielä tässä vaiheessa laajasti tunnistamaan niitä toimintamalleja ja käytäntöjä, joilla informaatiovaikuttamista toteutetaan verkossa ja sosiaalisessa mediassa.

Englanninkielinen akateeminen aineisto ottaa tutkimukseen aggressiivisemmän lähtökohdan jo aivan termin sotilaallisuuteen viittaavista, moninaisista nimistä alkaen (*information warfare, influencing operations, information operations*) ja tutkimusta löytyy jo laajemmin. Tämä ei toki ole yllättävää englannin *lingua franca* -aseman huomioon ottaen. Suomenkielinen tutkimus on kuitenkin puhujiin nähden monipuolista ja laajaa, mahdollisesti geopoliittisesta sijainnista johtuen. Suomen naapurimaalla Venäjällä perinteisten sotatoimien (maa, meri ja ilma) lisäksi informaatiovaikuttaminen on noussut erittäin merkittävään asemaan, yhdeksi pääkeinoksi sotilaallisessa vaikuttamisessa.²⁵ Naapurinvaltion voi luonnollisesti siis olettaa muodostavan tilannekuvan tällaisista vaikuttamiskeinoista. Tätä

---

²⁴ VN. 2019:11.

²⁵ Auvinen (2019) s.29

arviota tukee myös se, että Maanpuolustuskorkeakoulun ylläpitämästä Doria-arkistosta löytyy pelkästään julkisella haulla 20 tutkimusta informaatiovaikuttamisesta.²⁶ Turvaluokiteltua materiaalia tutkimuksen kirjoittajalla ei ole mahdollista hankkia taikka kirjata ylös.

Aiheesta löytyy jonkin verran myös aiempaa ylemmän korkeakoulututkimuksen tason tutkimusta esimerkiksi Jyväskylän yliopistolta ja opinnäytetöitä muun muassa Poliisiammattikorkeakoululta 2010-luvulta ja sen jälkeen, mutta näitä tutkimuksia on käytetty varovaisesti. Myös virkamiesten kokemuksia informaatiovaikuttamisesta on arvioitu, mutta sosiaalisen median ja virkamiesten kokemusten yhdistelmän tutkimusta on hieman vähemmän. Esimerkiksi Taavi Heinosen pro gradu -tutkielmassa *Informaatiovaikuttaminen julkishallinnossa - virkamiesnäkökulma* (2023) tutkitaan suomalaisten virkamiesten kokemuksia informaatiovaikuttamisesta julkishallintoon ja sen toimijoihin sekä julkishallinnon keinoja torjua tätä vaikuttamista. Tutkimus toteutettiin laadullisin menetelmin, ja aineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla samalla tapaa kuin tässä tutkimuksessa. Tulosten mukaan julkishallinto käyttää verkostomaista yhteistyötä informaatiovaikuttamisen torjunnassa, ja näkemykset uhan laajuudesta vaihtelevat eri hallinnonaloilla, Venäjän ollessa merkittävä ulkoinen vaikuttaja. Tutkimuksen keskittyy kuitenkin vahvasti hallinnon sisäisiin näkökulmiin ja subjektiivisuus rajoittaa tulosten yleistettävyyttä, samalla kun jää tutkimatta, kuinka informaatiovaikuttamista torjutaan laajemmin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä julkishallinnon ulkopuolisten sidosryhmien roolia tässä tehtävässä. Aihe olisi kuitenkin laaja ja todennäköisesti oman tutkimuksensa arvoinen. Elina Ollilan Pro Gradu -tutkielmassa *Luottamuksella vaikuttamista vastaan: Valtioneuvoston kanslian ja oikeusministeriön viestintäkampanja vuoden 2019 eduskuntavaaleissa* (2022) analysoidaan valtioneuvoston kanslian ja oikeusministeriön 2019 eduskuntavaalien vaalivaikuttamisesta tiedottavaa viestintäkampanjaa. Tavoitteena oli selvittää, miten kampanja lisäsi luottamusta suomalaiseen vaalijärjestelmään ja vastasi vaalivaikuttamisen uhkaan. Tutkimus suoritettiin laadullisena, keskittyen viiteen videoon, joissa käsiteltiin demokratiaa ja vaalivaikuttamista. Retorisen analyysin avulla tutkittiin, miten kampanja rakensi luottamusta. Tutkimus paljasti, että kampanja korosti vahvaa kansallista narratiivia ja yhteisöllisyyttä, mutta vaalivaikuttamisen uhkia ei käsitelty suoraan. Tulokset osoittavat avoimen viestinnän merkityksen luottamuksen ylläpitämisessä, vaikka vaikuttamisyritykset eivät ole merkittävästi horjuttaneet suomalaisten luottamusta

---

²⁶ Auvinen (2019) s.3

demokraattisiin prosesseihin. Tutkimuksen rajoitus oli aineiston rajallisuus ja keskittyminen yleiseen luottamukseen vaalivaikuttamisen uhkien sijaan. Ainakin oman tutkimukseni näkökulmasta.

Rauli Paanasen opinnäytetyössä *Disinformaation tunnistaminen osana Kyberturvallisuuskeskuksen toimintaa* (2018) taas keskitytään kehittämään ohjeistusta disinformaation tunnistamiseen ja parannusehdotuksia Kyberturvallisuuskeskuksen tilannekuvatuotteiden laadun ja luotettavuuden parantamiseksi. Työ on työelämän kehittämishanke, jossa keskitytään Viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskuksen prosessien kehittämiseen. Tutkimus määrittelee informaatiovaikuttamisen julkiseen mielipiteeseen, ihmisten käyttäytymiseen ja yhteiskunnan päätöksentekoon vaikuttavana toimintana, erityisesti väärän tai harhaanjohtavan tiedon levittämisen kautta. Opinnäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmänä tapaustutkimusta. Aineistona hyödynnetään asiantuntijahaastatteluja, dokumentaatioita, media-aineistoa ja työpajaa. Työpajan avulla kehitettiin prosesseja ja ohjeistusta, testattiin viittä esimerkkitapausta ja tuotettiin kehittämistoimenpiteitä disinformaation tunnistamiseksi Viestintävirastossa. Keskeiset kehittämiskokonaisuudet ovat Kyberturvallisuuskeskuksen henkilöstön koulutus disinformaation tunnistamiseen, testimallin käyttöönotto tilannekuvatuotannossa ja työpajan löydösten hyödyntäminen Viestintäviraston sisäisessä koulutuksessa.

Paanasen opinnäytetyön keskittyminen viiteen esimerkkitapaukseen voi rajoittaa tulosten yleistettävyyttä. Lisäksi työn keskittyminen yhteen organisaatioon voi jättää huomiotta laajemmat yhteiskunnalliset ja monialaiset näkökulmat disinformaation tunnistamisessa ja torjunnassa.

Lisäksi huolimatta jo olemassa olevasta tutkimuksesta, sen määrä ei silti ilmiön uutuuteen vuoksi ole suuri ja tilausta laajemmalle määrälle analyysia löytyy yhä. Monet näistä tutkimuksista on toteutettu laadullisen sisällönanalyysin ja haastattelun keinoin ja tässä tutkimuksessa pohditaankin myöhemmissä luvuissa tämän metodin valinnan hyötyjä ja haittoja informaatiovaikuttamisen vaikutusten arvioinnissa.

Myös kirjallisuuden osalta löytyy arvioita informaatiovaikuttamisen keinoista, tavoitteista ja luonteesta myös julkishallinnon näkökulmasta. Muun muassa Saara Jantusen kirjassa Infosota

(2015), oli aikanaan hyvinkin kaukaa viisas ja antoi tarkkaa kuvailua informaatiovaikuttamisesta. Jantunen (2015) mukaan informaatiovaikuttaminen ilmenee erityisen voimakkaasti sosiaalisessa mediassa, ja hän esittää havaintoja esimerkiksi Twitterin (nykyään X) esimerkillä. Jantunen tarkastelee teoksessaan informaatiovaikuttamisen laajuutta ja huomauttaa, että informaationsodankäynti ei rajoitu pelkästään valtiolliseen toimintaan, vaan se voi olla myös siviilien ja muiden kuin valtiollisten toimijoiden harjoittamaa.²⁷ Tällöin voidaan pohtia sitä vaikutuspiiriä ja kansalaisen ja virkamiehen suhdetta, joka informaatiovaikuttamisen kaltaisen pahantahtoisen vaikuttamisen kautta syntyy.

Informaatiovaikuttamisen käsitteen merkitys on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana, ja sen tarkastelu on laajentunut koskemaan enemmän kuin pelkästään sotilaallisia vaikuttamisoperaatioita. Vaikka informaatiovaikuttamista on harjoitettu vuosituhansia, hybridivaikuttamisen ja toiminnan laajentumisen myötä käsitteeseen on tuotu uusia ulottuvuuksia ja näkökulmia.²⁸ Nämä uudet sävyt ja laajempi merkitys vaativat entistä syvempää tarkastelua ja uusia lähestymistapoja.

Tutkimuksen näkökulmasta tarkasteltuna informaatiovaikuttaminen on siis mielenkiintoinen ilmiö, sillä se on vanha ilmiö, joka on saanut uuden merkityksen ja voiman²⁹ erityisesti teknologisten edistysaskelten myötä. Vaikka tieto-operaatiot ovat olleet osa valtioiden ja ryhmittymien toimintaa historian aikana, digitaalisen aikakauden tulo on mullistanut informaatiovaikuttamisen luonteen ja ulottuvuuden. Tämä ilmiö on kiinnostava myös akateemisesti, sillä se vaatii jatkuvaa hahmottelua ja tarkennuksia sen monimutkaisuuden vuoksi.

Vaikka informaatiovaikuttamisen peruseräpäätteet voivat olla samankaltaisia vuosisadoista toiseen, sen uusi digitaalinen muoto on avannut lukuisia uusia mahdollisuuksia ja haasteita.³⁰ Siksi on tärkeää jatkaa sen tutkimista aktiivisesti. Nykyisellään tiedämme, että informaatiovaikuttaminen on monimutkainen ilmiö, mutta sen syvällisempi ymmärtäminen ja sen vaikutusten arvioiminen yhteiskunnassa ja julkishallinnossa vaatii vielä lisää tutkimusta ja tarkempia analyysejä.

---

²⁷ Jantunen Saara, infosota, 2015. s.44

²⁸ Mölder, H., Sazonov, V., Chochia, A., & Kerikmäe, T.2021.s.21

²⁹ Bouwmeester, Folmers, Ducheine. 2012, s. 19

³⁰ Mölder, H., Sazonov, V., Chochia, A., & Kerikmäe, T.2021.s.23

Tutkimus tällaisesta ajankohtaisesta ja moniulotteisesta aiheesta, kuten informaatiovaikuttaminen, ei ole koskaan valmis, vaan se kehittyy yhdessä yhteiskunnan ja teknologian kanssa. Siksi tulevaisuudessa tarvitaan edelleen uusia näkökulmia, tutkimusmenetelmiä ja välineitä tämän ilmiön syvällisempään ymmärtämiseen. Akateeminen yhteisö on vastuussa tämän tiedon tuottamisesta ja jakamisesta, jotta voimme paremmin ymmärtää informaatiovaikuttamisen roolia ja sen vaikutuksia yhteiskuntaamme.

2. VIRKAMIEHET JA OIKEUSVALTIOPERIAATE

Tässä luvussa käsitellään virkamiesten ja tietyissä määrin myös kunnallisen viranhaltijan määritelmää, vastuita ja tavoitteita sekä roolia yhteiskunnassa. Koska tutkimus käsittelee juuri virkamiehistön kokemuksia informaatiovaikuttamisesta ja niitä vaikutuksia joita vaikuttamisyrityksillä ja informaatiovaikuttamisella yleisesti voi olla virkamiehen virkavastuun toteutumiseen ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, on tarkoituksenmukaista käsitellä myös virkamiestä yleisesti, jotta lukija ymmärtäisi näkökulman, merkityksen ja kontekstin, jossa näitä vaikutuksia tarkastellaan. Lisäksi luvussa tarkastellaan oikeusvaltioperiaatetta ja sen suhdetta demokraattiseen, länsimaiseen yhteiskuntaan pitkälti samoista syistä, kuin virkamiehiäkin. Lisäksi molemmat, virkamiehet ja oikeusvaltioperiaate, ovat linkittyneet toisiinsa jolloin käsittelyn yhdistäminen samaan lukuun on luontevaa.

2.1 Virkamiehen määritelmä ja rooli

Valtion virkamieslaki (750/1994) säätää virkamiehen virkasuhteesta näin: *“Virkasuhde on julkisoikeudellinen palvelussuhde, jossa valtio on työnantajana ja virkamies työn suorittajana”*. Tässä tutkimuksessa käsitellään lisäksi kapealla rajauksella myös viranhaltijoita lastensuojelun viranhaltijoiden osalta. Vaikka virkamiehiä ja viranhaltijoita käsitellään eri laeissa, on virkavastuu hyvin samankaltainen molemmille ryhmille. Muutamia eroavaisuuksia löytyy esimerkiksi kurinpidollisissa menetelmissä³¹, mutta tämän tutkimuksen kannalta erot eivät ole merkittävät. Vaikka virkamiehet ja viranhaltijat toimivat eri juridisissa kehyksissä ja eri työnantajien alaisuudessa, heidän virkavastuunsa on samankaltaista, tehtävänsä samankaltaisesti katsottavissa ja heidän päätöksensä voivat olla yhtä lailla oikeudellisesti sitovia. Viranhaltijan erillinen määrittelemine on kuitenkin tarpeellista myös tutkimuksen selkeyden kannalta. Viranhaltijalla tarkoitetaan henkilöä, joka on virkasuhteessa kuntaan tai hyvinvointialueeseen. Laissa kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (2003/304) *“virkasuhteella tarkoitetaan julkisoikeudellista palvelussuhdetta, jossa kunta tai hyvinvointialue on työnantajana ja viranhaltija työn suorittajana”*. Viranhaltija käyttää

---

³¹ Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta (2003/304) ja Valtion virkamieslaki (750/1994)

virkamiehen lailla julkista valtaa samankaltaiseksi katsottavissa määrin³², joten tämän tutkimuksen tarkoitusten kannalta ei ole tarkoituksenmukaista erotella tarkemmin onko vastaajien työnantaja kunta tai valtio.

Julkisen vallan käyttö perustuu ensisijaisesti lakiin ja kohdistuu yksilön etuihin, oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Se voi ilmetä myös tosiasiallisena puuttumisena yksilön oikeusasemaan, kuten suullisena määräyksenä toimia tietyin tavoin, lakisääteisen toimivallan pohjalta. Samoin viranomaisen toimien aiheuttama perusoikeuksien suora rajoitus on julkisen vallan käyttöä. Yleisesti ottaen, jo pienimuotoinen julkisen vallan käyttö vaatii viran perustamista ja virkasuhteen olemassaoloa.³³ Koska virkamies siis käyttää julkista valtaa ja julkisen vallan käyttö perustuu lakiin, on virkamiehen rooli valtion ja yhteiskunnan ylläpitäjänä ja vaalijana merkittävä. Virkamiehen rooli yhteiskunnassa on monitahoinen ja kriittinen, erityisesti kun otetaan huomioon julkisen vallan käyttö ja sen lainmukaisuus. Julkisen vallan käyttöön liittyvät säännökset tekevät virkamiehen tehtävästä erityisen merkityksellisen, koska virkamies on suoraan vastuussa³⁴ yksilöiden etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumisesta lain puitteissa. Näin virkamies toimii paitsi valtion että yhteiskunnan vakauden ja oikeusvaltioperiaatteen ylläpitäjänä.

2.1.1 Virkavastuu

Virkamiesten oikeuksien, velvollisuuksien ja vastuiden säätely on ytimeltään erittäin keskeinen osa oikeusvaltioperiaatetta. Virkamies käyttää julkista valtaa, joka on oikeusvaltioperiaatteen keskiössä.³⁵ Virkavastuun katsotaan muodostuvan jo perustuslaissa. Vastuun voidaan katsoa muodostuvan esimerkiksi sellaisten momenttien kautta kuin ”*Virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta...*”³⁶ ja ”*Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia*”.³⁷

Virkamieslaki toimii perustana virkamiehen toiminnan ja sitä myöten myös virkavastuun säätelylle, mutta sen lisäksi monet muut lait ja säädökset, kuten hallintolaki ja puolustusvoimien lainsäädäntö, täydentävät ja täsmentävät virkamieslain peruseriaatteita ja säännöksiä. Yleisten virkavelvollisuuksien merkitys virkamiehen asemassa on siis

---

³² Kuntalaki 410/2015 87§

³³ Koskinen, S., & Kulla, H. (2019). II Peruskäsitteitä ja periaatteita: 2. Virka

³⁴ Koskinen, S., & Kulla, H. (2019). II Peruskäsitteitä ja periaatteita: 3. Viranomainen, virasto ja laitos

³⁵ PL 1999/731 2.3§

³⁶ PL 1999/731 118.1§

³⁷ PL 1999/731 2.3§

huomattava, ja näin ollen niiden määrittely kuuluu lailla säädettäviin asioihin.³⁸ Vaikka yksityiskohtaisempia määräyksiä voidaan laatia alemmanasteisilla säädöksillä, virkavelvollisuuksien puitteista ei tyypillisesti ole mahdollista neuvotella virkaehtosopimuksin tai viranomaisen ja virkamiehen keskinäisin järjestelyin.³⁹ Valtion virkamieslain neljännessä luvussa annetaan säädökset valtion virkamiehen yleisistä virkavelvollisuuksista.⁴⁰

Virkamiesten vastuu on huomattavan laaja ja vaativa, mikä johtuu heidän asemastaan yhteiskunnassa.⁴¹ Virkamiehet käyttävät julkista valtaa ja vaikuttavat suoraan kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Tästä johtuen on syytä painottaa virkamiehen vastuuta tämän toimissa. Virkavastuu ulottuu monille eri osa-alueille, sisältäen rikosoikeudellisen vastuun, vahingonkorvausoikeudellisen vastuun sekä hallinnollisen vastuun.⁴²

Rikosoikeudellinen vastuu liittyy virkamiehen mahdolliseen rikolliseen toimintaan virkatehtäviensä yhteydessä.⁴³ Vahingonkorvausoikeudellinen vastuu tarkoittaa vastuuta vahingoista, joita virkamiehen päätökset tai toimet voivat aiheuttaa. Hallinnollinen vastuu puolestaan liittyy virkamiehen velvollisuuteen noudattaa asianmukaisia menettelyjä ja hyvää hallintotapaa päätöksentekoprosesseissaan.⁴⁴

Tämä monikerroksinen vastuunjako ja -käsittely palvelee monia tärkeitä tarkoituksia. Se luo tärkeää kontrollia sekä tasapainoa virkamiesten toimintaan ja vahvistaa luottamusta julkisen vallan käytön oikeudenmukaisuuteen ja tehokkuuteen. Virkamies on yksilönä vastuussa tekemistään päätöksistä ja niiden lainmukaisuudesta sekä hyvästä hallintotavasta. Tämä vastuu ulottuu myös päätösten valmisteluun, esittämiseen ja jopa passiivisuuteen tilanteissa, joissa virkatehtävä edellyttäisi toimia.⁴⁵

Yhteenvetona voidaan todeta, että virkamiehen vastuu ja sen monitasoinen hallinta ovat olennainen osa oikeusvaltiota ja takaavat osaltaan, että virkamiesten toimet ovat avoimia,

---

³⁸ PL 80 §

³⁹ Koskinen, S., & Kulla, H. (2019). VII Virkamiehen oikeudet ja velvollisuudet: 3. Yleiset virkavelvollisuudet

⁴⁰ Virkamieslaki 1994/750 11-19§

⁴¹ Bruun, N., Mäenpää, O., & Tuori, K. (1995). s.211

⁴² VN 2022:14 s.9

⁴³ Rikoslaki 40 luku

⁴⁴ VN 2022:14 s.9

⁴⁵ VN 2022:14 s.14

oikeudenmukaisia ja kansalaisten luottamuksen arvoisia. Perustana on käsitys, että erityinen virkavastuu mahdollistaa kansalaisten etuihin kohdistuvien tehtävien asianmukaisen toteutuksen ja ennaltaehkäisee korruptiota.⁴⁶ Tämä sisältää myös oikeussuojan takaamisen ja lainmukaisuuden vaatimuksen korostamisen sekä varmistaa riittävän asiantuntemuksen olemassaolon.⁴⁷ Virkamieslain valmistelun yhteydessä tätä organisointitapaa on nimitetty laajaksi virka-aseman vaatimukseksi.⁴⁸

Tästä johtuen, ja myöhemmin laajemmin pohdittuna, voidaan esittää kysymys siitä, kuinka suuren vaaraan informaatiovaikuttaminen luo virkavastuun toteutumisen kontekstissa. Mikäli informaatiovaikuttamisella tosiaan voidaan vaikuttaa virkamiehen toimintaympäristöön ja päätöksentekoon toimijan etujen ja tavoitteiden mukaisesti, on syytä tarkastella mahdollisia seurauksia ja virkamiehen kykyä tunnistaa nämä vaikutusyritykset.

2.1.2 Virkamiehen viranhoidon päämäärät ja vastuu

Virkamies joka on nimetty virkaansa, toteuttaa virkatehtäviään joihin pääsääntöisesti sisältyy julkisen vallan käyttöä tai julkishallinnon toimien toteuttamista.⁴⁹ Julkisen vallan toiminta oikeusvaltiossa perustuu lainsäädäntöön; kaikki julkisen vallan käyttö on mahdollista alistaa oikeudelliseen tarkasteluun, ja sen keskeisenä tehtävänä on perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen varmistaminen ja suojeleminen.⁵⁰ Virka on julkisten tehtävien kokonaisuus, joka on muodostettu erityisessä järjestyksessä.⁵¹

Kuten jo aiemmin on mainittu, virkamies käyttää julkista valtaa, jonka käyttö perustuu ensisijaisesti lakiin ja kohdistuu yksilön etuihin, oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Tämä pätee myös kunnalliseen viranhaltijaa, sillä julkista valtaa käyttävä tehtävä suoritetaan virkasuhteessa ja tätä tarkoitusta varten luodaan virka.⁵² Eli julkista valtaa käytettäessä on pakko perustaa virka, jolloin voidaan myös todeta, että vain virkamies on oikeutettu käyttämään julkista valtaa. Tämä valta voi kohdistua myös suoraan yksilön oikeuksiin, velvollisuuksiin ja etuihin jolloin on tärkeää, että virkaa suorittava henkilö noudattaa lakia ja

---

⁴⁶ Valtiovarainministeriö. (2021). Virkamieseettinen toimintaohje. s.10

⁴⁷ Koskinen, S., & Kulla, H. (2019). IX Virkavastuu: 1. Vastuun perusteista

⁴⁸ HE 291/1993, s. 26–27.

⁴⁹ Koskinen, S., & Kulla, H. (2019). II Peruskäsitteitä ja periaatteita: 2. Virka

⁵⁰ Valtioneuvoston kanslia. (2022). 2022:39.

⁵¹ Bruun N., Mäenpää O., Tuori K. (1995). s. 51.

⁵² Kuntalaki 410/2015 87.2§

sen tarkoitettuja päämääriä. Julkishallinnon toteuttaminen ei ole itseisarvo ja julkishallinnon ja yksityisen sektorin toiminnan välinen perustavanlaatuisen ero onkin niiden päämäärässä. Julkishallinnon yleisenä tavoitteena on yleisen edun toteuttaminen.⁵³

Virkamiehen viranhoidosta on olemassa useita erilaisia lakeja, sääntöjä ja ohjeistuksia joilla pyritään sääntelemään ja hallinnoimaan virkamiehen erityistä suhdetta kansalaiseen. Vaikka ohjeistusta on laajasti, mainittakoon tärkeimpinä valtion virkamieslaki jossa säädetään viranomaisen ja virkamiehen yleisistä velvollisuuksista⁵⁴, hallinnon oikeusperiaatteet⁵⁵ ja valtionhallinnon yhteinen arvoperusta⁵⁶. Jälkimmäiseksi mainittu, eli valtionhallinnon yhteinen arvoperusta käsittää toiminnan tuloksellisuuden, laadun ja vahva asiantuntemuksen, palveluperiaateen, avoimuuden, luottamuksen, tasa-arvon, puolueettomuuden, riippumattomuuden ja vastuullisuuden. Nämä vaatimukset löytyvät myös valtion virkamieslaista ja hallintolaista, jolloin ne ovat lainvoimaisia. Hallintolaissa määrätyt hallinnon oikeusperiaatteet ovat hyvin samankaltaisia kuin valtionhallinnon yhteinen arvoperusta. Nämä periaatteet ovat yhdenvertaisuusperiaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate, puolueettomuusperiaate, suhteellisuusperiaate ja luottamuksensuojaperiaate.⁵⁷ Yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitetaan viranomaisen ja virkamiehen velvollisuutta kohdella kaikkia hallinnon asiakkaita yhtäläisesti ja johdonmukaisesti.

Tarkoitussidonnaisuudella taas tarkoittaa, että viranomaisella on oikeus käyttää valtaansa ainoastaan sellaisiin tarkoituksiin, jotka ovat lainmukaisia, ja harkintavaltaa ei saa käyttää väärin. Puolueettomuusperiaatteen merkitys on, että viranomaisten toiminnan tulee olla riippumatonta ja pohjautua objektiivisiin seikkoihin, ei subjektiivisiin mielipiteisiin tai etuihin. Suhteellisuusperiaatella pyritään varmistamaan, että viranomaisen toimenpiteet ovat mittasuhteiltaan kohtuullisia ja suhteutettuja laissa määriteltyihin tavoitteisiin ja luottamuksensuojaperiaatte velvoittaa, että viranomaisen toiminnan tulee kunnioittaa ja suojata yksilöiden oikeutettuja odotuksia, jotka pohjautuvat oikeusjärjestykseen.⁵⁸

Modernissa hallinnossa korostetaan nykyään vahvasti viranomaistoiminnan kvalitatiivisia eli

---

⁵³ Mäenpää, O. (2017). I Hallinto-oikeuden yleiset perusteet:2 Julkishallinnon erityispiirteitä:2.6 Yleisen edun toteuttaminen

⁵⁴ Valtion virkamieslaki (750/1994) luku 4.

⁵⁵ Hallintolaki 434/2003 6§

⁵⁶ VN (2001) s.4

⁵⁷ Hallintolaki 434/2003 6§

⁵⁸ VN (2001) s.8

laadullisia piirteitä ja arvoja joita ovat muun muassa avoimuus, hyvä kohtelu, osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet, vastuullisuus ja oikeusturva.⁵⁹

Virkamiehen tehtävänä on toimia lain ja asetusten puitteissa, käyttäen julkista valtaa tavoitteenaan yleisen edun toteuttaminen. Virkamiehen toiminnan keskiössä ovat erilaiset lait ja sääntökokoelmat, kuten valtion virkamieslaki ja hallintolaki, jotka ohjaavat viranomaisten ja kansalaisten välistä suhdetta. Nämä säännöt korostavat viranomaisen erityisluonteisia velvollisuuksia ja yhteistä arvopohjaa, joihin kuuluvat tuloksellisuus, asiantuntemus, palveluperiaate, avoimuus ja vastuullisuus. Hallinnon oikeusperiaatteet, kuten yhdenvertaisuus-, tarkoitussidonnaisuus-, puolueettomuus-, suhteellisuus- ja luottamuksensuojaperiaate, ovat ohjenuorana virkamiehen toiminnalle. Yhä nykyaikaisemmassa hallinnossa painoarvoa saavat laadulliset mittarit ja arvot kuten avoimuus, osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet sekä oikeusturva.

2.1.3 Virkamieskunnan merkitys yhteiskunnassa

Virkamiesten merkitys länsimaisessa, demokraattisessa yhteiskunnassa voidaan katsoa merkittäväksi, koska julkista valtaa voi pääsääntöisesti käyttää vain virkaan nimetty⁶⁰ henkilö. Virkamieskunta on olennainen osa suomalaista hallintojärjestelmää ja yhteiskuntarakennetta, vastaten lain ja asetusten toimeenpanosta sekä julkisen vallan käytöstä.⁶¹ Se toimii yhteiskunnan eri osa-alueiden säätelyssä ja hallinnassa. Virkamiehet ovat keskeisessä asemassa yleisen edun, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteuttamisessa. Heidän roolinsa on erityisen tärkeä vakaan, toimivan ja luotettavan julkishallinnon ylläpidossa.⁶²

Suomalainen hallintojärjestelmä perustuu pitkälti virkavastuuseen ja virkamiesetiikkaan, jotka ohjaavat virkamiesten toimintaa objektiivisena ja puolueettomana.⁶³ Tämä luo perustan kansalaisten luottamukselle julkista hallintoa ja oikeuslaitosta kohtaan.⁶⁴ Virkamiehet myös

---

⁵⁹ Mäenpää, O. (2017). I Hallinto-oikeuden yleiset perusteet:1 Hallinto-oikeus ja hallinto-oikeustiede:1.1 Hallinto ja oikeus

⁶⁰ Kuntalaki 410/2015 87.2§ ja PL 2§

⁶¹ Mäenpää, O. (2017). I Hallinto-oikeuden yleiset perusteet:3 Julkishallinnon tehtävät ja toimintamuodot: 3.1 Julkishallinnon keskeiset tehtävät

⁶² VN (2001) s.9

⁶³ Mäenpää, O. (2017). I Hallinto-oikeuden yleiset perusteet:2 Julkishallinnon erityispiirteitä:2.6 Yleisen edun toteuttaminen

⁶⁴ Valtion virkamieslaki (750/1994) 2§

toimivat asiantuntijaroolissa⁶⁵, sillä heidän erityisosaamisensa on usein keskeistä monimutkaisten kysymysten ratkaisemisessa ja yhteiskunnallisten päämäärien saavuttamisessa. Virkamieskunta on siis välttämätön tekijä demokraattisen, oikeudenmukaisen ja toimivan yhteiskunnan ylläpitämisessä.

Koska virkamiesten rooli julkisen vallan käytössä on niin merkittävä, on sen sääntely ja valvonta yhtäläillä merkittävää. Virkavastuu, valitusoikeus, sisäinen valvonta ja julkisuusperiaate ovat erittäin merkittäviä työkaluja virkamiehen virantoimituksen valvonnassa. Laajalti nämä keinot ja velvoitteet luovat oikeusturvan, jolla tarkoitetaan menetelmiä ja toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan yksityisen ja viranomaisen välisen hallinto-oikeudellisen suhteen oikeuksien ja velvollisuuksien toteutuminen. Käytännössä oikeusturva on keino suojata yksityisen oikeuksia viranomaisen toiminnassa. Nykyaikaisessa julkishallinnossa oikeusturva ei rajoitu ainoastaan oikeuksien suojaamiseen, vaan kattaa myös yksityisen eri etujen turvaamisen.⁶⁶ Oikeusturvamekanismien avulla on mahdollista taata, että oikeudelliset velvollisuudet tulevat asianmukaisesti täytetyiksi.

Kansalaisen luottamus siihen, että aiemmin mainitut periaatteet ja oikeusturva toteutuvat ja että virantoimitukseen kohdistuvia vastuita ja velvoitteita noudatetaan ovat keskiössä länsimaisen demokratian hallinnollisen tehokkuuden ja toimivuuden kannalta. Onkin tärkeää huomauttaa, että hyvä hallinto käsitteenä viittaa niin tehokkaaseen ja tulokselliseen toimintaan hallinnossa, kuin myös toiminnan puolueettomuuteen, luotettavuuteen, läpinäkyvyyteen ja korruptoitumattomuuteen.⁶⁷ Luottamus ja toimivuus kulkevat käsikädessä. Kansainvälisessä vertailussa Suomi erottuu positiivisesti sekä sosiaalisen luottamuksen että poliittisen luottamuksen osalta. Sosiaalisella luottamuksella viitataan kansalaisyhteiskunnan sisäiseen luottamukseen, kun taas poliittinen luottamus kohdistuu julkisiin instituutioihin, viranomaisiin ja julkishallinnon henkilöstöön.⁶⁸ Molemmat luottamuksen muodot ovat Suomessa pitkäaikaisesti sijoittuneet korkealle verrattaessa muihin maihin.⁶⁹ Tämä on demokraattisessa valtiossa yksi onnistumisen mittareista ja olisikin suotavaa, että kehityskulku olisi positiivista jatkossakin. Tämä tavoite ja siihen pyrkivät keinot perustavat vahvasti virkavastuuseen ja -etiikkaan, jotka muodostavat kansalaisten luottamuksen perustan

---

⁶⁵ HE 291/1993, s. 26–27.

⁶⁶ Mäenpää, O. (2017). VII Oikeusturva, valvonta ja vastuu: 1 Oikeusturva hallintoasioissa: 1.1 Suojaava, korjaava ja menettelyllinen oikeusturva

⁶⁷ Nykänen, P. (2019). s.97

⁶⁸ Vilander, J., Pulkka, A.-T., Erkkilä, V., Saarikoski, E., & Norri-Sederholm, T. (2019). s.137

⁶⁹ Vilander, J., Pulkka, A.-T., Erkkilä, V., Saarikoski, E., & Norri-Sederholm, T. (2019). s.138

oikeuslaitosta ja julkista hallintoa kohtaan. Oikeusturvan mekanismit ovat keskeisiä virkamiehen toiminnan legitimitetin ja tehokkuuden takaamisessa.

Mielipideympäristön ja informaation manipulaation potentiaaliset vaikutukset tähän dynamiikkaan voisivat olla huomattavat. Jos virkamiehiä koskeva informaatio on vääristynyttä tai manipuloitua taikka informaatiovaikuttamisella onnistutaan vaikuttamaan virkamiehen päätöksentekoon, saattaa se rapauttaa kansalaisten luottamusta virkamiehen kykyyn toimia objektiivisesti ja lainmukaisesti ja siten myös vähentää uskoa siihen, että oikeusturva toteutuu asianmukaisesti. Tämä olisi erityisen haitallista Suomessa, jossa sekä sosiaalinen että poliittinen luottamus ovat perinteisesti olleet korkealla tasolla. Molempien luottamuksen muotojen säilyminen korkealla tasolla on kriittistä demokraattisen hallinnon tehokkuuden ja toimivuuden kannalta.

2.2 Oikeusvaltioperiaate

Oikeusvaltioperiaate muodostaa oikeudellisesti velvoittavan perustuslaillisen periaatteen.⁷⁰ Oikeusvaltioperiaate on määritelty niin EU-jäsenyyden edellytykseksi, kuin demokratian ja perusoikeuksien toteutumisen perustaksi.⁷¹ Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välinen suhde on dynaaminen ja moniulotteinen, heijastaen postkansallisen oikeuden moninaisuutta. Tämän suhteen ymmärtäminen on keskeistä oikeusvaltioperiaatteen soveltamisessa EU:n tasolla.⁷² Kuten perustuslain 2.3§ todetaan: *“Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia”*. Tämä kattaa sekä laillisuusperiaatteen että lakisidonnaisuuden. Laillisuusperiaate edellyttää, että viranomaisten toiminta ei saa olla lainvastaista ja sen tulee perustua lailliseen oikeusjärjestykseen. Toiminta, joka ylittää lain rajat, on kielletty. Lisäksi lakisidonnaisuus tarkoittaa, että yksilöiden oikeudet ja velvollisuudet määritellään lailla. Lainsäädäntövalta on eduskunnalla, mutta tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriöt voivat antaa asetuksia, mikäli siihen on valtuudet perustuslaissa tai muussa laissa.⁷³

Oikeusvaltioperiaate on asteittain muodostunut hallitsevaksi periaatteeksi modernissa perustuslaissa ja keskeisissä kansainvälisissä instituutioissa ohjaten julkisen vallan käyttöä.

⁷⁰ Euroopan komissio. (2014). Liite I.

⁷¹ Tuominen, H. (2022). s.325

⁷² Tuori, K. (2019) s. 258

⁷³ Valtiovarainministeriö. (2021). Virkamieseettinen toimintaohje. s.5

Tämän periaatteen ytimessä on taata, että valtiovalta toimii lainsäädännön asettamissa puitteissa, kunnioittaen demokratian periaatteita ja perus- ja ihmisoikeuksia, riippumattomien ja puolueettomien tuomioistuinten valvonnassa.⁷⁴

2.2.1 Oikeusvaltioperiaatteen ydin ja asema lainsäädännössä

Oikeusvaltioperiaate on länsimaisen demokratian ydin.⁷⁵ Oikeustieteen tutkija Juha Raitio (2019) nostaa esiin keskeisen kysymyksen demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen välisestä suhteesta ja esittää saksalaisen oikeusteoreetikko Radbruchin näkemyksen, jonka mukaan demokratian suurin ansio on sen kyvyssä säilyttää oikeusvaltioperiaate.⁷⁶ Tämä näkemys korostaa, että vaikka demokratia on arvokas itsessään, sen perimmäinen tehtävä on turvata oikeusvaltion periaatteet. Kuten jo aiemmassa kappaleessa mainittiin, oikeusvaltioperiaate edellyttää, että kaikki julkisen vallan käyttö perustuu lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lainsäädännössä oikeusvaltioperiaatteen asema vahvistetaan perustuslaillisella tasolla, mikä antaa sille erityisen painoarvon. Se tarkoittaa, että kaikki muu lainsäädäntö tulee olla sopuossuinnassa perustuslain kanssa ja että perustuslain mukaisia oikeuksia ei saa rajoittaa ilman vankkaa perustetta ja seuraavat tiukkoja prosesseja. Vuonna 2014 julkaistussa EU:n toimintakehyksessä oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi sanotaan, että ”oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen liittyy olennaisesti demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen: demokratiaa ei voi olla eikä ihmisoikeuksia kunnioittaa, jos oikeusvaltioperiaatetta ei noudateta, ja päinvastoin”. Oikeusvaltioperiaatteen merkitys EU:lle on huomattava ja se onkin unionin perustana olevien pääarvojen ytimessä. Siksi oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja edistämisen vaatimus, kuten jo mainittu, onkin edellytys jäsenyydelle.⁷⁷ Tämä käy ilmi jo Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) johdannossa.⁷⁸ Laajemmin tarkasteltuna oikeusvaltioperiaatteen institutionalisoitu muoto on vahvistettu SEU-sopimuksen 2 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa.⁷⁹ SEU-sopimuksen 49 artikla asettaa oikeusvaltioperiaatteen kunnioituksen edellytykseksi unionin jäsenyydelle. Oikeusvaltioperiaate, yhdessä demokratian ja ihmisoikeuksien kanssa⁸⁰, muodostaa Euroopan neuvoston peruspilarit. Yksi Eurooppaoikeuden keskeinen osa-alue

⁷⁴ Euroopan komissio. (2014). s.4

⁷⁵ Euroopan komissio. (2014). s.2

⁷⁶ Raitio, J. (2019) s. 2014

⁷⁷ SEU 49 Artikla

⁷⁸ SEU johdanto

⁷⁹ Euroopan unionin perusoikeuskirja 2012/C 326/02

⁸⁰ Euroopan ihmisoikeussopimus SoPs 1999/63

koostuu Euroopan neuvoston oikeudesta, jonka kulmakivi on Euroopan ihmisoikeussopimus. Tämä sopimus integroi ihmisoikeudet EU-oikeuteen ja on merkittävä Euroopan hallinto-oikeudelle, erityisesti sen perusoikeuksien ja menettelyllisten oikeusturvan takeiden kautta. Euroopan neuvoston oikeus rakentuu jäsenmaiden välisistä kansainvälisistä sopimuksista. Hallinto-oikeuden näkökulmasta euroopan ihmisoikeussopimuksen ohella erityisen tärkeitä ovat Euroopan sosiaalinen peruskirja (1996) ja Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirja (1985). Lisäksi Euroopan neuvosto on laatinut useita suosituksia, jotka määrittelevät hyvän hallinnon periaatteita ja tehokasta oikeusturvaa.⁸¹

Vaikka oikeusvaltioperiaatteen ydin on selvä ja lainsäädännössä vahvasti tuettu, sen todellinen asema ja toteutuminen yhteiskunnassa riippuu monista tekijöistä, kuten lakien laatimisen ja soveltamisen prosesseista, oikeuslaitoksen itsenäisyydestä ja kansalaisten laintuntemuksesta sekä heidän mahdollisuuksistaan saada oikeussuojaa.⁸²

Oikeusvaltioperiaatteen asema lainsäädännössä on siksi jatkuvan valvonnan kohde, jolla pyritään varmistamaan, että periaate ei ole vain kirjattu lakiin, vaan myös tosiasiallisesti toteutuu jokapäiväisessä elämässä.⁸³

Se, että oikeusvaltioperiaate on kirjattu sopimukseen EU-tasolla asti ja on edellytyksenä jäsenyydelle, tekee tästä periaatteesta merkittävän myös kansallisesta näkökulmasta.

Oikeuslähteet voidaan asettaa eräänlaiseen hierarkiseen arvojärjestykseen, joka määrittää niiden keskinäisen painoarvon juridisessa tulkinnassa ja soveltamisessa.⁸⁴ Hierarkian kärjessä ovat perustuslait, jotka ovat valtion korkeimman oikeudellisen auktoriteetin pohja ja ohjaavat muuta lainsäädäntöä, jonka tulee olla ristiriidaton perustuslakeihin verraten sillä ne ovat alempiasteisia (*lex superior derogat legi inferiori*). Nämä oikeuslähteet on jaoteltu oikeuslähteopin mukaisesti, joka taas kuvaa kuvaa niitä periaatteita ja sääntöjä, jotka määrittävät oikeudellisen argumentaation pohjana toimivat aineistot eli oikeuslähteet, sekä ohjaa niiden soveltamista juridisissa päättelyprosesseissa.⁸⁵ Jaottelu on yleisesti muodostettu kolmella kategorialla jotka ovat: Vahvasti velvoittavat, heikosti velvoittavat ja sallitut oikeuslähteet. Tästä edelleen voidaan muodostaa oikeuslähteiden välinen hierarkia jossa

---

⁸¹ Mäenpää, O. (2011). I. Integraatio, oikeus ja julkishallinto: 1. Integraation hallinnollisia ja oikeudellisia аспектеja 1.3. Oikeudellinen integraatio ja integraatio-oikeus

⁸² Euroopan komissio. (2014). s.4

⁸³ Euroopan komissio. (2014). s.2

⁸⁴ Nykänen, P. (2019). s.57

⁸⁵ Nykänen, P. (2019). s.58

luonnollisesti etusijan saavat vahvasti velvoittavat oikeuslähteet kuten lait ja niistä merkittävimpänä perustuslaki. Heikosti velvoittaviin voidaan lukea muun muassa lain esityöt ja oikeuskäytäntö ja sallittuihin esimerkiksi oikeuskirjallisuus.

Tässä kohtaa on kuitenkin syytä huomata, että EU:n jäsenvaltioissa EU-sopimukset ovat kansallisten lakien yläpuolella, mikä tarkoittaa, että EU-oikeus syrjäyttää kansalliset säädökset, mikäli niiden välillä on ristiriitaa.⁸⁶ Tämä voidaan toteuttaa myös tulkitsemalla kansallista lakia EU-oikeuden hyväksi. Tämä periaate, jota kutsutaan unionin oikeuden ensisijaisuudeksi, on tunnustettu ja vakiintunut käytäntö Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä.⁸⁷ EU-sopimukset, kuten Euroopan unionista tehty sopimus (EU-sopimus) ja Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT-sopimus), muodostavat Euroopan unionin oikeusjärjestyksen perustan ja siten myös kansallisen oikeuden raamit. Käytännössä tämä vuorovaikutus EU-oikeuden ja kansallisen oikeuden välillä edellyttää jatkuvaa juridista dialogia ja tulkintaa.

Koska EU-oikeus on niin merkittävässä, primäärioikeudellisessa, asemassa kansallisen lainsäädännönkin tasolla, on oikeusvaltioperiaatteenkin katsottava olevan keskeinen osa lainsäädäntöä ja EU-valtion arvopohjaa. EU on nostanut tämän periaatteen arvojensa ytimeen, tehden siitä jäsenvaltioille selkeän edellytyksen. Oikeusvaltioperiaatteen merkitys ulottuu Euroopan unionin sopimuksiin, vahvistuen jäsenyyden ehdottomana vaatimuksena. Joten voidaan arvioida, että oikeusvaltioperiaatteen asema lainsäädännössä on paitsi perustavanlaatuinen myös käytännössä keskeinen, yhdistäen kansalliset ja EU-tason arvot ja lait. Periaatteen jatkuva valvonta ja sen toteutuminen käytännössä varmistavat, että demokratiamme ja perusoikeutemme ovat turvatut sekä teoriassa että käytännössä.

2.2.2 Oikeusvaltioperiaatteen suhde virkamiehistöön

Oikeudellinen sääntely tarjoaa kehyksen, jonka sisällä kaikki valtiollinen toiminta tapahtuu, ja luo mekanismit, joiden kautta oikeusvaltioperiaatteen toteutumista valvotaan ja turvataan. Myös virkamiehet noudattavat oikeusvaltioperiaatetta ja valvovat sen toteutumista omassa toiminnassaan.⁸⁸ Virkamiehistön toiminta on oikeusvaltion ytimessä; he ovat lain

---

⁸⁶ Nykänen, P. (2019). s.63

⁸⁷ Flaminio Costa v ENEL (1964) Case 6/64

⁸⁸ Euroopan komissio. (2014). s.4

soveltamisen etulinjassa ja heidän toimintansa heijastaa suoraan oikeusvaltioperiaatteen toimivuutta. Virkamiehet eivät ainoastaan noudata lakia, vaan he myös varmistavat, että kansalaisten oikeuksia kunnioitetaan hallinnollisissa prosesseissa ja vain lainsäätäjän tarkoittamiin tarkoituksiin.⁸⁹ Kuten jo aiemmin todettu, virkamies käyttää julkista valtaa ja kaiken julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. EU-oikeus on myös kansallisen lainsäädännön näkökulmasta merkittävää ja etusijan saavaa oikeutta. EU-oikeuden normit ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen määräykset ovatkin siis keskeisiä myös kansallisen hallinto-oikeuden kannalta. Nämä säännökset harmonisoivat hallintomenettelyn perusteita, asettaen peruskiven yhtenäisen ja yleiseurooppalaisen oikeusjärjestyksen sekä oikeuskulttuurin muotoutumiselle. Virkamiehen menettelytapojen ja virantoimittamista sääntelevien järjestelmien voidaankin katsoa olevan modernissa maailmassa hyvinkin laaja kokonaisuus johon myös EU-oikeudella on oma, olennainen vaikutuksensa, eikä vähiten oikeusvaltioperiaatteen vahvistavana elementtinä.⁹⁰

Vaikka EU-oikeudelle tyypillisesti valtio saa paljon vapauksia siinä, miten se toteuttaa sopimusten ja direktiivien implementoinnin⁹¹, on Euroopan unionin tuomioistuin sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin oikeuskäytännöissään ja Euroopan neuvosto laatinut standardit joissa annetaan kokoelma, joskaan ei kattava, niitä periaatteita joita EU:n jäsenvaltion tulee noudattaa siltä osin kuin SEU 2 artiklassa käsitetään oikeusvaltioperiaate unionin yhteisenä arvona.⁹² Nämä viisi standardia, laillisuusperiaate, oikeusvarmuus, toimeenpanovallan käyttäjien mielivaltaisuuden kieltö, riippumaton ja tehokas tuomioistuinvalvonta, johon kuuluu perusoikeuksien kunnioittaminen ja yhdenvertaisuus lain edessä on implementoitu tehokkaasti virkamies- ja hallintolakiin⁹³ muun muassa hallinnon oikeusperiaatteiden muodossa.

On olemassa valvonta- ja vastuujärjestelmiä suojaamaan oikeusvaltioperiaatteen ja virkamiehistön suhdetta. Nämä sisältävät muun muassa virkamiesten ulkoista- ja sisäistä valvontaa, julkisuusperiaatteen toteutumista sekä laillisia kanavia, joilla puuttua mahdollisiin väärinkäytöksiin. Tämän lisäksi ongelmiin jäsenvaltiossa voidaan puuttua myös EU-tasolla,

---

⁸⁹ Nykänen, P. (2019). s.81-84

⁹⁰ Nykänen, P. (2019). s.57

⁹¹ Nykänen, P. (2019). s.36

⁹² Euroopan komissio. (2014). s.4

⁹³ Hallintolaki 434/2003 6§ ja valtion virkamieslaki (750/1994) luku 4.

mikäli se katsotaan ehottoman välttämättömäksi.⁹⁴ Vahva ja riippumaton virkamiehistö, joka toimii lain puitteissa ja oikeusvaltioperiaatteen hengessä, on elintärkeä demokraattisen yhteiskunnan terveydelle ja toimivuudelle.⁹⁵

Virkamiehistön riippumattomuus, ammattitaito, eettiset standardit ja johdonmukaisuus ovat keskeisiä oikeusvaltion toteutumisen kannalta.⁹⁶ Kun virkamiehistö on koulutettu ja sitoutunut oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen, vahvistuu luottamus julkisen hallinnon toiminnan oikeudenmukaisuuteen ja läpinäkyvyyteen. Oikeusvaltioperiaatteen suhdetta virkamiehistöön voivat uhata niin poliittinen puuttuminen virkamiesten työhön, korruptio kuin yksittäisten virkamiesten toiminnan läpinäkymättömyys. Tällaiset uhat voivat horjuttaa kansalaisten luottamusta oikeusvaltioon ja sen myötä koko hallinnon legitimitettiin.⁹⁷

2.2.3 Oikeusvaltioperiaatteen toteuttamisesta ja toteutumisesta

Oikeusvaltioperiaate on toteutuessaan demokraattisen hallinnon peruskivi, joka takaa lain herruuden ja viranomaisten toimien lainmukaisuuden. Tämän periaatteen toteuttaminen vaatii kuitenkin, että lainsäädäntö ja sen pohjalta tehdyt toimet ovat selkeitä, julkisia ja yleisesti saatavilla, sekä kaikille yhtäläiset. Lain edessä kaikkien on oltava samanarvoisia ja oikeudellisten päätösten on perustuttava lakiin, ei mielivaltaan.

EU-kansalaiset ovat laajalti sitoutuneet oikeusvaltioperiaatteeseen; vuoden 2019 Eurobarometrikyselyn mukaan noin 85% pitää sitä olennaisena, vaikkakin sen määritelmä ja soveltaminen vaikuttavat monille epäselviltä.⁹⁸ Tämä osoittaa merkittävää yhtenäisyyttä periaatteen hyväksynnässä laajalla valtioiden rajat ylittävällä skaalalla. EU-maiden perustuslait ja oikeusjärjestelmät, ja sitä myöten myös kansalliset lait, on teoriassa tarkoitettu turvaamaan kansalaiset oikeusvaltioperiaatteen rikkomuksilta, mutta on myös käynyt ilmi, että viimeaikaisten kehityskulkujen ja tapahtumien myötä, tietyissä jäsenvaltioissa ilmenneet sitoutumisen puutteet voivat uhata näitä perusarvoja vakavasti.⁹⁹ Ongelman tarkastelua on esitetty useamman tason toimesta, muun muassa 2013 Euroopan parlamentti esitti toiveen

---

⁹⁴ SEU 7 Artikla

⁹⁵ Euroopan komissio. (2014). s.5

⁹⁶ Vilander, J., Pulkka, A.-T., Erkkilä, V., Saarikoski, E., & Norri-Sederholm, T. (2019). s.137

⁹⁷ Euroopan komissio. (2014). s.5

⁹⁸ Eurobarometri 2019

⁹⁹ Euroopan komissio. (2014). s.2

säännöllisestä tarkastelusta, mitä tulee jäsenvaltioiden unionin perusarvojen sekä demokratian ja oikeusvaltion vaatimusten noudattamiseen.¹⁰⁰

Oikeusvaltioperiaatteen uhkakuvat ilmenevät monissa muodoissa. Valtaapitävien harjoittama laitonta toimintaa koskevan valvonnan puute, lainsäädännön epäselvyys tai soveltamisen valikoivuus, ja oikeuslaitoksen riippumattomuuden rapautuminen ovat esimerkkejä riskeistä, jotka voivat horjuttaa oikeusvaltiota. Erityisen huolestuttavia ovat informaatiovaikuttamisen ja kyberhyökkäysten kaltaiset modernit uhat, jotka voivat heikentää oikeusjärjestelmän uskottavuutta ja kansalaisten luottamusta hallintoon.¹⁰¹

Vastatoimena näille uhkille vaaditaan jatkuvaa valppautta ja lainsäädännön päivitystä, vahvistamaan oikeusvaltion periaatteita ja sopeutumaan uusiin haasteisiin. Tämän lisäksi on olennaista edistää avoimuutta ja kansalaiskeskustelua oikeusvaltioperiaatteen merkityksestä, jotta yleinen tietoisuus ja ymmärrys sen tärkeydestä pysyvät kirkkaina demokratian kulmakivinä.¹⁰²

Periaatteen toteutumisen ytimessä on kansalaisoikeuksien turvaaminen: yksilön vapauksien, omaisuuden ja perusoikeuksien suojeleminen valtion mielivallalta. Tämän turvaamiseksi myös virkamiesten toimien tulee olla hyvän hallinnon oikeusperiaatteen mukaisia ja kansalaisen tulee voida luottaa siihen, että virkatoimet hoidetaan asianmukaisesti, tasapuolisesti ja ilman ulkopuolista vaikuttamista tai painostusta.¹⁰³

---

¹⁰⁰ Euroopan komissio. (2014). s.3

¹⁰¹ Ollila, E. (2022). s.5

¹⁰² Ollila, E. (2022). s.10

¹⁰³ Ollila, E. (2022). s.8

3. INFORMAATIOVAIKUTTAMINEN

Tässä luvussa keskitytään informaatiovaikuttamisen määritelmään, kehitykseen, mekanismeihin ja tavoitteisiin. Koska tutkimuksen aihe on informaatiovaikuttaminen virkamiesten kokemuksissa ja lähtökohtana on selvittää miten informaatiovaikuttaminen voi vaikuttaa niin oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, kuin yksilöiden ja instituutioiden toimintaan, on itse termin ja toiminnan ymmärtäminen kriittistä. Luku tarjoaa näkökulman siihen, kuinka informaatiovaikuttaminen voidaan määritellä, millaisia strategioita ja taktiikoita siihen liittyy ja millaisia vaikutuksia sillä voi olla eri sidosryhmiin, erityisesti virkamiehiin. Näin ollen luku asettaa pohjan sille, miten informaatiovaikuttamisen ilmiöiden voidaan ymmärtää vaikuttavan oikeusvaltioperiaatteen ja demokraattisen järjestelmän toimivuuteen, erityisesti virkamiehistön kautta. Lopulta tämä tutkimus tarkastelee informaatiovaikuttamisen kompleksisuutta ja sen vaikutusta nykypäivän yhteiskuntaan.

3.1 Informaatiovaikuttamisen käsite ja määritelmä

Informaatiovaikuttamisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Sanastokeskuksen määritelmän mukaista tarkoituksellista ja suunnitelmallista viestintää ja vaikuttamista, jonka tavoitteena on informaatiota muokkaamalla tai tarkoituksiin sopivasti esittämällä saada aikaan muutoksia kohteen informaatio- ja mielipideympäristössä. Sekä valtiolliset että ei-valtiolliset toimijat osallistuvat tähän ja toiminta voi olla ulkoista tai sisäistä, pyrkien tietyissä tapauksissa myös horjuttamaan luottamusta viranomaisiin ja vaikuttamaan lainsäädäntöön¹⁰⁴. Mikä on tämän tutkimuksen kannalta relevantti informaatiovaikuttamisen tavoite. Tällaisia laajoja vaikuttamiskampanjoita kutsutaan usein informaatio-operaatioiksi ja ne ovat usein osia laajemmassa hybridioperaatiossa¹⁰⁵. Hybridioperaatiot taas käsittävät monien eri vaikuttamiskeinojen kokonaisuuksia, esimerkiksi sotilaallisia, viestinnällisiä ja taloudellisia vaikuttamiskeinoja yhdistelemällä. Informaatiovaikuttaminen voidaan lukea osaksi tai rinnakkaistermiksi propagandalle. Propaganda, joka nykyisessä merkityksessään sai alkunsa ensimmäisessä maailmansodassa, on liitetty toisen maailmansodan jälkeen usein

---

¹⁰⁴ Vainio ym. (2019). s. 25.

¹⁰⁵ Sanastokeskus TSK (2017).

totalitarismiin ja katsotaan yleensä pahantahtoiseksi¹⁰⁶. Propagandan ohelle nousseet termit informaatiovaikuttaminen, vaikuttamisoperaatiot ja hybridivaikuttaminen liitetään samoin autoritaaristen valtioiden yhteyteen siinä missä liberaaleissa demokratioissa, ja niiden liittolaisten osalta, puhutaan strategisesta viestinnästä tai julkisuusdiplomatiasta¹⁰⁷. Termi muuttaa siis mahdollisesti hyvinkin samankaltaisen toiminnan ja sisällön ymmärrettyä tarkoituserää ja toimijaa. Esimerkiksi Paulamäki toteaaakin Pro gradussaan *Ei-valtiollisten toimijoiden strateginen kommunikaatio ja informaatiovaikuttaminen* (2020), että hyväksyttäväksi toiminnaksi katsottu strateginen viestintä muistuttaa sisäministeriön määritelmässä hyvinkin pitkälti informaatiovaikuttamista.

Informaatiovaikuttaminen, kuten tässä tutkimuksessa Sanastokeskuksen määritelmän mukaan ymmärretään, edustaa viestinnän ja vaikuttamisen monimutkaista ja tarkoituksellista muotoa. Sen tavoitteena on informaation muokkaamisen ja strategisen esittämisen kautta muuttaa yleisön informaatio- ja mielipideympäristöä. Informaatio-operaatiot, jotka ovat osa laajempia hybridioperaatioita, yhdistävät erilaisia vaikuttamiskeinoja, kuten sotilaalliset, viestinnälliset ja taloudelliset elementit. Tämä monitahoisuus kertoo informaatiovaikuttamisen monimutkaisuudesta ja siitä, miten se voi ilmetä eri muodoissa ja ympäristöissä. Tällöin informaatiovaikuttamisen ja perinteisen propagandan välinen raja alkaa hämärtyä, mikä tuo esiin termien ja niiden käytön merkityksen. Informaatiovaikuttamisen kytkentä propagandan kanssa, joka on historiallisesti yhdistetty totalitarismiin ja nähty pahantahtoisena, herättää keskustelua siitä, miten tällainen vaikuttaminen nähdään eri yhteiskunnallisissa ja poliittisissa järjestelmissä. Propagandan rinnalla esiin nousseet termit, kuten informaatiovaikuttaminen ja hybridivaikuttaminen, viittaavat siihen, että samankaltaisia toimintatapoja voidaan tulkita eri tavoin riippuen kontekstista ja toimijasta. Paulamäen Pro gradu -tutkielma "Ei-valtiollisten toimijoiden strateginen kommunikaatio ja informaatiovaikuttaminen" (2020) tuo esiin tämän paradoksin. Tämä osoittaa, että informaatiovaikuttamisen ymmärtäminen vaatii syvällistä tietoisuutta siitä, miten erilaiset vaikuttamiskeinot ja niiden määritelmät vaikuttavat yleiseen näkemykseen ja toimintaan. Tässä luvussa pyritään tarkastelemaan sitä, miten sekä valtiolliset että ei-valtiolliset toimijat osallistuvat informaatiovaikuttamisen prosessiin, joko ulkoisesti tai kotimaan sisäisesti, pyrkien vaikuttamaan luottamukseen viranomaisia ja lainsäädäntöä kohtaan.

---

¹⁰⁶ Jowett, S. & O'Donnell, V. (2018). s.16

¹⁰⁷ Pelevina, N. (2023). s.206-207

3.2 Informaatiovaikuttamisen yleiset ja tunnetut keinot

“Henkilöihin suoraan menevät vaikuttamisyrietykset on helppo tunnistaa, mutta mielipiteiden ja vaikuttamisyrietyksille on vaikea vetää selvää rajaa avoimilla some-kanavilla.”

- Asiantuntija, 25v työkokemusta

Informaatiovaikuttamisen yleiset ja tunnetut keinot ovat moninaiset, eikä tässä tutkimuksessa ole mahdollista pyrkiä tunnistamaan ja yksilöimään kaikki mahdollisia tapoja jolla informaatiovaikuttamista voidaan toteuttaa. Luvussa pyritään kuitenkin tarkastelemaan yleisimpiä keinoja ja malleja. Koska menetelmiä on monia, myös tapojen ja keinojen kategorisoinnista löytyy useampia erilaisia vaihtoehtoja. Koska tässä tutkimuksessa pyritään erityisesti tarkastelemaan sosiaalista mediaa käyttävää disinformaatiota, on sille annettu oma lukunsa jossa käsitellään myös esimerkkejä sosiaalisen median alustoilta.

Informaatiovaikuttamisen yksi merkittävä ongelma on se, että se on vaikea tunnistaa¹⁰⁸. Ei ole helppoa tietää milloin on itse kohteena tai kuka on toimija vaikuttamisen taustalla.

Vaikuttaminen on usein pitkäjänteistä, suunniteltua ja moniulotteista¹⁰⁹. Tunnistamiseen on kuitenkin kehitetty erilaisia ohjeistuksia, malleja ja oppeja joiden pohjalta voidaan pyrkiä tarkastelemaan mahdolliseksi informaatiovaikuttamiseksi oletettuja kampanjoita ja toimia. Tällainen, eräänlainen tarkastuslista, on esimerkiksi niin kutsuttu DIDI-työkalu¹¹⁰.

Informaatiovaikuttamisen diagnosointia helpottava työkalu on Pammentin ym. (2018). kehittämä malli. Pammentin DIDI on muodostuu neljästä eri kategoriasta. Nämä kategoriat ovat, niinkuin ne on esitetty Pamment ym. raportissa *Countering Information Influence Activities: The State of the Art* (2018):

Deception (Harhaanjohtaminen): Tämän kategorian kohdalla voidaan tarkastella pyrkivätkö oletetut informaatiovaikuttamistoimet harhaanjohtamaan yleisöä jäljittelemällä vakiintuneita mediamuotoja, piilottamalla todelliset identiteettinsä tai tarkoituksellisesti esittämällä vääriä tietoja.

---

¹⁰⁸ Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). s.65

¹⁰⁹ VN 2021:78

¹¹⁰ Pamment, J., Nothhaft, H., Agardh-Twetman, H., & Fjällhed, A. (2018). s.6

Interference (Puuttuminen): Informaatiovaikuttamistoimet tämän kategorian sisällä käsittävät toimijoita, joilla on vähän tai ei lainkaan legitiimiä syytä puuttua sisäisiin asioihin; tämä loukkaa valtion suvereniteettia ja avoimen ja vapaan keskustelun legitiimiyttä.

Disruption (Häiriö): Tähän kategoriaan kuuluvat informaatiovaikuttamistoimet jotka häiritsevät normaalia demokraattista vuoropuhelua rikkomalla rakentavaa keskustelua ohjaavia normatiivisia sääntöjä, systemaattisesti hiljentämällä mielipiteitä, polarisoimalla yhteiskuntaa ja käyttämällä erilaisia tekniikoita, jotka häiritsevät keskustelua.

Intention (Aikomus): Tämä kategoria aktualisoituu, mikäli informaatiovaikuttamistoimet toteutetaan vihamielisessä tarkoituksessa ja ne tarkoituksellisesti hyödyntävät haavoittuvuuksia, jotka voivat vaikuttaa mielipiteenmuodostusprosessiin; ne pettävät liberaalidemokraattisten järjestelmien anteliaisuuden, jossa vapaat ja avoimet julkiset keskustelut ovat mielipiteenmuodostuksen ydin, ja muuttavat yhden suurimmista vahvuusistamme heikkoudeksi.

Yksittäinen toimi tai tunnistettu tapa ei välttämättä vielä merkitse informaatiovaikuttamista tai sen laajamittaista hyödyntämistä osana tarkoituksellista vaikuttamisoperaatiota. Koska vaikuttamisen tunnistaminen ja havainnointi on kuitenkin usein vaikeaa, ei koko listaa ole välttämättä mahdollista käydä läpi tai todentaa jokaista sen osiota. Nyrkkisääntönä voidaan kuitenkin sanoa, että kahden tekijän havaitseminen osoittaa tarvetta lisäselvityksille, kun taas kolmen tai useamman tekijän esiintyminen viittaa suureen mahdollisuuteen informaatiovaikuttamisesta. Aiemmin esitelty diagnostinen tarkistuslista on suunniteltu niin, että viestinnän ammattilaiset voivat suhteellisen helposti mukauttaa sen omalle alalleen ja heidän ymmärrykseensä siitä, mikä on heidän työssään ja alallaan tavallista, antaen heille mahdollisuuden tehdä tietoisia valintoja siitä, miten toimia jatkossa¹¹¹.

Kuitenkin, tietyt keinot ovat informaatiovaikuttamiselle tunnusomaisia. Tällainen vaikuttaminen ulottuu suorasta manipulaatiosta hienovaraisiin strategioihin, käytten sellaisia keinoja kuin suoranainen valehtelu, painostaminen, puolittouudet, valeutisten kierrätys, liioittelu, valesivustot verkossa ja esimerkiksi sinänsä paikkaansa pitävän tiedonkäyttö tarkoitushakuisesti ja tarkkaan harkitussa valossa esitettynä¹¹². Erityisesti media, viranomaiset ja poliittiset toimijat ovat keskeisiä kohteita. Informaatiovaikuttamisen piiriin lasketaan myös sellaiset fyysisen maailman toimenpiteet, jotka on suunniteltu vaikuttamaan informaatioon,

---

¹¹¹ Pamment, J., Nothhaft, H., Agardh-Twetman, H., & Fjällhed, A. (2018). s.6-7

¹¹² Vainio ym. (2019). s. 24-25.

esimerkiksi ilmatilaloukkaukset¹¹³. Tehokkaimmillaan informaatiovaikuttaminen hyödyntää kiilastrategiaa, jossa vaikuttamisoperaatio suunnataan olemassa oleviin yhteiskunnallisiin kiistoihin tai jakolinjoihin. Useat informaatiovaikuttamisen menetelmät pyrkivät luomaan illuusion siitä, että yksilön mielipiteet ja tulkinnat ovat itse kehiteltyjä ja autenttisia. Tässä prosessissa hyödynnetään yksilöiden sosiaalista tarvetta integroitua ryhmään ja omaksua sen näkemykset. "Me vastaan ne" -dualismi on tehokas strategia yhteiskunnallisen polarisaation edistämiseksi. Samoin, informaatiovaikuttamisessa voidaan hyödyntää yksilöiden kognitiivisia harhoja sekä pelkoja ja vihamielisyyksiä, tavoitteena herättää voimakkaita emotionaalisia reaktioita tiettyjä aiheita tai ilmiöitä kohtaan, vahvistamalla näin haluttua narratiivia tai asennoitumista.¹¹⁴

Informaatiovaikuttamiseen liittyen keskeisiä käsitteitä ovat misinformaatio, disinformaatio ja malinformaatio. Sanastokeskuksen määritelmän mukaan *Misinformaatio* viittaa virheelliseen tai harhaanjohtavaan tietoon, jota sen levittäjä pitää totena. *Disinformaatio* tarkoittaa tahallisesti vääristeltyä tai valheellista tietoa, jonka tavoitteena on vaikuttaa tietoa vastaanottaviin tahoihin. *Malinformaatio* taas tarkoittaa totuudenmukaista tietoa, jota käytetään yksilön, yhteisön tai valtion vahingoittamiseen; esimerkiksi henkilötietojen luvaton jakaminen verkossa.¹¹⁵ Vaikka normaali yhteiskunnallinen diskurssi ei ole informaatiovaikuttamista ainakaan siinä pahantahtoisessa tarkoituksessa jossa sitä tässä tutkimuksessa käsitellään, on hyvä huomata, että informaatiovaikuttamisen toteuttajat voivat käyttää hyväkseen yksilöitä, jotka toimivat joko tietoisesti tai tiedostamattaan informaatiovaikuttamisen välineinä. Maanpuolustuskorkeakoulun sotilasprofessori Aki-Mauri Huhtinen toteaa Helsingin sanomien 3.12. 2023 julkaisemassa kolumnissaan, että tärkeä ja kustannustehokas keino informaatiovaikuttamisessa on hyödyntää ihmisten kiirettä ja tiedonhankinnan nopeutta. Taho joka tarjoaa informaation ensimmäisenä, totuudesta riippumatta, kerää usein suurimman lukijakunnan. Huhtinen nostaa esimerkiksi Kremlin informaatiostrategian, joka nojaa yhä vahvemmin totuuden merkityksen sivuuttamiseen: informaation saastuttaminen luo epävarmuutta kuluttajissa. Tämä informaatioasaaste asettaa haasteen myös arvostetuille ja luotettaville tiedonlähteille, sillä niidenkin taloudellinen menestys on yhä useammin riippuvainen tiedon nopeasta välittämisestä.¹¹⁶ Osaava informaatiovaikuttaja voi muutoinkin hyödyntää länsimaisen lehdistön arvoja ja perinteitä

---

¹¹³ Sanastokeskus TSK. (2022)

¹¹⁴ Heinonen, T. (2023). s.23

¹¹⁵ Sanastokeskus TSK. (2022)

¹¹⁶ Huhtinen, A.-M. (2023)

esimerkiksi tasapuolisesta raportoinnista, jossa edellytetään molempien osapuolten näkemyksen esittämistä. Tämä voi olla hyödyksi, kun molemmat näkökulmat esitetään vaikka toisen osapuolen tulkinta olisikin selvästi virheellinen tai jopa haitallinen.¹¹⁷

Informaatiovaikuttamisen tunnistaminen on usein vaikeaa¹¹⁸, ja se vaatii pitkäjänteistä ja moniulotteista lähestymistapaa. Pammentin (2018) ja muiden kehittämä DIDI-malli tarjoaa arvokkaan työkalun informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen. Vaikka informaatiovaikuttamisen tunnistaminen voi olla haastavaa, tietyt keinot ovat sille ominaisia. Nämä keinot ulottuvat suorasta manipulaatiosta hienovaraisiin strategioihin, jotka pyrkivät luomaan illuusion autonomisista mielipiteistä ja vahvistamaan tiettyjä narratiiveja tai asenteita. Informaatiovaikuttamisen yhteydessä keskeisiä ovat käsitteet misinformaatio, disinformaatio ja malinformaatio. Näiden erottaminen toisistaan on tärkeää, kun arvioidaan informaation luonnetta ja sen potentiaalisia vaikutuksia. Tämä korostaa myös sitä, kuinka informaatiovaikuttamisen toteuttajat voivat hyödyntää tietoisia tai tiedostamattomia yksilöitä omiin tarkoituksiinsa. Tähän liittyy myös se, miten informaatiovaikuttajat voivat hyödyntää kiireistä informaationkulutusta ja nopeutta, kuten Huhtisen (2023) kolumnissa mainitaan. Lisäksi vaikuttaminen ei rajoitu vain digitaaliseen ympäristöön, vaan voi ulottua myös fyysisen maailman toimiin. Informaation saastuttaminen luo epävarmuutta ja asettaa haasteita myös luotettaville tiedonlähteille. Informaatiovaikuttamisen vaikutukset ulottuvat yksilöistä laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja myös tästä syystä ne tulee ottaa erityisen vakavasti myös julkisoikeudellisia vaikutuksia tarkasteltaessa.

3.3 Informaatiovaikuttamisen rooli yhteiskunnassa (tavoitteet ja toimet)

“Valtionhallinnossa haaste on erottaa toisistaan vihamielinen vaikuttaminen ja kansalaisten mielipiteenvapauden piiriin kuuluvan toiminnan erottaminen toisistaan.”

- *Asiantuntija, 20v työkokemusta*

Informaatiovaikuttaminen on strategista toimintaa, jonka tarkoituksena on saada kohde toimimaan omia etujaan vastaan, tekemään itselleen haitallisia päätöksiä ja mahdollisesti saavuttaa myös epäluottamuksen lietsomiseen niin väestön sisällä kuin sen ja viranomaisten välillä.. Tämä voi sisältää valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden, yksilöiden,

¹¹⁷ Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). s.56

¹¹⁸ Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:11 s.12

organisaatioiden, järjestöjen tai muiden ryhmien haitallista viestintää. Tavoitteena on lietsoa epäluottamusta, hyödyntää kohteen heikkouksia ja ristiriitoja, sekä aiheuttaa hajaannusta ja huonoja päätöksiä, usein ilman kohteen tietoisuutta vaikuttamisen kohteeksi joutumisesta¹¹⁹. Onnistuessaan tämä aiheuttaa muun muassa poliittisen keskustelun polarisoitumisen ja poliittisten päätösten tekemisen vaikeutumista. Kun yhteiskunnan sisällä olevat ryhmät eivät luota toisiinsa, ne tulevat helpommin manipuloitaviksi ja reaktiivisemmiksi, ja hallituksen instituutiot menettävät uskottavuutensa, mikä voi johtaa negatiivisiin seurauksiin julkiselle terveydelle ja turvallisuudelle. Informaatiovaikuttamistoimet häiritsevät sosiaalista koheesiota monilla pienillä yksittäisillä teoilla, koordinoimalla toimintojen sarjaa yhden tavoitteen saavuttamiseksi eli informaatiovaikuttamisoperaatioiksi ja yhdistämällä informaatiovaikuttamista ja hybriditoimintaa pitkällä aikavälillä, jolloin voidaan puhua informaatiovaikuttamiskampanjoista¹²⁰.

Informaatiovaikuttamisen tarkastelua voidaan yhdessä näkökulmassa lähestyä vertaamalla sitä viruksen kaltaiseksi ilmiöksi, joka saastuttaa tai vääristää niin sanottua tiedon pyramidia. Tässä kontekstissa, ymmärrys ja tietämys syntyvät datan jalostumisesta informaatioksi. Data, käsitetty laajimpana käytettävissä olevana resurssina, edellyttää prosessointia muuttuakseen merkitykselliseksi informaatioksi. Ilman tätä muunnosta se pysyy pelkkänä numeroina, sanoilla ja merkityksettöminä yksikköinä. Kun tätä informaatiota sitten käsitellään edelleen tietämykseksi ja edelleen, mikäli mahdollista, viisaudeksi, muodostuu tiedon pyramidi¹²¹. Koska informaatio on merkittävä kappale datan ja tiedon välissä, on informaatiovaikuttamisella suuri rooli tiedon pyramidi muodostumisessa. Kuten jo aiemmin todettu, informaatiovaikuttaminen on tarkoituksellista ja suunnitelmallista viestintää ja vaikuttamista, jonka tavoitteena on informaatiota muokkaamalla tai tarkoituksiin sopivasti esittämällä saada aikaan muutoksia kohteen informaatio- ja mielipideympäristössä¹²². Tieto käsitetään usein tulkittuna ja sisäistettynä tietämyksenä tai viisautena; vasta toimijan suorittaman tulkinnan myötä informaatio muuttuu tiedoksi¹²³. Voidaan siis arvioida, että informaatiovaikuttaminen voi onnistuessaan vaikuttaa niin datan tulkintaan, informaation tulkintaan kuin tiedon, ja viisauden, muodostukseenkin. Näkökulmassa tulee kuitenkin ottaa huomioon se, että tietomme on aina rajallista ja yhteydessä käsityksiimme. Tiedon luonne

---

¹¹⁹ Valtioneuvoston kanslia. 2019:11.

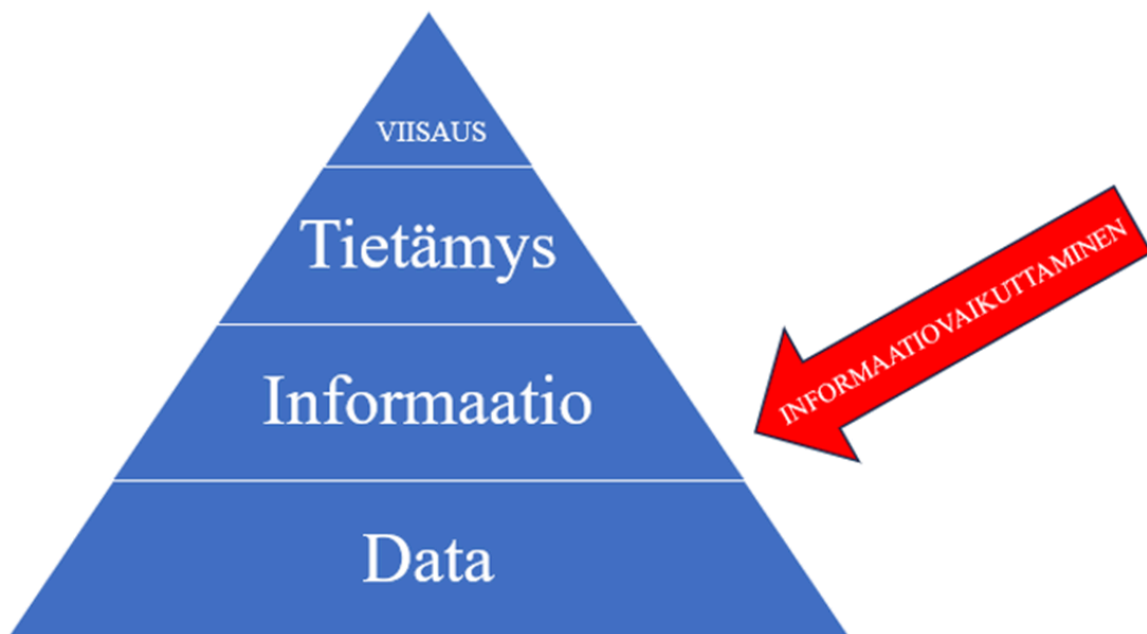
¹²⁰ Pamment, J., Nothhaft, H., Agardh-Twetman, H., & Fjällhed, A. (2018). s.6

¹²¹ Käpylä, J., & Salenius, H. (2013). s.13.

¹²² Sanastokeskus TSK (2017).

¹²³ Käpylä, J., & Salenius, H. (2013). s.13.

riippuu siitä, mihin tarkoitukseen se on luotu. Ymmärtämällä ihmisen toiminnan intentionaalisisena voidaan päätellä, että tieto ja tiedon hankkiminen palvelevat aina jotakin tiettyä tarkoitusta¹²⁴. Kenties tiedon pyramidin saastuttamisen käsitteen voi tässä yhteydessä todeta tarkoittavan sitä strategista, tarkoituksellista ja johdonmukaista tapaa jolla informaatiovaikuttamisen kohteen mielipideympäristöön pyritään vaikuttamaan vailla tämän suostumusta tai tietämystä, tarkoitusperänä edistää omaa agendaa tai horjuttaa sellaisia yhteiskunnallisia rakenteita tai toimijoita, joiden ei katsota ajavan toivottua tulosta tai arvoa. Jatkuvan informaatiovaikuttamisen ainutlaatuisuus piilee kyvyssä vaikuttaa syvälle juurtuneisiin ajattelumalleihin, jotka ovat hitaita muuttumaan. Esimerkiksi Venäjän on jo yli vuosikymmenen ajan strategisesti pyrkinyt aiheuttamaan sekasortoa länsimaissa tavoitteenaan heikentää järjestystä lisäämällä epäluottamusta tiedotusvälineitä, perinteisiä puolueita, niin kutsuttua eliittiä, äänestysprosesseja ja läntisiä instituutioita, kuten EU:ta ja Natoa, kohtaan¹²⁵. On kuitenkin lohdullista muistaa, että informaatiovaikuttamiselle altistuminen ei välttämättä johda suoraan muutoksiin ihmisten käsityksissä kyseisistä aiheista. Lisäksi valeuutisille altistuminen ei tyypillisesti muutu helposti konkreettiseksi toiminnaksi.¹²⁶ Tämä korostaa, että valeuutisten vaikutus yksilöiden ajatteluun ja käyttäytymiseen ei ole yksiselitteinen, vaan riippuu monista tekijöistä, kuten yksilön kriittisen ajattelun taidoista ja aiemmista asenteista.

Liite 2. Informaatiovaikutaminen saastuttaa tiedon pyramidin

¹²⁴ Käpylä, J., & Salenius, H. (2013). s.14.

¹²⁵ Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). s.61

¹²⁶ Raitasalo, J. (2019). s.43

Informaatiovaikuttamisen tunnistamisen lisäksi on tärkeää tunnistaa sen vaikutuksia ja tehokkuus. Ben Nimmon (2020) kehittämä "Breakout Scale" -malli tarjoaa työkalun informaatiovaikuttamisen operaatioiden laajuuden ja vaikutusten mittaamiseen. Tämä työkalu tarkastelee kuutta kategoriaa, jotka Nimmo määrittelee mallissaan, ja niiden merkitystä informaatiovaikuttamisen tunnistamisessa. Nimmon mukaan ensimmäinen kategoria kuvaa operaatioita, jotka pysyvät yhdellä alustalla eivätkä leviä yhteisöjen ulkopuolelle. Tämä on tärkeä huomata, sillä se osoittaa operaation vaikutusvallan rajoittuvan tiukasti tiettyyn yleisöön. Toisessa kategoriassa operaatio leviää yhteisön ulkopuolelle samalla alustalla tai esiintyy useilla alustoilla, mutta ei leviä niiden ulkopuolelle. Tämä voi viitata kykyyn mobilisoida yleisöjä, mutta ei välttämättä merkitse laajempaa vaikutusvaltaa.

Kolmannessa kategoriassa informaatiovaikuttamisen operaatiot leviävät useammalle sosiaalisen median alustalle ja saavuttavat useita yhteisöjä, mutta eivät siirry perinteiseen mediaan. Tämä osoittaa operaation kykyä vaikuttaa monikanavaisesti, mutta ilman perinteisen median tukemaa vahvistusta¹²⁷. Neljännessä kategoriassa operaatio siirtyy sosiaalisesta mediasta perinteiseen mediaan, mikä voi merkittävästi lisätä sen näkyvyyttä ja vaikutusta.

Nimmon viidennen kategorian operaatiot saavat voimistusta tunnettujen henkilöiden, kuten julkkisten tai poliittisten ehdokkaiden toimesta. Tämä tuo mukanaan merkittävää uskottavuutta ja voi lisätä viestien vaikutusta.¹²⁸ Kuudes ja viimeinen kategoria kuvaa operaatioita, jotka johtavat poliittiseen reaktioon, kuten lainsäädännön muutoksiin, tai sisältävät väkivallan kehotuksen. Tämä on vakavin taso, joka voi johtaa suoriin yhteiskunnallisiin seurauksiin¹²⁹.

Vaikuttamisoperaatioiden tunnistaminen ja mittaus ovat tärkeitä kybermaailman haasteiden ymmärtämiseksi ja torjumiseksi. "Breakout Scale" tarjoaa hyödyllisen välineen informaatiovaikuttamisen eri tasojen ymmärtämiseksi ja niiden vaikutusten arvioimiseksi. Se auttaa tutkijoita ja päätöksentekijöitä tunnistamaan, miten operaatiot leviävät ja miten ne vaikuttavat yksilöihin ja yhteisöihin reaaliajassa ja toistettavalla tarkasteluasteikolla¹³⁰.

---

¹²⁷ Nimmo, B. (2020) s.7

¹²⁸ Mäenpää, M. (2023). s.47

¹²⁹ Nimmo, B. (2020) s.8

¹³⁰ Nimmo, B. (2020) s.1

Krimin operaatio, joka toteutettiin vuonna 2014, tarjoaa esimerkin valtiollisen toimijan harjoittamasta informaatiovaikuttamisesta. Sen toteutus perustui pääosin psykologisiin operaatioihin ja informaatiovaikuttamisen metodeihin, käyttäen vain rajallisesti kineettistä voimaa, kuten alueelle tuotuja sotilaita. Venäjällä Krimin operaatiota pidetäänkin näyttönä asevoimien evoluutiosta. Operaation suorituksessa oli havaittavissa keskeisiä informaatiovaikuttamisen elementtejä, kuten sotilaallinen harhauttaminen ja psykologinen sodankäynti¹³¹.

Venäjä ei toteuta informaatiovaikuttamista vain sotilaallisessa käytössä, vaan myös yhteiskunnallisen keskustelun epätasapainottajana ja poliittisen epävarmuuden luoja. Tästä tavoitteesta ja käytännöstä voidaan nostaa hyvänä esimerkkinä tapaukset, joissa Suomessa asuvia venäläistaustaisia lapsia on otettu huostaan. Tapauksista on Venäjällä raportoitu aktiivisesti¹³² ja hyvin aggressiivisestikin. Kun Vantaalla otettiin huostaan venäläistaustaisia lapsia, kirjoitti Venäjän lapsiasiamies Pavel Astahov Twitterissä syyskuussa 2012: "Pitääkö Suomi julistaa hengenvaaralliseksi ulkomaisille lapsiperheille". Astahov ehdotti Suomen ja Venäjän välisen perhekomission perustamista huostaanottojen ja huoltajuuskiistojen ratkaisemiseksi, mutta Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen tutkimusjohtaja Hanna Smith katsoi operaation todellisen tavoitteen olleen Suomen rekisteritietojen kerääminen ja luovuttaminen.¹³³ Venäjällä uutisoitiin laajasti ja usein virheellisestikin suomalaisesta lastensuojelun toiminnasta, käytännöistä ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä¹³⁴, mikä luonnollisesti aiheutti venäläisessä väestössä vahvoja tunnereaktioita ja kärjisti keskustelua. Vahvoja tunteita herättävällä uutisoinnilla, esimerkiksi lasten kaltoinkohtelusta kertovalla tarinalla, voidaan luoda vahvaa narratiivia ja mielikuvia joita hyödynnetään joko sellaisenaan tietyn tavoitteen saavuttamiseksi taikka luodaan pohjaa myöhemmälle, aggressiivisemmalle informaatiovaikuttamiskampanjalle. Vaikuttaminen voi olla hidastakin ja sen intensiivisyys vaihtelee. Vantaalla tehtyjen huostaanottojen kohdalla uutisointi ja mielipidevaikuttaminen kiihtyi merkittävästi, mutta vielä vuonna 2014 Astahov väitti, että suomalaiset viranomaiset harjoittavat "terroria venäläisiä kohtaan"¹³⁵ pitäen näin yllä jo saavuetta käsitystä, tässä tapauksessa länsimaisten viranomaisten venäläisvastaisuudesta ja länsimaisen liberalismien moraalista taantumasta.

---

¹³¹ Paulamäki (2020). s.38.

¹³² Tanner, A., & Söderling, I. (2016). s.14

¹³³ Merimaa, J. (2018)

¹³⁴ Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). s.63

¹³⁵ Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). s.64

Informaatiovaikuttamisen vaikutuksia oikeudellisiin päätöksiin havainnollistaa hyvin Yhdysvaltojen ja Irakin välinen sota, joka alkoi valtauksella 2003 ja jatkui vuoteen 2011 taisteluina sissi- ja kapinaliikkeitä vastaan. Tämä sota ja sen ympärillä vallinnut informaatiovaikuttamisen ilmapiiri ovat varhainen esimerkki informaatiovaikuttamisesta nykymuodossaan ja valtiollisen toimijan tarkoituksellisena toimintana sekä modernin informaationsodankäynnin ja psykologisen sodankäynnin käytännöistä. Irakin ja Yhdysvaltojen välisessä sodassa informaatiovaikuttaminen näytteli keskeistä roolia molempien osapuolten sotilaallisissa ja poliittisissa strategioissa. Yhdysvaltojen johtama liittouma käytti laajasti propagandaa ja disinformaatiota legitimoidakseen sotatoimensa.¹³⁶ Tämä näkyi erityisesti väitteissä Irakin hallussa olevista joukkotuhoaseista ja Saddam Husseinin hallinnon yhteyksistä terroristiryhmiin.¹³⁷ Nämä väitteet, jotka myöhemmin osoittautuivat pääosin perättömiksi, olivat keskeisessä asemassa Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten pyrkimyksissä vakuuttaa kansainvälinen yhteisö ja omat kansalaiset sodan välttämättömyydestä.¹³⁸ Medialla oli tärkeä rooli informaation levittämisessä ja julkisen mielipiteen muokkaamisessa. Sekä yhdysvaltalaiset että kansainväliset mediat välittivät hallitusten linjoja, ja monissa tapauksissa media toimi kriittisesti tarkastelematta virallisten lähteiden tarjoamaa informaatiota.¹³⁹ "Upotettujen" (*embedded*) journalistien käytäntö, jossa toimittajat liitettiin suoraan sotilasjoukkojen mukaan, loi narratiiveja, jotka usein tukivat sotatoimien oikeutusta ja peittivät sen negatiiviset vaikutukset.¹⁴⁰ Sodan aikana psykologinen sodankäynti ja informaatiovaikuttaminen olivat keskeisiä sekä sotilasoperaatioissa että laajemmassa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tämä ilmeni muun muassa Irakin vastarintaliikkeen toimien demonisoinnissa ja Yhdysvaltojen sotilasoperaatioiden esittämisessä "vapauttamisena". Tällainen narratiivin hallinta oli tärkeää ylläpitämään tukea sodalle sekä kotimaassa että kansainvälisesti.¹⁴¹

Irak-USA sodan informaatiovaikuttamisen pitkäaikaiset vaikutukset ovat moninaiset. Ne ulottuvat luottamuksen rapautumisesta hallituksiin ja tiedotusvälineisiin, syventyneisiin jakolinjoihin yhteiskunnissa sekä vääristyneisiin käsityksiin konfliktista ja sen syistä. Lisäksi sodan informaatiovaikuttamisen perintönä on lisääntynyt epäluulo ja kriittisyys mediatiedon

---

¹³⁶ Pörsti, J. (2018). s.172-179

¹³⁷ Palokangas, M. (2023). s.158

¹³⁸ Melgin, E., & Nieminen, H. (Päätoim.). (2018). s. 70-71

¹³⁹ Pörsti, J. (2018). s.200-201

¹⁴⁰ Al-Hajaj, J. F. (2019). s.16

¹⁴¹ Melgin, E., & Nieminen, H. (Päätoim.). (2018). s.68-69

suhteen. Irak-USA sodan yhteydessä tapahtunut informaatiovaikuttaminen on opettavainen esimerkki siitä, miten informaatio ja sen hallinta voivat muodostaa sodankäynnin keskeisen ulottuvuuden sekä miten informaatiovaikuttamista voidaan käyttää valtiollisten toimijoiden välisessä toiminnassa.

Viime vuosien yhteiskunnallista muutosta on osaltaan ohjannut keskustelu niin sanotusta, ja jossain määrin kiistelystä, totuudenjälkeisestä (*post-truth*) ajasta, joka nousi keskeiseksi aiheeksi keväällä 2016. Tämä keskustelu kiihtyi erityisesti brexit-äänestyksen ja Donald Trumpin presidentinvaalikampanjan aiheuttamien poliittisten mullistusten jälkeen, etenkin angloamerikkalaisessa mediassa¹⁴². Yhdysvaltojen vuoden 2016 presidentinvaalit tarjoavat merkittävän esimerkin informaatiovaikuttamisesta laajalla skaalalla ja uhkana demokratialle ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiselle. Vaalivaikuttaminen, jonka tavoitteena on ulkopuolisen tahon vaikutusvaikutus toisen valtion vaaliprosessiin ja poliittiseen päätöksentekoon, muodostaa merkittävän haasteen demokraattisille yhteiskunnille. Tämä monimuotoinen ilmiö voi ilmetä aggressiivisena hyökkäyksenä vaalijärjestelmiä vastaan tai pitkäaikaisena epäluottamuksen kylvämisenä poliittisia ryhmiä vastaan, erityisesti sosiaalisen median kautta. Vuoden 2016 Yhdysvaltojen presidentivaalien jälkeen länsimaissa on kasvanut tietoisuus vaalivaikuttamisen riskeistä, ja vastatoimiin on ryhdytty.¹⁴³ Tällöin vaaleista tunnistettiin jopa valtiollista, Venäjän suorittamaa, vaalivaikuttamista.¹⁴⁴ Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta vaalivaikuttaminen voi olla laitonta, rikkoen valtioiden välistä oikeuskäytäntöä koskien puuttumista toisen valtion sisäisiin asioihin.¹⁴⁵ Tämä käsittää suoran häirinnän vaalijärjestelmiä kohtaan lisäksi, vaikuttamisen kansalaisiin ja puolueisiin sekä median manipuloinnin, jotka voivat rapauttaa vaalijärjestelmän luotettavuutta.¹⁴⁶ Vaalivaikuttamisen rooli Trumpin presidentiksi valinnassa ja Brexitissä liitetään osittain Kremlin suunniteltuihin ja toteuttamiin informaatio-operaatioihin.¹⁴⁷ Syytöksiä Venäjän hallituksen sekaantumisesta Yhdysvaltain, EU:n ja Britannian vaaleihin on esitetty, ja ne keskittyvät vapaan yhteiskunnan heikentämiseen ja lännen hajaannuksen lietsomiseen. Yhdysvaltain tiedustelupalvelujen vuoden 2017 raportti korostaa Venäjän

---

¹⁴² Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). s.53-54

¹⁴³ Salloum, A., Takko, T., Peuhkuri, M., Kantola, R., & Kivelä, M. (2019). s.1

¹⁴⁴ Mueller, R. S., III. (2019). s.27

¹⁴⁵ Schmitt, M. N. (2021). s.744

¹⁴⁶ Ollila, E. (2022). s.14

¹⁴⁷ Peters M. (2018). s.1161

pyrkimyksiä horjuttaa Yhdysvaltain demokraattista järjestystä ja suosia Trumpia presidenttiehdokkaana.¹⁴⁸

Putinin valtakaudella on nähty informaatio­sodankäynnin uuden muodon kehittyminen, jossa yhdistyvät perinteiset strategiat ja moderni kybersabotaasi. Venäjän vallan kehitys on sisältänyt ulkomaisten hallitusten vaikuttamisyrityksiä, mediakanavien modernisointia ja länsimaisen median avoimuuden hyödyntämistä informaatio­sodassa.¹⁴⁹ Esimerkiksi Russia Todayn perustaminen ja Venäjän trollien käyttö sosiaalisessa mediassa ovat osa tätä strategiaa.¹⁵⁰

Informaatiovaikuttamisen rooli yhteiskunnassa on merkittävä ja monimuotoinen. Tämän ilmiön tunnistaminen ja ymmärtäminen on tärkeää, erityisesti valtionhallinnossa, jossa on haasteena erottaa vihamielinen vaikuttaminen ja kansalaisten mielipiteenvapauden piiriin kuuluvan toiminnan erottaminen toisistaan. Informaatiovaikuttamisen strategisena tavoitteena on saada kohde toimimaan vaikuttajan agendan ja etujen mukaisesti, tekemään itselleen haitallisia päätöksiä ja lietsoa epäluottamusta niin väestön sisällä, kuin sen ja viranomaisten välillä. Tämä voi sisältää laajan kirjon toimijoita ja menetelmiä, jotka häiritsevät sosiaalista koheesiota ja voivat johtaa negatiivisiin seurauksiin julkiselle terveydelle, hallinnolle ja turvallisuudelle. Informaatiovaikuttamisen vaikutus voidaan nähdä myös tiedon saastuttamisena. Ilmiön ymmärtäminen vaatii tiedon pyramidin hahmottamista: data muuttuu informaatioksi, joka puolestaan jalostuu tiedoksi ja viisaudeksi. Informaatiovaikuttamisella on potentiaalia vaikuttaa kaikkiin näihin tasoihin, muokkaamalla tietoa ja näin ohjaamalla yksilöiden ja yhteiskunnan käsityksiä ja päätöksentekoa.

Informaatiovaikuttamisen ymmärtäminen ja tunnistaminen ovat kriittisiä taitoja nykypäivän yhteiskunnassa. Sen vaikutukset ulottuvat laajalti yhteiskunnalliseen keskusteluun, poliittiseen päätöksentekoon ja kansalaisten käsityksiin. Informaatiovaikuttamisen tunnistaminen ja vastatoimet ovat keskeisiä osa-alueita valtiollisessa toiminnassa, kansainvälisessä politiikassa ja julkishallinnossa, erityisesti demokraattisten periaatteiden ja oikeusvaltion suojelun kannalta.

---

¹⁴⁸ Schmitt, M. (2021). s.744

¹⁴⁹ Peters M. (2018). s.1162

¹⁵⁰ Peters M. (2018). s.1162

3.4 Informaatiovaikuttaminen sosiaalisessa mediassa

“Informaatioympäristön seuranta ja analyysi ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 2005. Perinteisen median rinnalle on kasvanut merkittävä ja osin vaikuttavampi sosiaalisen median vaikutus”

- Asiantuntija, 25v työkokemusta

Virkamiehiin ja poliittisiin päättäjiin kohdistuva vaikuttaminen vanhana ilmiönä on saanut sosiaalisesta mediasta valtavan uudenlaisen kanavan. Sosiaalisen median tekniikat, kuten bottien ja trollien käyttö, ovatkin yleistyneet internetin aikakaudella. Informaatioteknologian edistyminen on radikaalisti muokannut tiedonvälityksen, uutismedian ja julkisen keskustelun rakenteita, mikä on johtanut laajoihin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Teknologisen kehityksen seurauksena informaatiovaikuttaminen on saanut käyttöönsä jatkuvasti uudistuvia ja potentiaalisesti entistä vaikuttavampia keinoja.¹⁵¹ Sosiaalisen median potentiaali informaatiovaikuttamisen leviämiseen on huomattava. Esimerkiksi Yhdysvalloissa, kun perinteisten uutissivustojen liikenteestä vain noin 10 % saadaan sosiaalisen median jakamisen kautta, vaneutisten kohdalla tämä luku on huomattavasti suurempi: noin 40 %.¹⁵² Eräs sosiaaliseen mediaan liittyvä piirre on, että se antaa käyttäjänsä valikoida tarkasti, minkälaista sisältöä hänelle tarjotaan sen välityksellä. Onkin teorioitu, että sosiaalinen media saattaa synnyttää ”tietoa suodattavia kuplia” (*filter bubble*), joissa sosiaalisen median käyttäjät kuluttajat lähes yksinomaan sellaista uutisisältöä, joka tukee näiden olemassa olevia mielipiteitä sekä poliittisia näkökantoja.¹⁵³ Tällainen erityispiirre on omiaan vahvistamaan yhteiskunnallista polarisaatioita ja edistämään epäluottamuksen muodostumista eri ideologioiden ja identiteettien välillä.

Teknologian jatkuvan kehittymisen myötä informaatio-operaatioiden ja -vaikuttamisen prosessit ovat vuosi vuodelta yksinkertaistuneet ja informaatiovaikuttaminen on muodostunut varteenotettavaksi keinoksi toimijoiden tavoitteiden edistämiseksi. Sen helppous ja kustannustehokkuus tekevät siitä vetoimaisen valinnan. Lisäksi vaikuttamistoimien paljastumisen riski on suhteellisen alhainen, mikä tekee riskin ottamisesta usein

---

¹⁵¹ Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). s.53

¹⁵² Suikkanen, S. (2018). s.6

¹⁵³ Heinonen, T. (2023). s.18

houkuttelevan vaihtoehdon.¹⁵⁴ Tällaisia helppoja ja halpoja keinoja ovat esimerkiksi laajat bottien ja harhaanjohtavien tilien avulla luodut disinformaatiokampanjat tai hidas “informaatioympäristön saastuttaminen”, jotka vaikuttajan näkökulmasta parhaimmillaan keräävät laajoja ryhmiä aitoja henkilöitä jotka puolestaan levittävät disinformaatiota eteenpäin misinformaationa. Sosiaalisessa mediassa informaatiovaikuttamisen yhteydessä voidaan esimerkiksi käyttää keinotekoisia asiantuntijoita. Nämä henkilöt voivat olla luotuja manipuloimaan yleisön käsityksiä ja vääristämään totuutta. Uskottava keinotekoinen asiantuntija luo tunteen informaation paikkansapitävyydestä. Keinotekoiset asiantuntijat eivät välttämättä ole aina puhtaasti tyhjistä luotuja tilejä, vaikka myös tällaisia puhtaasti disinformaatiotarkoituksessa luotuja hahmoja on, vaan he voivat myös olla aitoja asiantuntijoita jotka toimivat joko tietoisesti tai tiedostamatta vaikuttajan hyväksi. Esimerkiksi käyttäen titteliansä vaikuttaakseen päteviltä vailla todellista, aiheeseen liittyvää asiantuntemusta taikka he ovat henkilöitä, jotka ovat saattaneet joskus olla asiantuntijoita, mutta ovat nykyään valmiita sanomaan mitä tahansa taloudellisen hyödyn toivossa.¹⁵⁵

Keinoasiantuntijatilit ovat kuitenkin vain yksi sosiaalisessa mediassa ilmenevä vaikuttamisen muoto. Kenties tunnetuin keino ovat erilaiset botit. Informaatiovaikuttamisen kontekstissa käytettävät botit voivat esiintyä ihmiskäyttäjinä, ja näin luoda harhakuvan sisällön laajasta jaettavuudesta.¹⁵⁶ Teknologian kehitys on mahdollistanut entistä uskottavamman interaktion oikeiden ihmiskäyttäjien kanssa. Botteja on monenlaisia. Esimerkiksi niin sanotut spämmibotit, jotka levittävät informaatiota, ja imitoivat botit, jotka osallistuvat keskusteluihin.¹⁵⁷ Lisäksi termi "haamuhenkilö" viittaa sosiaalisen median valetileihin, jotka hallinnoi oikea ihminen.¹⁵⁸

On tärkeää varmistaa lähteiden luotettavuus ja tutkimusten tulkinnan oikeellisuus.

Näitä keinotekoisia tilejä ja vaikuttajia voidaanakin pyrkiä tunnistamaan erilaisin työkaluin, kuten Botometerillä¹⁵⁹, jolla tarkistetaan epäaitojen käyttäjien toimintaa sosiaalisen median tileillä.¹⁶⁰ Botit ovat alttiita paljastumaan erityisten ominaisuuksien, kuten käyttäjätilin äskettäisen perustamisajankohdan, automaattisesti generoidun, usein lukuisia numerosarjoja

---

¹⁵⁴ Ohra-Aho (2019).

¹⁵⁵ Sinclair, H. C. (2023)

¹⁵⁶ VN 2019:11 s.18

¹⁵⁷ Heinonen, T. (2023). s.26

¹⁵⁸ Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:11 s.29

¹⁵⁹ Salloum, A., Takko, T., Peuhkuri, M., Kantola, R., & Kivelä, M. (2019). s.2

¹⁶⁰ Sinclair, H. C. (2023)

sisältävän, käyttäjänimen ja profiilikuvaan liittyvien seikkojen perusteella. Myös julkaisujen aikataulut ja käänkösvirheet voivat paljastaa botin.¹⁶¹

Toinen, aitojen ihmisten toimintaan tukeutuva, informaatiovaikuttamisen keino on trollit tai trolloaminen. Vaikka myös botit ovat oikean ihmisen agendan edistämisen tarkoituksessa toteutettu informaatiovaikuttamisteko, trollien tilien aktiivisuus riippuu ihmiskäyttäjistä. Tosin myös aiemmin mainitut haamuhenkilöt voisi periaatteessa luokitella tähän kategoriaan. Trollit ovat sosiaalisen median käyttäjiä, jotka pyrkivät provosoimaan, rikkomaan keskustelua, häiritsemään ja polarisoimaan omalla viestittelyllään ja sisällöntuotollaan. Trollit voivat toimia henkilökohtaisen motivaation pohjalta tai järjestäytyneesti levittäen tiettyjen tahojen viestejä.¹⁶² Erityisesti jälkimmäisen kohdalla trollien tavoitteena on yhteiskunnallisen polarisaation lisääminen äärimmäisten näkökantojen ja asenteiden kautta. Esimerkiksi Venäjä hyödyntää trolleja järjestelmällisesti ja tarkoituksellisesti muun muassa tuottamalla postauksia ja dialogia niin sanottujen “Trolli tehtaiden” kautta, joissa tehtävään tarkoituksella määrätty henkilöt tuottavat työkseen häiritsevää ja polarisoivaa materiaalia.¹⁶³ Informaatiovaikuttajan kannalta tavoiteltu tulos on se, että yhä useampi aito henkilö tarttuu massatuotettuun dis- ja malinformaatioon jakaen sitä eteenpäin misinformaationa ja antaen sille oman, aidon ja tunnetun henkilöllisyyden suoman uskottavuutensa.

Eri sosiaalisen median palveluilla ja viestintäkanavilla on erilainen arvo disinformaation levittämisen näkökulmasta. Erityisesti avoin pikaviestipalvelu X, entinen Twitter, ja videopalvelu TikTok ovat nousseet esille alustoina, jossa on edullista ja tehokasta harjoittaa informaatiovaikuttamista sekä muokata käyttäjien mielipiteitä. Erityisesti poliitikot sekä erilaiset valtiolliset toimijat ovat hyödyntäneet alustaa omassa viestinnässään viime vuosien aikana.¹⁶⁴ Näissä sovelluksissa informaatio on mahdollista levittää huomattavan laajalle yleisölle verrattain lyhyen ajan sisällä. Globaalissa kontekstissa Twitter on noussut merkittäväksi välineeksi vaaleihin vaikuttamisessa, erityisesti bottien käytön myötä.¹⁶⁵ Myös Suomen vaaleihin vaikuttamisesta kiinnostuneet tahot voisivat hyödyntää Twitteriä suhteellisen helposti, mikä korostaa tarvetta tunnistaa ja valvoa mahdollista manipulatiivista vaikuttamista tässä sosiaalisen median ympäristössä. Twitterin käyttö vaalivaikuttamisessa

---

¹⁶¹ Heinonen, T. (2023). s.26

¹⁶² Bergh, A. (2019). s.26

¹⁶³ Aro, J. (2019). s.15

¹⁶⁴ Heinonen, T. (2023). s.20

¹⁶⁵ Salloum, A., Takko, T., Peuhkuri, M., Kantola, R., & Kivelä, M. (2019). s.1

heijastaa laajempaa digitaalisen vaikuttamisen trendiä ja sen mahdollisia seurauksia demokraattisille prosesseille Suomessa.

Botit, valeasiantuntijat, trollit ja muut erilaiset roolit ja hahmot ovat sosiaaliselle medialle ominaisia vaikuttamisen työkaluja. Lisäksi harhaanjohtavat menetelmät, kuten kuvamanipulaatiot tai asiayhteydestään irrotetut videot, ovat yleisiä.¹⁶⁶ Valeuutisiksi naamioituneita sivustoja perustetaan levittämään vääristeltyä tietoa, mikä hämärtää totuuden ja fiktion rajaa. Sosiaalinen media tarjoaa alustan, jolla nämä uutissivustot voivat levittää materiaaliaan nopeasti ja laajalle yleisölle, mikä lisää väärän tiedon leviämisen vaaraa.

Strategisten narratiivien ja monikanavaisen viestinnän avulla pyritään hallitsemaan keskustelua tiedotusvälineissä. Tämä sisältää toimittajien painostamisen ja uhkailun sekä valheellisten tietojen levittämisen journalisteista, mikä heikentää tiedonvälityksen uskottavuutta ja riippumattomuutta.¹⁶⁷

Sosiaalisen median dynamiikka mahdollistaa tiedon nopean leviämisen, mutta samalla se tarjoaa alustan manipuloidun tiedon levittämiseksi. Tämän seurauksena on tärkeää tunnistaa ja ymmärtää, kuinka sosiaalinen media voi vaikuttaa tiedotusvälineiden toimintaan ja yleiseen mielipiteen muodostumiseen.

3.5 Informaatiovaikuttamisen tulevaisuus

“Suomen hyvä koulutustaso ja laaja luottamus viranomaisiin antavat luullakseni Suomelle hyviä mahdollisuuksia vaikuttaa [informaatiovaikuttamisen vastaisessa työssä] kansainvälisestikin.”

- Asiantuntija, 9v työkokemusta

Tietoyhteiskunnan kehittyessä informaatiovaikuttamisen tulevaisuus näyttyy monimutkaisena ja jatkuvasti kehittyvänä ilmiönä.¹⁶⁸ Teknologian nopea kehitys, sosiaalisen median kasvava rooli, globaalit poliittiset jännitteet, kansainvälisen oikeuden haasteet ja kriittisen medialukutaidon tarve muodostavat keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat

---

¹⁶⁶ SM 2019:5 s.25

¹⁶⁷ SM 2019:5 s.25

¹⁶⁸ Paulamäki, J. (2020). s.34

informaatiovaikuttamisen suuntiin tulevaisuudessa.¹⁶⁹ Informaatiovaikuttamisen moniulotteisuus, joka ulottuu valtiollisista toimijoista ei-valtiollisiin ja yhdistää erilaisia vaikuttamiskeinoja, luo merkittäviä haasteita yhteiskunnalliselle luottamukselle. Kun informaatiovaikuttaminen tähtää luottamuksen horjuttamiseen viranomaisiin ja lainsäädäntöön, se ei ainoastaan uhkaa poliittista järjestelmää, vaan myös kansalaisten uskoa demokraattisiin instituutioihin ja prosesseihin.¹⁷⁰ Tämä voi johtaa syvälle juurtuneeseen skeptisyyteen ja jopa poliittiseen apatiaan, mikä on erityisen huolestuttavaa liberaaleissa demokratioissa.¹⁷¹

Sosiaalisen median alustojen merkitys informaatiovaikuttamisessa on kasvussa. Niiden kyky tavoittaa laajoja yleisöjä tekee niistä houkuttelevia välineitä disinformaation levittämiseen. Esimerkiksi on todennäköistä, että bottien avulla tehty vaalihäirintä ja muu automatisoitu informaatiovaikuttaminen jatkaa kehittymistään. Yksi kasvava uhkakuva on bottien kehittäminen entistä monimutkaisemmiksi bottiverkostoiksi, jotka ovat vaikeammin havaittavissa.¹⁷² Tämän tyyppisen toiminnan havaitseminen vaatii verkostoihin perustuvien analyysimenetelmien jatkuvaa kehittämistä ja soveltamista. Sosiaalisen median alustat ovat paineen alla kehittääkseen parempia keinoja tunnistaa ja torjua väärää tietoa, mutta samalla ne tarjoavat ainutlaatuisia haasteita vapaan ilmaisun ja sensuurin välimaastossa.¹⁷³

Globaalit poliittiset jännitteet ja valtioiden välinen kilpailu korostavat informaatiovaikuttamisen kehittämisen merkitystä. Informaatiovaikuttaminen nähdään yhä enemmän osana valtioiden geopoliittisia strategioita, joilla pyritään vaikuttamaan toisten valtioiden sisäpolitiikkaan tai heikentämään kansainvälisiä liittoumia. Kansainvälisen oikeuden ja sääntelyn haasteet ovat olennainen osa informaatiovaikuttamisen tulevaisuutta.¹⁷⁴ Kansainvälinen yhteisö kohtaa paineita luoda uusia normeja ja sääntöjä informaatiovaikuttamisen torjumiseksi, mikä vaatii uudenlaista yhteistyötä ja sovittuja lähestymistapoja, jotka kunnioittavat kansallista suvereniteettiä ja demokraattisia prosesseja. Tämä torjumisnäkökulma, informaatiopuolustaminen¹⁷⁵, korostuu myös sotilaallisesta näkökulmassa. Ulkopuolelta ohjattujen ja vahingoittamistarkoituksessa levitettyjen tietojen

---

¹⁶⁹ SM 2019:5 s.27

¹⁷⁰ Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:11 s.9

¹⁷¹ Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:11 s.13

¹⁷² Salloum, A., Takko, T., Peuhkuri, M., Kantola, R., & Kivelä, M. (2019). s.16

¹⁷³ SM 2019:5 s.26

¹⁷⁴ Schmitt, M. N. (2021). s.744

¹⁷⁵ VN 2021:78 s.38

määrä sekä levitystavat ovat lisääntyneet. Informaatiopuolustuksessa ja informaatiovaikuttamisen torjunnassa on keskeistä viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen nopea ja tehokas yhteistoiminta sisältöjen ja viestintästrategioiden yhteensovittamisessa.¹⁷⁶

Kriittisen medialukutaidon merkitys korostuu informaatiovaikuttamisen torjunnassa. Kansalaisten kyky tunnistaa ja kyseenalaistaa epäilyttävää tietoa on keskeinen osa demokraattisen yhteiskunnan suojelemista. Tämä edellyttää jatkuvaa panostusta medialukutaidon koulutukseen ja tietoisuuden lisäämiseen.¹⁷⁷ Toinen konkreettinen informaatiovaikuttamisen tulevaisuuteen vaikuttava asia on EU-tutkimusten mukaan sen tunnistaminen vaalien kontekstissa ja keskittyminen disinformaation vastaisiin toimiin liittyen vuoden 2024 Euroopan vaaleihin.¹⁷⁸

Yhteenvetona voidaan todeta, että informaatiovaikuttamisen tulevaisuus on monisyinen ja vaatii jatkuvaa huomiota ja sopeutumista. Se vaatii teknologian, sääntelyn, koulutuksen ja kansainvälisen yhteistyön yhdistämistä, jotta voidaan vastata tehokkaasti sen haasteisiin ja suojata demokraattiset prosessit ja yhteiskunnallinen vakaus. Kattava lähestymistapa, joka sisältää kaikki yhteiskunnan sektorit, on välttämätön, kun pyritään suojelemaan yhteiskunnan toimintoja, arvoja ja normeja epäasialliselta vaikuttamiselta.¹⁷⁹

---

¹⁷⁶ VN 2021:78 s.33

¹⁷⁷ Paulamäki, J. (2020). s.37-38

¹⁷⁸ Sessa, M. G. (2023)

¹⁷⁹ Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:11 s.9

4. VIRKAMIESTEN HAASTATTELUT

Tässä luvussa käsitellään Pro Gradu -tutkimukseni pääasiallista tutkimusmetodia, puolistrukturoitua kvalitatiivista haastattelututkimusta, joka perustuu lomakepohjaan. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole tuottaa laajoja yleistyksiä, vaan pikemminkin keskittyä yksilöiden kokemuksiin ja näkökulmiin.¹⁸⁰ Koska tämän tutkimuksen tavoitteena on syventyä virkamiesten kokemuksiin informaatiovaikuttamisesta, kvalitatiivinen lähestymistapa on luontevasti valittu menetelmä. Haastattelujen kysymykset on suunniteltu niin, että niiden perusteella voitaisiin muodostaa kohtuullisen kattava näkemys siitä, miten virkamiehet kohtaavat ja hallinnoivat informaatiovaikuttamisen tuottamia haasteita sekä tunnistavat itse ilmiön ja vaikuttamiskeinot.

4.1 Haastattelun toteutus

Tutkimukseni haastatteluosuus pohjautui LimeSurvey-ohjelmistolla toteutettuun lomakepohjaan, jonka sain käyttööni Tampereen yliopiston ohjelmistokirjastosta. LimeSurvey tarjosi valmiit rakenteet haastattelukysymyslomakkeille ja mahdollisti monimuotoisten kysymysmallien käytön. Tämä oli tärkeää, sillä tutkimukselle oli olennaista antaa haastateltaville tilaa vapaalle kerronnalle ja omien kokemusten jakamiselle, erityisesti niihin sopivien kysymysten yhteydessä. Verkkopohjainen haastattelu mahdollisti kyselyn jakamisen laajalle virkamieskunnalle eri alueilla. Tämä on erityisen hyödyllinen ominaisuus tutkimuksissa, joissa halutaan kerätä tietoa monipuolisesti eri kohderyhmiltä. LimeSurvey osoittautui alkuvaiheessa henkilökohtaisten kokemusten pohjalta käyttäjäystävälliseksi, mahdollistaen kyselylomakkeiden nopean luomisen ja muokkaamisen ilman ohjelmointitaitoja. LimeSurvey tuki myös tutkimusten anonymiteettia ja tietoturvaa. Se mahdollisti vastaajien tietojen käsittelyn tavalla, joka suojaaa heidän yksityisyyttään, mikä on tärkeää erityisesti herkkien tietojen keräämisessä. Myös kerätyn datan kokoaminen täydet vastaukset erotellen osoittautui suhteellisen helpoksi ja auttoi analysointivaiheessa merkittävästi. Haastattelujen avulla oli mahdollista kerätä arvokasta tietoa, joka ei ainoastaan

---

¹⁸⁰ Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J., & Aho, A. L. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. 2.3. kyselyhaastattelu

valaise informaatiovaikuttamisen ilmiötä, vaan myös tarjoaa konkreettisia esimerkkejä ja syvällisiä oivalluksia siitä, miten se vaikuttaa virkamiesten päivittäiseen työhön ja päätöksentekoon. Tämä antaa tutkimukselle lisäarvoa, sillä se ei ainoastaan dokumentoi informaatiovaikuttamisen ilmiötä, vaan myös avaa oven uusille ymmärryksille ja näkökulmille, jotka ovat olennaisia tämän monimutkaisen ja jatkuvasti kehittyvän ilmiön ymmärtämiseksi ja käsittelemiseksi.

4.1.1 Haastattelujen tarkoitus ja suunnittelu

Tässä tutkimuksessa haastattelujen päämääränä oli tuottaa laadukasta aineistoa, joka mahdollistaisi informaatiovaikuttamisen ilmiön syvällisen ymmärtämisen virkamiesten kokemusten kautta. Haastattelujen suunnittelussa keskeinen tavoite oli kerätä kokemuksia, jotka heijastaisivat aitoa ja monipuolista kuvaa siitä, miten informaatiovaikuttaminen vaikuttaa virkamiesten työhön ja päätöksentekoon. Tämä edellytti menetelmällistä lähestymistapaa, jossa anonyymiteetin säilyttäminen oli olennaisessa osassa, jotta haastateltavat voisivat jakaa kokemuksiaan avoimesti ja rehellisesti. Tässä tutkimuksessa käytettiin metodologisena lähestymistapana puolistrukturoitua haastattelua. Tämä mahdollisti tiettyjen teemojen pohjalta muodostetun haastattelun, jossa ei keskitytty niinkään tiukasti määriteltyihin vastauksiin tai kysymysten järjestykseen, vaan enemmänkin siihen, että tärkeät teemakokonaisuudet tulivat käsitellyiksi. Tämä lähestymistapa on käytännönläheinen ja joustava ja sallii uusien näkökulmien ja jatkokysymysten syntyminen haastattelun aikana. Tällöin haastattelulomakkeesta ei tule täysin suljettu, vaan se mahdollistaa vastaajien omiin kokemuksiin ja näkemyksiin perustuvat vastaukset. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä tarjosi aikatauluun ja tavoitteisiin nähden parhaat välineet informaatiovaikuttamisen mekanismien ymmärtämiseen ja kehittämiseen virkamiesten näkökulmasta. Tämä menetelmä mahdollisti myös virkamiesten kvalitatiivisten eli laadullisten piirteiden, kuten avoimuuden, vastuullisuuden ja oikeusturvan, syvällisen tarkastelun. Sen avulla oli mahdollista paremmin ymmärtää, kuinka informaatiovaikuttaminen vaikuttaa virkamiesten päätöksentekoon, arvoihin ja asenteisiin, sekä miten nämä tekijät vaikuttavat informaatiovaikuttamisen strategioihin ja toteuttamiseen. Kvalitatiivinen lähestymistapa haastattelun muodossa tuki tutkimuksen tavoitteiden saavuttamista, erityisesti kun kyseessä on monimutkainen ja subjektiivinen ilmiö kuten informaatiovaikuttaminen.

Haastattelujen suunnittelu ja toteutus olivat kriittisiä osia tässä tutkimuksessa, ja ne mahdollistivat sen, että tutkimuksen tavoitteet saavutettiin menestyksekkäästi.¹⁸¹

Haastattelujen avulla saadun aineiston avulla on mahdollista syventää ymmärrystämme informaatiovaikuttamisen vaikutuksista virkamiesten työhön ja päätöksentekoon, ja tämä tieto on korvaamatonta, kun pohditaan keinoja, joilla voidaan vastata tähän kasvavaan haasteeseen tulevaisuudessa.

4.1.2 Perustietokysymyksistä

Haastattelun perustieto-osiossa kysyttiin vastaajan organisaatiota, työkokemusta alalta vuosina ja alaisten määrää asteikolla 1-10, 11-50, 51-100 ja 100+ ja ei yhtään sekä työtehtävää pudotusvalikkona, josta vastaaja valitsi ylin johto, keskiportaan johto, asiantuntija, operatiivinen tehtävä tai jokin muu. Jokin muu jätettiin määrittelemättömäksi, sillä näiden eri tehtävien eriyttäminen ja avaaminen olisi voinut paljastaa liian tarkasti vastaajan työtehtävän ja henkilöllisyyden. Samasta syystä myös organisaation paljastaminen oli kyselyssä jätetty vapaaehtoiseksi tiedoksi. Vastaajat ovat gradun tekijän tiedossa, vaikka vastaajaa ei yhdistetäkään vastauksiin. Tämän vuoksi perustieto-osiossa pyrittiin ennemminkin muodostamaan käsitys vastaajan asemasta ja kokemuksesta alallaan.

4.1.3 Otannasta

Aineiston haastavin osuus on haastattelujen määrä ja anonymiteetti. Yksi keskeisistä haasteista oli sopivien haastateltavien löytäminen. Koska aihe on hankala ja joiltain osin myös yksityinen tai viranomaisen turvallisuutta ja toimintamalleja haastava, on vaikea löytää vastaajia jotka ovat valmiita tai uskaltavat vastata kyselyyn. Erityisesti tämä pätee sisäisen turvallisuuden alan toimijoihin joita kyselyn vastaanottajistossa on runsaasti. Tutkimuksessa lähdettiin siitä oletuksesta, että erityisesti aloilla, joilla informaatiovaikuttaminen on tehokkaampaa, vaikuttavampaa tai sen potentiaaliset vaikutukset ovat korkeampia, ovat myös virkamiehet varovaisempia vastatessaan ja kertoessaan kokemuksistaan informaatiovaikuttamisen suhteen. Informaatiovaikuttaminen on herkkä ja usein monimutkainen aihealue, joten haastateltavien suostuttelu jakamaan kokemuksensa vaati

---

¹⁸¹ Sarajärvi, A., & Tuomi, J.2017. 6.3. *Hyvä muistaa luotettavuuden arvioinnissa*

erityistä huomiota ja hienotunteisuutta.¹⁸² Lisäksi oli tärkeää varmistaa, että kysymysten asettelu oli riittävän kattavaa ja samalla riittävän tarkkaa, jotta se tukisi tutkimuksen tavoitteita. Kaikkia vastauksia ei voitu hyödyntää niiden jäätyä keskeneräisiksi, mahdollisesti siksi, ettei vastaaja kokenut osaavansa vastata kyselyyn tai koska vastaaja halusi vain selvittää minkä tyyppisiä kysymykset olivat, muttei kokenut haluavansa vastata itse kyselyyn. Tällöin avonainen, mutta tyhjäksi jäänyt haastattelu jäi tutkijan pois karsittavaksi. Vastauksista 19 oli kokonaisia ja 11 keskeneräisiä.

Haastatteluprosessissa oli tärkeää ottaa huomioon, että kokemus ja asiantuntemus ovat avainasemassa informaatiovaikuttamisen ymmärtämisessä. Virkamiesten kokemukset ja asiantuntijoiden pohdinnat ovat korvaamattomia tietolähteitä, sillä ne tarjoavat ainutlaatuisia näkökulmia ja syventävät ymmärrystä siitä, miten informaatiovaikuttaminen todella vaikuttaa. Näiden kokemusten kautta voidaan hahmottaa informaatiovaikuttamisen monimutkaisia mekanismeja ja niiden vaikutuksia yksilötasolla. Tästä syystä haastatteluprosessin suunnittelussa painotettiin lähestymistapaa, joka antoi tilaa henkilökohtaisille kokemuksille ja oivalluksille. Tämä mahdollisti sen, että haastateltavat voivat jakaa kokemuksiaan ja näkemyksiään syvällisesti ja monipuolisesti, mikä puolestaan rikastutti tutkimuksen aineistoa ja teki siitä merkityksellisempää. Haastattelujen suunnittelussa ja toteutuksessa korostui siis tarve yhdistää metodologinen tarkkuus ja empaattinen lähestymistapa, jotta saatiin aikaan aineisto, joka valaisee informaatiovaikuttamisen ilmiötä virkamiesten näkökulmasta kattavasti ja moniulotteisesti.

4.2 Kysymykset ja vastaukset

Tässä luvussa siirrytään empiirisen aineiston pariin ja tarkastellaan kyselyhaastattelujen vastauksia neljän pääkategorian kautta: kysymykset omasta osaamisesta ja kyvykkyydestä tunnistaa informaatiovaikuttaminen, kysymykset informaatiovaikuttamisen kokemuksista, kysymykset oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta ja kysymykset reagoinnista, koulutuksesta ja yhteistyöstä. Näiden kategorioiden avulla pyritään antamaan kokonaisvaltainen käsitys siitä, millaista materiaalia tutkimus on tuottanut. Samalla avataan perusteluja sille, miksi juuri

---

¹⁸² Sarajärvi, A., & Tuomi, J. 2017. 6.3. *Hyvä muistaa luotettavuuden arvioinnissa*

nämä kysymuskategoriat ja niiden sisällöt ovat olennaisia tutkimuksen kannalta. Luku tarjoaa paitsi kvantitatiivista, kuten keskiarvot numeerisista vastauksista, ja kvalitatiivista dataa, myös analyysiä siitä, kuinka vastaukset liittyvät tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja kuinka ne auttavat ymmärtämään informaatiovaikuttamisen vaikutuksia virkamiesnäkökulmasta.

4.2.1 Kysymysten tavoitteet ja perustelut

Kyselyn kysymyksiä muodostettaessa tavoitteena oli tarjota monipuolinen ja perusteellinen näkemys kerätystä aineistosta sekä analysoida virkamiesten kokemuksia informaatiovaikuttamisen vaikutuksista virkatehtävien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen. Kysymysten muotoiluilla pyrittiin saamaan kattava kuva informaatiovaikuttamisen eri ulottuvuuksista virkamiesten työssä. Jokainen kategoria vastaa omalta osaltaan tutkimuskysymyksiin ja avaa eri näkökulmia aiheeseen. Kysymyksillä omasta osaamisesta ja kyvykkyydestä tunnistaa informaatiovaikuttaminen on pyritty saamaan kuva virkamiesten omasta käsityksestä kyvykkyydestään tunnistaa informaatiovaikuttaminen. Tavoitteena on selvittää, minkälainen osaaminen ja koulutustausta on virkamiehillä informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen ja torjuntaan liittyen. Kysymyksillä informaatiovaikuttamisen kokemuksista pyritään hahmottamaan, millaisia konkreettisia kokemuksia virkamiesten keskuudessa on informaatiovaikuttamisesta ja sen vaikutuksista virkatehtävien suorittamiseen. Oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta esitetyt kaksi kysymystä keskittyvät siihen, miten informaatiovaikuttaminen voi haastaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumista Suomessa tai voiko se vaikuttaa siihen lainkaan. Tämä on oleellista oikeusvaltion kestävyuden ja toimivuuden kannalta. Tämän lisäksi kysymykset reagoinnista, koulutuksesta ja yhteistyöstä tarkastelevat vastaajan kokemuksia organisaationsa kyvykkyydestä tunnistaa, torjua ja reagoida informaatiovaikuttamiseen sekä muihin toimiin, kuten koulutukseen ja kansainväliseen yhteistyöhön, jotka edistävät informaatiovaikuttamisen torjumista.

Tavoitteena oli tuottaa monipuolista aineistoa tutkimuksen käyttöön ja hyödyntää annettuja vastauksia viranomaisten omien informaatiovaikutusta koskevien kokemusten kautta virkavastuun ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen arvioinnissa erityisesti sosiaalisen median näkökulmasta. Tämän vuoksi kysely sisältää myös erillisen kysymyksen virkamiehen kokemuksista informaatiovaikuttamisesta sosiaalisessa mediassa. Liian tarkkaa rajaaminen

vahingoittaisi pyrkimystä tuloksien objektiivisuuteen, ja tämän vuoksi moni kyselyn kysymyksistä on toteutettu avoimen vastauksen muodossa.

Haastatteluvastaukset on jaettu useampaan eri teemaan tai kategoriaan. Lisäksi haastatteluun kuuluivat perustietokysymykset joita ei kuitenkaan analysoida omassa kategoriassaan, vaikka ne saattavat nousta esiin lainauksia tai vastauksia muutoin analysoidessa. Peruskysymyksissä organisaatiosta, asemasta ja työkokemuksesta pyrin ymmärtämään, millaisessa asemassa olevat henkilöt kokevat informaatiovaikuttamisen voimakkaimmin. Eri tasojen johtajien (ylin johto, keskijohto) ja asiantuntijoiden kokemukset tarjoavat monipuolisen kuvan siitä, kuinka informaatiovaikuttaminen vaikuttaa organisaation eri osissa. Organisaatiokysymys oli kuitenkin tarkoituksellisesti vapaaehtoinen, koska aivan kaikki viranomaiset eivät kykene tai välttävätkin oman organisaationsa ilmoittamista muun muassa strategisista tai turvallisuuteen liittyvistä syistä.

4.2.1.1 Kysymykset omasta osaamisesta ja kyvykkyydestä tunnistaa informaatiovaikuttaminen

1. Kuinka hyvin mielestäsi tunnistat informaatiovaikuttamisen asteikolla 1-5

Kysymällä virkamiesten kyvystä tunnistaa informaatiovaikuttaminen asteikolla 1-5 ja heidän kokemuksistaan tämän kohtaamisessa työssään, koetan saada selville, kuinka valmistautuneita ja tietoisia informaatiovaikuttamisen suhteen. Tämä auttaa ymmärtämään, miten hyvin he pystyvät tunnistamaan ja käsittelemään informaatiovaikuttamista osana virkatehtäviään.

2. Koetko koulutuksesi olevan riittävä informaatiovaikutusyritysten tunnistamiseen?

Kysymykset haastateltavan kyvystä tunnistaa informaatiovaikuttaminen ja heidän kokemuksistaan sen tunnistamisesta työssään antavat tärkeää tietoa siitä, kuinka valmistautuneita ja tietoisia virkamiesten on tästä ilmiöstä. Tämä osio auttaa hahmottamaan, kuinka informaatiovaikuttaminen vaikuttaa virkamiesten päivittäiseen työhön.

3. Oletko saanut koulutusta informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen/torjuntaan?

Tällä kysymyksellä pyrin tunnistamaan virkamiehen alan tarpeet ja tavoitteet sen suhteen miten tarkasti ja laajaasti informaatiovaikuttamisen torjumiseen koetaan vaadittavan erillistä huomiota.

4.2.1.2 Kysymykset informaatiovaikuttamisen kokemuksista

1. *Koetko kohdanneesi informaatiovaikuttamista työssäsi? (KYLLÄ/EI ja kyllä avaa kohdat 3.-6.)*

Tämä kysymyksen tarkoitus on aivan ensisijaisesti karsia pois ne, jotka eivät koe kokeneensa informaatiovaikuttamista työssään, jolloin seuraavat kysymykset eivät ole vastaajalle relevantteja. Toisekseen tämä kysymys tarjoaa myös vastauksen siihen, mitä ei ole. Eli vastaajiin jotka eivät koe kokeneensa informaatiovaikuttamista työssään ja eivät siis joko ole tunnistaneet sitä, tai eivät todella ole joutuneet sen kohteiksi.

2. *Koetko vaikuttamisen olleen kohdennettua omalle alallesi/omaan tehtäväsi?*

Informaatiovaikuttamista voi kokea myös niin sanotusti sivustaseuraajana, joten tämän kysymyksen tarkoitus on saada selville kokevatko vastaajat näkevänsä kohdennettua vai ennemminkin yleisluontoista informaatiovaikuttamista.

3. *Kuinka olet huomannut informaatiovaikuttamisen ilmenevän sosiaalisessa mediassa virkatehtäviisi liittyen?*

Tällä kysymyksellä, joka keskittyy siihen, kuinka informaatiovaikuttaminen ilmenee sosiaalisessa mediassa ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut virkatehtävien toteutumiseen ja päätöksentekoon, pyrin tuottamaan konkreettista tietoa ilmiön vaikutuksista.

4. *Millaisia vaikutuksia olet havainnut tai kokenut informaatiovaikuttamisella olevan virkatehtävien toteutumiseen ja päätöksentekoon?*

Tällä kysymyksellä on samankaltainen tarkoitus kuin edellisellä, konkreettisen tiedoin tuottaminen ilmiön vaikutuksista. Kysymyksen asettelu on kuitenkin laajempi ja pyrin sen avulla myös saamaan käsityksen virkamiesten kokemuksista päätöksenteon mahdolliseen muutokseen informaatiovaikuttamisen konteksteissa.

5. *Koetko joutuneesi muuttamaan työskentelytapojasi informaatiovaikuttamisen tai sen uhan seurauksena?*

Kysymyksellä työskentelytapojen muutoksesta ja informaatiovaikuttamisen haasteista pyrin tuomaan esiin, kuinka virkamiehet ovat mahdollisesti sopeutuneet uudelleen toimintaympäristöön

4.2.1.3 Kysymykset oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta

1. *Koetko informaatiovaikuttamisen haastavan oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen Suomessa? (KYLLÄ/EI)*

Kysymys siitä, koetaanko informaatiovaikuttamisen haastavan oikeusvaltioperiaatteen toteutumista Suomessa kytkeytyä laajempaan keskusteluun demokratian, oikeusvaltion ja informaatioympäristön haasteista nykypäivän digitaalisessa ja globaalissa kontekstissa. Kysymyksen pääasiallinen tavoite on avata kyselyn seuraavat osat vastaajalle, jolle ne ovat relevantteja. Myös Ei-vastausten määrä kertoo omaa tarinaansa.

2. *Miten ja missä määrin?*

Tällä kysymyksellä pyrin saamaan laajoja vastauksia, joissa oikeusvaltioperiaatteen ja informaatiovaikuttamisen vaikutusten suhteen kokemukset aukeaisivat hieman tutkijalle virkamiesten kokemusten ja näkemysten kautta.

4.2.1.4 Kysymykset reagoinnista, koulutuksesta ja yhteistyöstä

1. *Kuinka hyvin mielestäsi organisaatiosi kykenee reagoimaan tai torjumaan vaikuttamista asteikolla 1-5*

Koska organisaatiolla on merkittävä vastuu virkamiehen tehtävien hoidon toteutumisen edellytysten hoidossa, on tärkeää kysyä, kuinka hyvin virkamiehet kokevat organisaationsa kykenevän reagoimaan tai torjumaan informaatiovaikuttamista. Tämä antaa käsityksen organisaation valmiudesta ja toimenpiteistä informaatiovaikuttamisen torjumiseksi.

2. *Millaisia haasteita alasi on kohdannut yrittäessänne tunnistaa ja torjua informaatiovaikuttamisen ilmenemismuotoja tai onko niihin lainkaan pyritty reagoimaan?*
3. *Harjoitteleeko organisaatiosi informaatiovaikuttamisen havaitsemista/torjumista?*

Näiden kysymyksen kautta pyrin saamaan kuvan siitä, kuinka virkamiesten koulutus ja organisaation toimenpiteet vaikuttavat informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen ja torjuntaan. Se antaa kuvaa siitä, kuinka aktiivisesti ja tehokkaasti organisaatiot ovat pyrkineet vastaamaan tähän haasteeseen.

4. *Kuinka näet virkamiesten roolin kansalaisten kriittisen medialukutaidon ja tietoisuuden lisäämisessä informaatiovaikuttamisesta?*

Tällä kysymyksellä pyrin saamaan käsitystä siitä, kuinka virkamiehet näkevät roolinsa kansalaisten kriittisen medialukutaidon ja tietoisuuden lisäämisessä informaatiovaikuttamisesta. Tämä tarjoaa näkemyksiä siitä, kuinka virkamiehet kokevat voivansa vaikuttaa yleiseen tietoisuuteen ja asenteisiin tai kokevatko he sen lainkaan kuuluvan tehtäviinsä.

5. *Miten näette Suomen roolin ja mahdollisuudet kansainvälisessä yhteistyössä informaatiovaikuttamisen vastaisessa työssä?*

Lopuksi, kysymykset Suomen roolista ja mahdollisuuksista kansainvälisessä yhteistyössä informaatiovaikuttamisen vastaisessa työssä antavat näkemystä siitä, kuinka Suomi voi osallistua globaaliin pyrkimykseen torjua informaatiovaikuttamista.

4.2.2 Haastatteluvastauksien analyysi ja tulkinta

Tilastojen mukaan 19 vastaajasta peräti 15 ilmoitti kohdanneensa informaatiovaikuttamista työssään, ja 12 heistä koki, että vaikuttaminen oli kohdennettu erityisesti heidän omalle alalleen tai heidän henkilökohtaiseen tehtäväänsä. Tämä korostaa sitä, kuinka informaatiovaikuttaminen on merkittävä ja konkreettinen ilmiö nykyisessä yhteiskunnallisessa kontekstissa, erityisesti virkamiesten työympäristössä.

Vastaajien kokemukset informaatiovaikuttamisesta heijastavat sen laajaa vaikutusta ja merkitystä. Se, että suurin osa vastaajista on kohdannut informaatiovaikuttamista, osoittaa, että ilmiö on läsnä ja vaikuttaa merkittävästi virkamiesten työhön. Kohdennettu vaikuttaminen omalle alalle tai tehtävään viittaa myös siihen, että informaatiovaikuttamisen strategiat ovat yhä hienostuneempia ja tarkemmin suunnattuja.

On tärkeää huomioida, että myös ne vastaajat, jotka eivät kokeneet kohdanneensa informaatiovaikuttamista, tuovat arvokasta tietoa tutkimukseen. Heidän näkemyksensä ja kokemuksensa, vaikka eivät sisällä suoraa kohtaamista informaatiovaikuttamisen kanssa, voivat heijastella tietoisuuden ja havaintokyvyn erilaisia tasoja. Tämä voi tarjota lisänäkökulmia siihen, kuinka informaatiovaikuttaminen ymmärretään ja tunnistetaan eri virkamiesrooleissa. Nämä havainnot ovat keskeisiä, kun arvioidaan informaatiovaikuttamisen todellista laajuutta ja vaikutuksia virkamieskunnassa. Vaikka osa vastaajista ei koe nähneensä informaatiovaikuttamista suoraan, heidän kokemuksensa voivat silti valaista sitä, kuinka informaatiovaikuttamista ei aina tunnisteta tai kuinka se ilmenee epäsuorasti. Toisaalta voidaan myös vetää tulkinta siitä, ettei informaatiovaikuttamista ilmene kaikilla aloilla tai ettei se kosketa kaikkia virkamiehiä heidän työssään.

Analyysi auttaa rakentamaan laajempaa ymmärrystä siitä, kuinka informaatiovaikuttaminen ilmenee ja vaikuttaa virkamiesten työympäristössä. Se korostaa tarvetta lisätä tietoisuutta ja kehittää strategioita, jotka auttavat virkamiehiä tunnistamaan ja vastaamaan informaatiovaikuttamisen haasteisiin.

Vastausten perusteella voidaan arvioida, että monet heistä tuntevat olevansa päteviä tunnistamaan informaatiovaikuttamisen. Vastausasteikolla 1-5 vastaajat arvioivat kyvykseen

tunnistaa informaatiovaikuttamisen keskiarvolla 3.6. Alin arvo oli 2 ja ylin 5, mutta arvon 4 vastaus oli yleisin vastaajien kesken. Tämä korkea itsearvioitu kyvykkyys kuvastaa virkamiesten luottamusta omaan asiantuntemukseensa ja arvioituun kykyynsä havaita epätyypillisiä, harhaanjohtavia tai manipuloivia tietolähteitä. Tämä on merkittävä havainto, koska virkamiesten kyky tunnistaa ja ymmärtää informaatiovaikuttamista on keskeinen osa heidän pätevyyttään hallinnollisissa tehtävissä, joissa päätöksenteon tulee perustua tarkkaan ja luotettavaan tietoon. Tämän kyvykkyuden tukena ovat luvut, jotka kertovat suomalaisten korkeasta luottamuksesta viranomaisiinsa muihin EU-maihin verrattuna.¹⁸³

Huolimatta virkamiesten itsearvioidusta kyvykkyydestä tunnistaa informaatiovaikuttamista, on huomionarvoista, että monet eivät ole saaneet juurikaan koulutusta aiheen tunnistamiseen tai torjuntaan. Vastauksista kävi ilmi, että jotkut olivat saaneet koulutusta, mutta monet ilmoittivat, etteivät ole saaneet minkäänlaista koulutusta informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen ja torjuntaan. Lisäksi vastauksissa mainittiin, että monet organisaatiot eivät ole riittävällä tasolla harjoitelleet informaatiovaikuttamisen havaitsemista tai torjumista, mikä viittaa siihen, että organisaatioissa on parantamisen varaa tällä alueella. Osa organisaatioista asettui ikäänkuin puoleen väliin harjoitusmallissaan, harjoitelleen vastaajien mukaan “case-kerrallaan” tai vain tehtävään erikseen valittujen ammattilaisten kesken.

Tämä ero virkamiesten itsearvioidun kyvykkyuden ja koulutuksen puutteen välillä herättää kysymyksen siitä, miten hyvin virkamiehet todella tunnistavat ja reagoivat informaatiovaikuttamiseen, ja korostaa tarvetta lisätä koulutusta ja harjoittelua informaatiovaikuttamisen tunnistamiseksi ja torjumiseksi.

Virkamiesten arviot organisaatioidensa kyvystä reagoida ja torjua informaatiovaikuttamista vaihtelevat suuresti. Jotkut arvioivat organisaationsa kyvykkyuden korkealle, kun taas toiset näkevät siinä puutteita. Tämä vaihtelu voi heijastella organisaation resursseja, asiantuntemusta ja tietoisuutta informaatiovaikuttamisen uhasta. Keskiarvoltaan oman organisaation kyvyksi reagoida ja torjua arvioitiin 3.2 ja arvioissa alin numero oli 2 ja korkein 4. Yksikään vastaaja ei siis antanut täysiä pisteitä tai arvioinut ehdottoman huonoksi organisaationsa kykyä reagoida ja torjua. Vaihtelevat arviot voivat myös heijastaa eroja organisaatioiden tietoisuudessa informaatiovaikuttamisen uhista. Organisaatiot, jotka ovat

---

¹⁸³ Järvinen P. (2018) s. 230

aktiivisesti tietoisia ja valmistautuneita kohtaamaan nämä haasteet, voivat arvioida kykynsä korkeammalle.

Yksikään vastaaja ei antanut täysiä pisteitä, mikä voi viitata siihen, että organisaatioissa on yhä kehityksen varaa informaatiovaikuttamisen torjunnassa. Tämä voi kertoa siitä, että organisaatioilla ei ole vielä täysin yhtenäistä tai kattavaa strategiaa informaatiovaikuttamisen hallitsemiseksi. Se myös viittaa siihen, että on olemassa tunnistettu tarve vahvistaa toimia ja resursseja tässä kontekstissa. Informaatiovaikuttaminen kohdistuu monenlaisiin organisaatioihin ja ammattialoihin. Kuten haastattelun vastaajat osoittavat vastauksissaan, tämän ilmiön tunnistaminen ja torjuminen on monimutkainen prosessi, joka vaatii sekä erikoistunutta osaamista että kohdennettuja toimenpiteitä.

“Vaikuttamista tunnistetaan huonosti ja siihen liittyy paljon paikkansa pitämättömiä uskomuksia. Toimintamallit ovat organisaatiokohtaisia eikä yhteistä ymmärrystä esimerkiksi torjumisesta ole.”

- Asiantuntija, 10v työkokemusta

“Valtionhallinnossa haaste on erottaa toisistaan vihamielinen vaikuttaminen ja kansalaisten mielipiteenvapauden piiriin kuuluvan toiminnan erottaminen toisistaan. Sosiaalisessa mediassa tuotetaan paljon materiaalia, jolla todennäköisesti pyritään aiheuttamaan mielipiteiden tarpeetonta kärjistymistä, mutta tätä ei voida useinkaan pitää varsinaisena informaatiovaikuttamisena, jossa jokin valtion ulkoinen toimija pyrkii vaikuttamaan valtion päätöksentekoon.”

- Asiantuntija 20v työkokemusta

Yksi haasteista, kuten vastaajat kertovat, on lähteiden todentamisen vaikeus ilman kybervaikuttamisen keinoja, jotka normaalioloissa ovat lain pohjalta mahdottomia käyttää. Bottien ja tekoälyn vaikutuksen tunnistaminen viestinnässä korostuu, mikä on erityisen kriittistä informaatiovaikuttamisen torjunnassa. Bottien ja kokonaiskuvan hämärtämisen ongelman on tunnistanut myös muun muassa Jessikka Aro kirjassaan Putinin Trollit (2019).¹⁸⁴ Organisaatiot harjoittelevat torjuntaa säännöllisesti erilaisissa harjoituksissa, mutta tämä on vain yksi osa laajempaa kokonaisuutta. Johto pidetään tietoisena vaikuttamisyrityksistä, ja informaatiotilasta raportoidaan laajasti.

Kuitenkin on huomattava, että vaikka joillakin organisaatioilla on selkeitä toimenpiteitä ja prosesseja informaatiovaikuttamisen tunnistamiseksi ja torjumiseksi, ei kaikilla alueilla tai

---

¹⁸⁴ Aro J. (2019). s. 249-251

organisaatioissa ole riittävästi resursseja tai valmiuksia vastata tähän haasteeseen. Esimerkiksi jotkut virkamiehet ilmoittavat, ettei heidän alallaan ole kovin paljon pyritty reagoimaan informaatiovaikuttamiseen. Tämä voi johtua resurssien puutteesta, tietämättömyydestä tai siitä, että ilmiö ei ole vielä herättänyt tarpeeksi huomiota tietyillä alueilla. Toisissa tapauksissa informaatiovaikuttamista ei tunnisteta riittäväällä tavalla, erityisesti sosiaalisen median osalta, ja reagointi tapahtuu usein jälkijättöisesti.

“Osalle tiedossani olevista virkamiehistä on saatu apua viranomaisten suunnasta. Osa virkamiehistä on jäänyt huomiotta. Jotkut ovat olleet muun muassa sosiaalisesta mediasta pois tietyn ajan ja se on auttanut. Kaikki operaatioissa olevat noudattavat varmasti sosiaalisen median kieltoa.”

- Ylin johto, 27v työkokemusta

“Mielestäni ei ole pyritty kovin paljon reagoimaan alana eikä alan sisällä.”

- Asiantuntija, 6v työkokemusta

“Jos alallani reagointia on tapahtunut, ei se mielestäni ole jalkautunut henkilöstön tietoisuuteen tai ainakaan siitä ei olla tiedotettu.”

- Asiantuntija, 33v työkokemusta

Tämän lisäksi informaatiovaikuttamisen havaitseminen ja reagointi siihen on monimutkaistunut sosiaalisen median ja digitaalisen viestinnän kasvun myötä. Mielenpitojen ja vaikuttamisyritysten raja on usein epäselvä, etenkin avoimissa sosiaalisen median kanavissa. Tämä tekee torjunnan haastavaksi, sillä perinteiset lähestymistavat eivät välttämättä toimi digitaalisessa ympäristössä. Tästä syystä on tärkeää, että organisaatiot kehittävät uusia menetelmiä ja strategioita informaatiovaikuttamisen havaitsemiseksi ja torjumiseksi.

Yhteenvetona voidaan todeta, että informaatiovaikuttamisen tunnistaminen ja torjunta vaatii jatkuvaa valppautta, uusia osaamisia ja resursseja. Vaikka jotkut organisaatiot ovat edistyneet tässä suhteessa, on selvää, että monilla alueilla ja organisaatioissa on vielä paljon tehtävää informaatiovaikuttamisen käsittelyssä ja torjunnassa. Tämä vaatii sekä valtiollisia että organisaatiokohtaisia toimia, jotta voidaan tehokkaasti vastata tähän kasvavaan haasteeseen. Tilastot osoittavat, että on tärkeää jatkaa organisaatioiden kykyjen kehittämistä

informaatiovaikuttamisen torjunnassa. Tämä voi sisältää koulutuksen laajentamisen¹⁸⁵, teknologian ja resurssien lisäämisen sekä parempien käytäntöjen ja prosessien kehittämisen.

Virkamiehet kohtaavat informaatiovaikuttamisen haasteita erityisesti sosiaalisessa mediassa. Heidän tilejään kopioitiin, ja he saivat epäilyttäviä yhteydenottoja sekä puhelinsoittoja.

“Tilini on kopioitu, ystäviksi ja seuraajiksi on tullut sekä yrittänyt tulla epäilyttäviä ihmisiä. Sosiaalisen median postauksiin tulee kommentteja. Olen saanut myös suoraan puhelinsoittoja.”

- Ylin johto, 27v työkokemusta.

“Osana työtehtäviä on informaatiovaikuttamisen seuranta. Tässä yhteydessä on vastaan tullut esimerkiksi anonyymeiltä tai väärennetyiltä sosiaalisen median tileiltä välitettyä tietoa, joka on luonteeltaan harhaanjohtavaa tai tarkoituksella kärjistävää.”

- Asiantuntija, 20v työkokemusta

Lisäksi havaittiin yrityksiä mustamaalata ja levittää disinformaatiota virkamiesten toiminnasta ja päätöksenteosta, mikä vaikuttaa negatiivisesti organisaation toimintaedellytyksiin ja resurssien käyttöön. Vaikuttamisen torjuntaan ja informaatioympäristön seurantaan on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota, ja sosiaalisen median vaikutus on kasvanut merkittäväksi. Vastaajien kokemukset heijastavat sitä, kuinka informaatiovaikuttaminen on vaikuttanut heidän työhönsä ja päätöksentekoonsa, sekä sitä, miten he ovat joutuneet muuttamaan työskentelytapojaan tämän ilmiön seurauksena.

“Tehtävien hoidosta yhä suurempi osa kului 2005-2014 toiminnan perusteita vastaan kohdistuvan vaikuttamisen torjumiseen. 2014 alkaen toiminnan perusteet saivat Krimin valtauksen myötä vahvemman tuen kansalaisten ja päättäjien parissa. 2014-2022 vaikuttaminen kohdistui pääosin NATO-asioihin. 2023 vaikuttaminen hakee uusia muotojaan osana NATO-liittolaisuutta. Keskeisenä teemana on aina ollut asevelvollisuusjärjestelmä ja sen perusteet. Tulee kuitenkin muistaa, että vaikuttamisen ja politiikan, sekä mielipiteen vapauden ja sananvapauden välillä on aina hankala tehdä eroa. Tässä tulisi tietää vaikuttamisen lähteet. “

- Asiantuntija, 25v työkokemusta

Yksi keskeinen havainto on, että informaatiovaikuttamisen torjuntaan on kulunut yhä enemmän aikaa ja resursseja. Tämä korostuu erityisesti vuoden 2014 jälkeen, kun toiminnan perusteet ovat saaneet vahvemman tuen ja Nato-asioista on tullut keskeinen teema. Nato on

---

¹⁸⁵ VN 2022:14 s.143

noussut eräänlaiseksi vaikuttamistoiminnan kohteeksi myös aiemmin, muun muassa balkanilla.¹⁸⁶ Tässä kontekstissa on tärkeää erottaa vaikuttaminen, politiikka sekä mielipiteen- ja sananvapaus toisistaan, mikä on osoittautunut haastavaksi tehtäväksi.

Virkamiesten kokemukset kertovat myös varovaisuudesta ja harkitsevaisuudesta viestinnässä, etenkin yksityiselämän osalta. Informaatiovaikuttamisen pelko voi johtaa siihen, että virkamiehet joutuvat varomaan päätösten tekemistä ristiriitaisissa asioissa, mikä voi aiheuttaa stressiä ja vaikuttaa heidän työskentelyynsä. Tämä osoittaa, että informaatiovaikuttamisen vaikutukset eivät rajoitu vain ammatilliseen toimintaan, vaan ne ulottuvat myös henkilökohtaiseen elämään ja mielenterveyteen.

Jotkut virkamiehet ovat joutuneet muuttamaan työskentelytapojaan informaatiovaikuttamisen seurauksena. Informaatioympäristön seuranta ja analyysi ovat kasvaneet, ja sosiaalisen median vaikutus on tullut yhä merkittävämmäksi. Tämä on johtanut tietynlaiseen varovaisuuteen viestimisessä ja esimerkiksi siihen, että osa työstä tehdään tiimityönä suuremman refleksiivisyyden ja objektiivisuuden vaatimuksen vuoksi. Jotkut virkamiehet ovat jopa vaihtaneet työalaa vähentääkseen jatkuvaa painetta ja vaikuttamisen yrityksiä.

“Informaatiovaikuttaminen joskus aiheuttaa sen, että työntekijät tekevät päätöksiä ns yhteiskunnan paineen takia, eikä ole mahdollisuuksia pohtia omia näkökulmia sekä eettisiä ja laillisia periaatteita. joskus työntekijät kohtaavat uhkauksia omassa työssä, koska asiakkailta on tietty kuva työntekijän tehtävästä median perusteella.”

- Asiantuntija, 15v työkokemusta

“Minä en ole antanut tällaiselle asialle mitään vaikutusta. Kyse on erittäin ikävästä ilmiöstä.

Uhkauksia en ole saanut.”

- Asiantuntija, 10v työkokemusta

“Olen vaihtanut työalaa pois pahimmasta ja hankalimmasta paikasta [työpaikka] hieman helpompaan. Suureksi osaksi vaihdon syy on ollut stressi, johon on vaikuttanut osaltaan - vaikka ei ainoastaan - jatkuva paine ja yritykset vaikuttaa työhöni.”

- Asiantuntija, 6v työkokemusta

---

¹⁸⁶ Aro J. (2019). s. 262

Näistä vastauksista voidaan päätellä, että informaatiovaikuttaminen on monimuotoinen ja laaja-alainen haaste, joka vaatii jatkuvaa tietoisuutta, varautumista ja sopeutumista. Vaikka kaikki virkamiehet eivät koe informaatiovaikuttamisen olevan suoraan heihin kohdistuva uhka, sen vaikutukset voivat silti olla merkittäviä ja monitahoisia. Tämä korostaa tarvetta kehittää kattavia strategioita ja toimintatapoja informaatiovaikuttamisen tunnistamiseksi ja torjumiseksi, sekä tarvetta tukea virkamiehiä heidän työssään tämän kasvavan haasteen edessä.

Informaatiovaikuttaminen haastaa myös oikeusvaltioperiaatteen toteutumista Suomessa. Vaikka Suomi on vakaalla pohjalla vähäisen korruption ja kansalaisten koulutustason ansiosta, populistinen liikehdintä ja informaatiovaikuttamisen puutteellinen kriminalisointi asettavat haasteita. Virkamiesten odotetaan sietävän merkittävää määrää häirintää ja mustamaalaamista, jotka ovat informaatiovaikuttamisen peruskeinoja, mutta tuen tarve tällaisissa tilanteissa on jäänyt keskustelun ulkopuolelle.

Tutkimuksesta ilmenee, että informaatiovaikuttaminen on monitahoinen ilmiö, joka vaikuttaa laajasti virkamiesten työhön ja päätöksentekoon, luoden tarpeen jatkuvasti kehittää torjuntakeinoja ja tietoisuutta tästä haasteellisesta ilmiöstä.

Informaatiovaikuttamisen haaste ja sen vaikutukset oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen Suomessa herättävät ristiriitaisia näkemyksiä, kuten vastauksista ilmenee. Vastaajien keskuudessa näyttää olevan jakautuneita mielipiteitä siitä, haastaako informaatiovaikuttaminen oikeusvaltioperiaatteen toteutumista maassa.

“Suomen oikeusvaltioperusta tuntuu olevan vakaalla pohjalla. Sen horjuttaminen on vaikeaa vähäisen korruption ja kansalaisten koulutusohjelman johdosta. Tätä kuitenkin jossain määrin haastaa populistinen liikehdintä.”

- Asiantuntija, 25v työkokemusta

Osalle vastaajista Suomen oikeusvaltioperusta tuntuu olevan vakaalla pohjalla, johtuen vähäisestä korruptiosta ja kansalaisten hyvästä koulutusohjelmasta. Tämä vahva perusta kuitenkin kokee haasteita, kuten populistisen liikehdinnän nousu, joka voi vaikuttaa kansalaisten mielipiteisiin ja näkemyksiin. Toisaalta joillekin vastaajille informaatiovaikuttaminen ei näytä tällä hetkellä perustavanlaatuisesti vaikuttavan

oikeusvaltioperiaatteeseen, mutta he korostavat tarvetta olla hereillä mahdollisten muutosten varalta.

“En koe vaikuttavan tällä hetkellä perustavanlaatuisesti, mutta se on mahdollista ja asiassa on syytä olla hereillä.”

- Asiantuntija, 6v työkokemusta

“Ihmiset eivät sulata itselleen epämieluisia ratkaisuita eivätkä kunnioita instituutioita. Tämä ilmiö voi vaikuttaa joihinkin kokemattomampiin henkilöihin, koska varsinkin jos ratkaisu saa julkisuutta, niin se voi vaikuttaa asian ratkaisijan työskentelyyn. Vaikuttamiselle ei pidä antaa mitään jalansijaa. Moni tuomari ei käytä enää ollenkaan sosiaalista mediaa informaatiovaikuttamisen/maalittamisen takia.”

- Asiantuntija, 10v työkokemusta

Yksi merkittävä huolenaihe, joka vastauksista käy ilmi, on vaikuttamisen ja maalittamisen kriminalisoinnin puute. Tämä aiheuttaa haasteita virkamiehille, jotka kohtaavat henkistä painetta ja uhkauksia työssään. Erityisesti nuoremmat ja kokemattomammat virkamiehet voivat kokea painetta, joka voi vaikuttaa heidän päätöksenteko- ja työskentelykykyynsä. Tämä korostaa tarvetta kehittää parempia suoja mekanismeja ja tukijärjestelmiä virkamiehille, jotka kohtaavat informaatiovaikuttamisen aiheuttamaa painetta.

Vastaajat tuovat esiin myös, että informaatiovaikuttamisen ja disinformaation vastainen työ saattaa kaventaa sananvapauden käyttöä ja terveen keskustelukulttuurin ylläpitämistä. Tämä osoittaa, että informaatiovaikuttamisen torjunnan ja sananvapauden ylläpitämisen välillä on löydettävä tasapaino. Lisäksi on huomattava, että poliisin koettu voimattomuus ja haluttomuus puuttua ilmiöön nähdään ongelmana muutamissa vastauksissa. Tämä voi heijastua kansalaisten luottamuksessa lainvalvontaan ja oikeusvaltion periaatteisiin.

Kokonaisuutena vastaukset heijastavat monimutkaista tilannetta, jossa informaatiovaikuttaminen koetaan haasteeksi, mutta sen torjunta ja hallinta vaativat hienovaraista lähestymistapaa. Tarvitaan jatkuvaa valppautta ja tietoisuutta sekä lainsäädännöllisiä ja käytännön toimenpiteitä, jotta voidaan varmistaa oikeusvaltioperiaatteen vahva toteutuminen ja ylläpito Suomessa.

Virkamiesten rooli kansalaisten kriittisen medialukutaidon ja tietoisuuden lisäämisessä informaatiovaikuttamisen suhteen on monitahoinen ja keskeinen. Vastaajat tunnistavat, että

virkamiesten on aktiivisesti osallistuttava kansalaisten tietoisuuden lisäämiseen informaatiovaikuttamisesta ja kriittisen medialukutaidon vahvistamisesta.

Virkamiesten nähdään olevan avainasemassa vahvistamassa journalistisen median asemaa ja tukemassa medialukutaidon oppimista jo alakoulusta lähtien. Tämä korostaa, että informaatio suojautumisen ja kriittisen ajattelun kehittäminen ovat tärkeitä osa-alueita, joita virkamiesten tulisi edistää. Lisäksi virkamiesten aktiivinen osallistuminen kansalaiskeskusteluun ja säännöllisten tutkimustulosten julkaiseminen ovat keskeisiä keinoja lisätä tietoisuutta informaatiovaikuttamisesta.

Tiettyjen vastausten perusteella voidaan havaita näkökulma, jossa upseerien ja muiden virkamiesten rooli sosiaalisessa mediassa ja julkisessa keskustelussa on myös tärkeää. Heidän aktiivinen osallistumisensa ja esimerkkinsä voivat luoda positiivista kuvaa ja auttaa kansalaisia ymmärtämään paremmin informaatiovaikuttamista, esimerkiksi Venäjän tai Kiinan¹⁸⁷ vaikuttamistoimista.

Kuitenkin, vastauksista ilmenee myös, että kaikki virkamiesalat eivät välttämättä pysty suoraan vaikuttamaan kansalaisten medialukutaitoon¹⁸⁸, etenkin kun heidän pääasiallinen tehtävänsä on tiedottaa rikosasioista tai muista virallisista asioista. Virkamiesten velvollisuus antaa totuudenmukaisia tietoja ja tietoisuuden lisääminen on tärkeää, mutta se vaatii organisoitua ja ohjattua toimintaa.

“Medialukutaidon osalta opettajilla on luonnollisesti keskeinen rooli, koska opetussuunnitelma sisältää medialukutaidon. Muuten virkamiesten tehtävänä on mielestäni tukea poliittisia päättäjiä, jotta he kykenevät tekemään päätöksiä ymmärtäen niihin liittyvän mahdollisen ulkopuolisen vaikuttamisen. Virkamiehillä voi olla tehtäviensä puolesta mahdollista esiintyä asiantuntijoina tilanteissa, joissa kansalaisille selitetään sitä, mitä informaatiovaikuttaminen voi olla. Yksittäisten tapausten osoittamisessa informaatiovaikuttamiseksi tulee virkamiesten olla tarkkoja, ettei päädytä pahentamaan johonkin substanssiasiaan liittyvää kahtiajakoa syyttämällä toista osapuolta informaatiovaikuttamisesta”

- Asiantuntija, 20v työkokemusta

---

¹⁸⁷ Pomerantsev, P. (2019). s. 240-241

¹⁸⁸ Järvinen P. (2018) s. 212-216

Yleisesti ottaen vastaajat näkevät, että virkamiesten rooli informaatiovaikuttamisen suhteen tietoisuuden lisäämisessä on tärkeä, mutta se vaatii selkeitä poliittisia päätöksiä ja organisaation johdon tukea. Koulutusjärjestelmän, erityisesti opettajien, rooli medialukutaidon opetuksessa on keskeinen.¹⁸⁹

“Medialukutaito ja lähdekriittisyys ovat äärimmäisen tärkeitä perusopetuksen arvoja, joiden pitää näkyä myös virkamiestoiminnassa. Esimerkkiä voidaan näyttää hyvällä tai huonolla.”

- Keskijohto, 13v työkokemusta

Lopuksi, Suomen rooli ja mahdollisuudet kansainvälisessä yhteistyössä informaatiovaikuttamisen vastaisessa työssä nähdään positiivisina. Suomi, korkean medialukutaidon, teknologian tason, hyvän maineen ja matalan korruption tason ansiosta, voi tarjota arvokkaita oppeja ja esimerkkejä muille maille. Samalla Suomi voi hyötyä kansainvälisestä yhteistyöstä ja kokemusten vaihdosta, erityisesti NATO-jäsenyyden myötä.

“Suomella on hyvät edellytykset osallistua informaatiovaikuttamisen torjuntaan. Edellytykset luo korkea medialukutaito, korkea teknologia, hyvä maine kansainvälisissä yhteisöissä, erittäin matala korruptiotaso, sekä median erittäin korkea riippumattomuus ja journalistinen taso.”

- Asiantuntija, 25v työkokemusta

“Suomessa on riittävästi osaamista tehdä yhteistyötä informaatiovaikuttamiseen liittyen kansainvälisesti. Haasteena on resurssien vähyyys ja yksittäisten henkilöiden päätyminen kaikkiin kansainvälisiin foorumeihin. Suomalainen hajautettu toimintamalli informaatiovaikuttamisen torjunnassa vaikeuttaa myös kansainvälisiltä foorumeilta saatujen oppien päätymistä käytäntöön.”

- Asiantuntija, 20v työkokemusta

“Suomalainen viranomaisviestintä on äärimmäisen ammattitaitoista, vaikka poikkeuksiakin löytyy. Suomella on annettavaa sekä opittavaa KV-yhteisölle.”

- Keskijohto, 13v työkokemusta

Kaiken kaikkiaan virkamiesten rooli informaatiovaikuttamisen vastaisessa työssä ja kansalaisten kriittisen medialukutaidon edistämässä on monipuolinen ja vaatii yhteistyötä eri sektoreiden ja koulutusjärjestelmien kanssa. Virkamiesten aktiivinen osallistuminen ja

---

¹⁸⁹ Järvinen P. (2018) s. 229

tietoisuuden lisääminen ovat avainasemassa informaatiovaikuttamisen torjunnassa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Virkamiesten vastaukset osoittavat, että monet heistä ovat kohdanneet informaatiovaikuttamista työssään. Tämä heijastaa nykyaikaisen informaatioympäristön monimutkaisuutta, missä virkamiehet ovat alttiina erilaisille vaikuttamisyrityksille. Kohtaaminen vaihtelee yksittäisistä epäilyttäviistä viesteistä laajempiin kampanjoihin, jotka pyrkivät vaikuttamaan julkiseen mielipiteeseen tai päätöksentekoon.

Virkamiesten kokemukset osoittavat, että informaatiovaikuttaminen on usein kohdistunut heidän omaan alaansa tai tehtäviinsä. Tämä kohdistuminen on huomattu erityisesti sosiaalisen median alustoilla, missä virkamiehet kohtaavat harhaanjohtavaa tietoa, manipuloitua sisältöä ja jopa suoraa häirintää. Sosiaalinen media tarjoaa helpon ja nopean tavan levittää informaatiovaikuttamisen viestejä, mikä asettaa virkamiehet haasteelliseen asemaan, kun he pyrkivät erottamaan todenmukaisen tiedon harhaanjohtavasta sisällöstä.

Kokemukset informaatiovaikuttamisen vaikutuksista virkatehtävien toteutumiseen ja päätöksentekoon vaihtelevat. Jotkut ovat kokeneet, että vaikuttamisyrietykset ovat aiheuttaneet hämmennystä, epävarmuutta ja jopa muutoksia päätöksentekoprosesseissa. Toisaalta jotkut virkamiehet ovat kertoneet, ettei heidän päätöksentekoonsa ole vaikuttanut informaatiovaikuttaminen merkittävästi. Tämä osoittaa, että informaatiovaikuttamisen vaikutukset voivat olla moninaisia ja riippuvat monista tekijöistä, kuten yksilön kyvystä tunnistaa vaikuttamista ja organisaation valmiudesta reagoida siihen. Haasteet, joita virkamiehet kohtaavat informaatiovaikuttamisen tunnistamisessa ja torjumisessa, vaihtelevat laajasti. Nämä haasteet voivat sisältää esimerkiksi teknologian kehityksen, resurssien puutteen, sekä vaikeudet erottaa informaatiovaikuttamisen eri muotoja ja niiden vaikutuksia.

Vastausten perusteella näyttää siltä, että näkemykset jakautuvat voimakkaasti. Osan vastaajista mielestä informaatiovaikuttaminen ei haasta oikeusvaltioperiaatteen toteutumista Suomessa. Toisaalta on myös niitä, jotka kokevat, että informaatiovaikuttaminen on merkittävä haaste oikeusvaltioperiaatteelle. Esiin nousee myös huoli siitä, että disinformaation ja misinformaation vastainen työ saattaa kaventaa sananvapauden käyttöä ja terveen keskustelukulttuurin toteutumista. Tämä osoittaa, että informaatiovaikuttamisen

torjunnan ja perusoikeuksien, kuten sananvapauden, välillä voi olla jännitteitä. Toisaalta muun muassa Jantunen (2015) on esittänyt ajatuksen siitä, että informaatiovaikuttamisesta puhuminen ja siihen avoimesti puuttuminen juuri edistävät oikeusvaltioperiaatteen toteutumista.¹⁹⁰

Tämä moninaisuus voi heijastella erilaisia kokemuksia ja näkemyksiä siitä, miten informaatiovaikuttamista käsitellään ja miten se vaikuttaa oikeusvaltion periaatteiden toteutumiseen.

Virkamiesten rooli kansalaisten kriittisen medialukutaidon ja tietoisuuden lisäämisessä nähdään tärkeänä osana informaatiovaikuttamisen torjuntaa. He voivat toimia tärkeinä tiedonvälittäjinä ja kouluttajina, edistäen kansalaisten kykyä tunnistaa ja arvioida kriittisesti informaatiota.

Suomi nähdään aktiivisena toimijana kansainvälisessä yhteistyössä informaatiovaikuttamisen vastaisessa työssä. Suomen kokemus, osaaminen ja demokraattinen yhteiskuntajärjestelmä tarjoavat hyvät edellytykset osallistua ja edistää globaaleja ponnistuksia informaatiovaikuttamisen torjumiseksi.

Virkamiesten vastaukset heijastavat monipuolista näkemystä informaatiovaikuttamisen torjunnasta. Vaikka arviot organisaatioiden kyvystä reagoida ja torjua informaatiovaikuttamista vaihtelevat, on selvää, että monissa organisaatioissa pyritään aktiivisesti kehittämään valmiuksia ja menetelmiä informaatiovaikuttamisen kohtaamiseen. Samalla korostetaan virkamiesten roolia kansalaisten medialukutaidon ja tietoisuuden edistämässä sekä Suomen aktivisuutta osana kansainvälistä yhteisöä.

---

¹⁹⁰ Jantunen S. (2015). s. 314-316

5. TUTKIMUSAINEISTO JA ANALYYSI

5.1 Yhteenveto haastattelututkimuksen tuloksista

Tutkimuksen 19 virkamiehen vastaukset antavat merkittävää näkökulmaa siihen, kuinka informaatiovaikuttamista kohdataan ja käsitellään julkisella sektorilla Suomessa. Analyysissä keskitytään neljään pääkysymykseen: organisaatioiden reagointi- ja torjuntakykyyn, haasteisiin informaatiovaikuttamisen tunnistamisessa ja torjunnassa, harjoitteluun informaatiovaikuttamisen havaitsemiseksi ja torjumiseksi, sekä virkamiesten rooliin kansalaisten medialukutaidon ja tietoisuuden lisäämisessä. Lisäksi tarkastellaan Suomen roolia kansainvälisessä yhteistyössä informaatiovaikuttamisen vastaisessa työssä.

Virkamiesten arviot organisaatioidensa kyvykkyydestä reagoida ja torjua informaatiovaikuttamista vaihtelevat. Tämä vaihtelevuus voi johtua useista tekijöistä, kuten organisaation koosta, resursseista ja niin viranomaisen kuin virkamiehen asiantuntemuksesta ja tehtävästä. Jotkut virkamiehet näkevät organisaationsa varsin kyvykkäinä ja valmiina kohtaamaan informaatiovaikuttamisen haasteita, kun taas toiset kokevat, että organisaatiot ovat vielä kehitysvaiheessa tässä suhteessa. Tämä osoittaa tarpeen jatkuvalle arvioinnille ja kehittämiselle, jotta voidaan varmistaa organisaatioiden tehokas reagointi.

Informaatiovaikuttamisen tunnistamisen ja torjunnan haasteet ilmenevät monin tavoin. Teknologisen kehityksen nopeus, resurssien puute ja vaikeudet vaikuttamistaktiikoiden tunnistamisessa ovat tyypillisiä haasteita, jotka voivat haitata tehokasta vastausta. Näin ollen on tärkeää kohdentaa resursseja ja koulutusta näiden erityisten haasteiden ratkaisemiseksi.

Harjoittelu informaatiovaikuttamisen havaitsemiseksi ja torjumiseksi on tärkeä osa organisaatioiden valmiuksien kehittämistä. Tämä harjoittelu voi sisältää koulutusta, simulaatioita ja yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Jatkuva harjoittelu ja päivitykset ovat välttämättömiä, sillä informaatiovaikuttamisen menetelmät ja alustat kehittyvät jatkuvasti.

Virkamiesten rooli kansalaisten medialukutaidon ja tietoisuuden lisäämisessä on keskeinen osa informaatiovaikuttamisen torjuntastrategiaa. Virkamiehet voivat toimia tärkeinä tiedonvälittäjinä ja kouluttajina, edistäen ymmärrystä siitä, kuinka erottaa luotettava tieto harhaanjohtavasta sisällöstä. Tämä rooli on erityisen tärkeä demokraattisen yhteiskunnan säilyttämisessä ja kansalaisten kyvyssä tehdä tietoon perustuvia päätöksiä.

Suomen rooli ja mahdollisuudet kansainvälisessä yhteistyössä informaatiovaikuttamisen torjunnassa nähdään merkittävinä. Suomen demokraattinen järjestelmä, kokemus informaatiovaikuttamisen torjunnassa ja sitoutuminen kansainvälisiin normeihin tekevät siitä arvokkaan toimijan globaalissa taistelussa informaatiovaikuttamista vastaan. Suomen osallistuminen kansainvälisiin verkostoihin ja yhteistyöhön voi edistää parhaiden käytäntöjen jakamista, resurssien yhdistämistä ja yhteisen strategian kehittämistä.

Virkamiesten vastaukset heijastavat tietoisuutta informaatiovaikuttamisen haasteista. Vaikka organisaatioiden kyvykkyys reagoida ja torjua informaatiovaikuttamista vaihtelee, on selvää, että tähän haasteeseen ollaan kiinnittämässä huomiota ja että Suomessa virkamiehistö on tietoinen tällaisesta vaikuttamisesta ja valmis harjoittelemaan sen torjumista. Osa vastauksista antavaa vahvan kuvan osaamisesta ja valmiuksista edistää informaatioympäristön puolustamista. Toisaalta tietyt alat ja viranomaisryhmät vaikuttivat kaipaavan laajempaa koulutusta ja tukea informaatiovaikuttamisen haasteiden kohtaamiseksi. Harjoittelu, resurssien kohdentaminen ja koulutus ovat avainasemassa tässä työssä. Suomen osallistuminen kansainvälisiin ponnistuksiin osoittaa maan sitoutumisen laajempaan yhteistyöhön ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen.

Yksi keskeinen teema jonka tutkimuksen tueksi luodun haastattelun vastausten pohjalta tunnistin oli työskentelytapojen muutokset ja henkilökohtainen turvallisuus. Vastajat kertoivat kokeneensa tarpeen muuttaa työskentelytapojaan informaatiovaikuttamisen takia, mikä käsitti henkilökohtaisen turvallisuuden lisäämisen, julkisten tilaisuuksien varomisen ja puhelinkeskustelujen välttämisen, sekä sosiaalisen median käytön vähentämisen omalla nimellä. Tämä heijastaa sitä, miten informaatiovaikuttaminen voi ulottua henkilökohtaiseen elämään ja työympäristöön, pakottaen virkamiehiä mukauttamaan toimintaansa uhan edessä.

Toinen merkittävä teema oli organisaation valmiudet ja koulutus. Monet vastaajat painottivat, että heidän organisaationsa harjoittelevat informaatiovaikuttamisen havaitsemista ja torjuntaa, mikä kertoo aktiivisesta pyrkimyksestä vastata informaatiovaikuttamisen haasteisiin ja tarjota asianmukaista koulutusta henkilöstölle.. Tämä osoittaa, että organisaatiot ovat tietoisia informaatiovaikuttamisen riskeistä ja pyrkivät varustautumaan niitä vastaan.

Kolmas kyselyä analysoidessa tunnistamani teema oli tietoisuus ja reaktiokyky. Vastauksista kävi ilmi virkamiesten tietoisuus informaatiovaikuttamisesta ja heidän pyrkimyksensä pysyä valppaana ja reaktiokykyisenä. Erityisesti sosiaalisen median kanavissa virkamiehet kohtaavat usein informaatiovaikuttamista, mikä vaatii heiltä jatkuvaa valppautta ja kykyä erottaa totuus vääristelystä.

Neljänneksi, henkilökohtaiset kokemukset informaatiovaikuttamisesta olivat usein esillä vastauksissa. Virkamiehet jakoivat kokemuksiaan siitä, miten he ovat joutuneet informaatiovaikuttamisen kohteeksi, kuten valheellisen tiedon levittämisestä heidän nimissään ja uhkailusta. Tämä korostaa informaatiovaikuttamisen henkilökohtaista vaikutusta ja sen tuomaa haastetta virkamiesten työhön.

Vaikutus päätöksentekoon oli myös huomioitava seikka. Vaikka jotkut virkamiehet totesivat, ettei informaatiovaikuttamisella ole ollut vaikutusta heidän päätöksentekoonsa, se kertoo, että vaikuttamisen uhka on läsnä, mutta ei välttämättä aina heijastu päätöksentekoprosesseihin.

Yhteenvetona voidaan todeta, että informaatiovaikuttaminen sosiaalisen median keinoin on monitahoinen ilmiö, joka vaikuttaa virkamiesten työhön ja organisaatioihin monin eri tavoin. Teemat kuten henkilökohtainen turvallisuus, organisaation valmiudet, tietoisuus ja henkilökohtaiset kokemukset korostavat informaatiovaikuttamisen monimutkaisuutta ja sen vaikutuksen laajuutta.

Lopulta tämä analyysi osoittaa, että informaatiovaikuttamisen torjunta on moniulotteinen tehtävä, joka vaatii jatkuvaa valppautta, resurssien kohdentamista ja laajaa yhteistyötä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Virkamiesten kokemukset ja näkemykset tarjoavat arvokasta tietoa ja osoittavat, että vaikka haasteita on, myös mahdollisuudet torjua informaatiovaikuttamista ovat olemassa ja ne voidaan saavuttaa yhteistyöllä ja sitoutumisella.

5.2 Tulosten merkitys ja vaikutukset

Arvioitaessa informaatiovaikuttamisen sosiaalisen median keinoin -tutkimuksen tuloksia ja niiden merkitystä sekä vaikutusta, on tärkeää tarkastella niitä kriittisesti ja monipuolisesti. Tutkimus tarjoaa arvokasta tietoa virkamiesten kokemuksista ja näkemyksistä liittyen informaatiovaikuttamiseen, mutta tarkastelun tulee olla tasapainoista, huomioiden sekä tulosten vahvuudet että mahdolliset rajoitukset.

Tulokset korostavat tietoisuuden tärkeyttä informaatiovaikuttamisen haasteista. Virkamiesten kokemukset ja havainnot tarjoavat konkreettista tietoa siitä, miten informaatiovaikuttaminen ilmenee ja vaikuttaa julkishallinnon toimintaan. Tutkimus vastauksineen osoittaa jatkuva ja ajassa elävän tarpeen kehittää organisaatioiden koulutusta ja valmiuksia tunnistaa ja torjua informaatiovaikuttamista. Mutta toisaalta virkamiesten nykyinen osaaminen tuntuu heidän oman arvionsa perusteella olevan vahvaa ja suomalaisen yhteiskunnan arvioidaan olevan hyvin tietoinen informaatiovaikuttamisen suhteen. Virkamiehet nähdään yhtenä tekijänä kansalaisten medialukutaidon kehittämisessä ja informaatiovaikuttamisen torjunnassa, mikä vahvistaa julkisen sektorin tärkeää asemaa demokraattisen yhteiskunnan ylläpitäjänä. Joskin pääpaino annetaan suomalaiselle koulutukselle. Vastauksien perusteella voidaan arvioida, ettei Suomen roolia kansainvälisessä yhteistyössä ole suljettu pois tai arvioitu mitättömäksi, mikä on keskeistä globaalin informaatiovaikuttamisen haasteen ratkaisemiseksi.

Tutkimuksen vastaajajoukon edustavuus voidaan sanoa olevan tietyssä mielessä rajallinen. Vaikka 19 virkamiestä tarjoaa monipuolisia näkemyksiä, tämä ei välttämättä kuvasta koko julkisen sektorin kokemuksia ja näkemyksiä. Kyselyyn vastanneet virkamiehet eivät myöskään edusta kaikki mahdollisia virkoja tai aloja. Vastausten subjektiivisuus ja vaihtelu osoittavat, että informaatiovaikuttamisen kokemukset ja niiden vaikutukset voivat olla hyvin henkilökohtaisia ja kontekstisidonnaisia. Tämä voi vaikeuttaa yleistettävien johtopäätösten tekemistä. Lisäksi informaatiovaikuttamisen nopea kehitys ja muuttuva luonne tarkoittavat, että tutkimuksen tulokset saattavat nopeasti vanhentua. Sosiaalisen median alustat ja muut digitaaliset viestintäkanavat ovat tehneet informaation levittämisestä nopeaa ja tehokasta, mutta samalla ne ovat avanneet uusia kanavia manipuloinnille ja valeuutisille. Tämän seurauksena tarvitaan sekä teknologisia ratkaisuja että digitaalisen lukutaidon edistämistä kansalaisten keskuudessa. Jatkuvat päivitykset ja uusi tutkimus ovat välttämättömiä ajan

tasalla pysymiseksi. Lisäksi ongelmaksi voi nousta informaatiovaikuttamisen tulkinnan eroavaisuudet myös sen tutkimuksessa annetun määrittelyn jälkeen. Tämä voi vaikuttaa vastausten sisältöön.

Vaikka tulokset osoittavat pyrkimyksiä informaatiovaikuttamisen torjumiseen, niiden tehokkuutta ja vaikutusta on vaikea mitata. Olisi tärkeää arvioida, miten hyvin käytännöt ja strategiat todella toimivat ja missä niitä voidaan parantaa. Tutkimus voi siis tarjota mielenkiintoista tietoa ja oivalluksia informaatiovaikuttamisen kohtaamisesta julkisella sektorilla. Sen tulokset korostavat kuitenkin tarvetta jatkuvalla tietoisuudelle, koulutukselle ja kansainväliselle yhteistyölle. Sekä tutkimukselle. Tämä sisältää eri organisaatioiden, sektoreiden ja sidosryhmien kokemusten tutkimisen, jotta voidaan saada kokonaisvaltainen kuva haasteista ja mahdollisista ratkaisuista. Suomen aktiivinen osallistuminen ja johtajuus kansainvälisissä foorumeissa voi edistää tietojen ja parhaiden käytäntöjen jakamista. Lisäksi kriittinen tarkastelu on välttämätöntä, jotta voidaan ymmärtää tulosten rajoitukset ja niiden todellinen merkitys laajemmassa kontekstissa. Kriittinen pohdinta auttaa ymmärtämään, missä määrin tulokset ovat toistettavissa ja yleistettävissä, ja miten ne voivat vaikuttaa jatkossa informaatiovaikuttamisen torjunnan strategioihin ja käytäntöihin.

Tutkimuksen tarjoamat oivallukset ovat hyvä lisä keskusteluun informaatiovaikuttamisesta ja sen torjunnasta. Ne tarjoavat yhden julkisoikeuspainotteisen käsityksen virkamiesten kokemuksista ja näkemyksistä, mutta vaativat samalla jatkuvaa päivitystä ja tarkastelua muuttuvassa informaatioympäristössä. Jatkuvan tarkastelun ja kriittisen arvioinnin kautta voidaan varmistaa, että strategiat ja toimenpiteet informaatiovaikuttamisen torjunnassa ovat mahdollisimman tehokkaita ja ajankohtaisia.

6. YHTEENVETO

6.1 Tutkimuskysymyksen ja tavoitteiden yhteenveto

Tutkielmassa käytettiin monitieteistä viitekehystä tutkittaessa informaatiovaikuttamista virkamiesten työssä, keskittyen erityisesti sosiaalisen median rooliin. Viitekehys yhdisti informaatiovaikuttamisen teorian, julkisen hallinnon käytännöt ja periaatteet, sosiaalisen median tutkimuksen sekä oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian teorian.

Informaatiovaikuttamisen teoriassa keskityttiin siihen, miten informaatiovaikuttamista käytettiin ja miten se kohdistui virkamiehiin ja heidän työhönsä. Tarkasteltavana oli myös virkamiehen rooli julkisessa hallinnossa ja heidän päätöksentekoprosessinsa ja se, miten informaatiovaikuttaminen näyttäytyi tässä kontekstissa. Tutkimuksessa keskityttiin informaatiovaikuttamiseen sosiaalisessa mediassa ja sen vaikutuksiin virkamiehen työssä. Siksi tutkimuksessa pureuduttiin myös sosiaalisen median teorioihin ja viestinnän tutkimukseen ja sosiaalisen median rooliin informaation levittäjänä ja vaikuttamisen välineenä. Tutkimuksessa avattiin myös oikeusvaltioperiaatetta ja demokratiaa ja sitä, miten informaatiovaikuttaminen vaikutti oikeusvaltioperiaatteen ja virkavastuun toteutumiseen.

6.2 Tutkimuksen rajaukset

Tämä tutkimus lähestyi informaatiovaikuttamisen teemaa virkamiesten näkökulmasta, tarkastellen erityisesti sosiaalisen median roolia. Sen tavoitteena oli selvittää, miten informaatiovaikuttaminen vaikuttaa virkamiesten päätöksentekoprosesseihin ja toimintaympäristöön. Tutkimuksen näkökulmasta tarkasteltiin myös, millaisia mahdollisia uhkia ja vaikutuksia informaatiovaikuttamisella voi olla oikeusvaltioperiaatteen ja demokraattisen päätöksenteon kannalta. Tutkimuksen pyrkimyksenä oli muodostaa kokonaisvaltainen ymmärrys informaatiovaikuttamisen dynamiikasta ja sen seurauksista virkamieskunnalle sekä laajemmin yhteiskunnalle.

Tutkimuksen rajaus keskitettiin kolmeen pääalueeseen: virkamiehet, heidän kykynsä tunnistaa ja käsitellä informaatiovaikuttamista ja tämän ilmiön ilmentyminen erityisesti sosiaalisen median alustoilla. Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten virkamiehet kokivat ja reagoivat informaatiovaikuttamiseen työssään, sekä heidän osaamisensa ja koulutustaustansa

merkitystä informaatiovaikuttamisen tunnistamisessa ja torjunnassa. Erityinen painotus oli sosiaalisen median roolilla informaatiovaikuttamisessa, ottaen huomioon sen kasvavan merkityksen yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.

6.3 Käytännön ja teoreettiset johtopäätökset

Koska virkamies voi olla yksinkin vastuussa yksilön eduista, velvollisuuksista ja oikeuksista sekä tehdä suuriakin päätöksiä tai saada haltuunsa merkittävää tietoa, on syytä pohtia miten informaatiovaikuttaminen onnistuessaan vaikuttaa viranhoitoon. Informaatiovaikuttaminen, disinformaatio ja mielipidevaikuttaminen esimerkiksi sosiaalisessa mediassa voisivat monella tapaa horjuttaa virkamiehen toimintaa ja oikeudenhoitoa. Yhtäältä, nämä vaikuttamiskeinot saattaisivat haastaa virkamiehen objektiivisuuden ja puolueettomuuden. Jos virkamies altistuu manipulatiiviselle tiedolle tai mielipidekampanjoille, se saattaa vaarantaa tarkoitussidonnaisuuden ja yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamisen.

Toisaalta, yleinen luottamus julkishallintoon ja oikeuslaitokseen saattaa heiketä, jos informaatiovaikuttaminen onnistuu levittämään virheellistä tai harhaanjohtavaa tietoa virkamiesten toiminnasta. Esimerkiksi väärät tiedot virkamiehen toiminnan laillisuudesta tai eettisyydestä voivat johtaa yleisen mielipiteen kääntymiseen virkamiestä tai koko julkishallintoa vastaan.

Oikeudenhoitoon tämä saattaisi vaikuttaa niin, että prosessin uskottavuus ja laillisuus asetetaan kyseenalaiseksi. Kun yleinen luottamus heikkenee, oikeuden päätösten legitimitetti ja täytäntöönpano saattavat myös vaarantua. Näin ollen, sekä virkamiehen että oikeudenhoitojärjestelmän on tehtävä proaktiivisesti töitä sen eteen, että toiminta pysyy läpinäkyvänä, lainmukaisena ja puolueettomana vastapainona mahdolliselle informaatiovaikuttamiselle. Etenkin nykypäivän informaatioympäristössä, jossa tiedon manipulointi ja mielipidevaikuttaminen ovat yhä yleisempiä, virkamiesten ja julkishallinnon on oltava erityisen tarkkana informaation lähteiden suhteen ja pyrittävä aktiivisesti torjumaan harhaanjohtavaa informaatiota. Näin voidaan säilyttää ja vahvistaa kansalaisten luottamusta, joka on demokraattisen järjestelmän toimivuuden ja tehokkuuden kulmakivi.

Tämä tutkimus valaisee informaatiovaikuttamisen monimutkaista luonnetta ja sen haasteita yhteiskunnallisessa kontekstissa. Vaikka tunnistaminen on haastavaa, kehittyneet työkalut ja mallit, kuten DIDI, tarjoavat keinoja informaatiovaikuttamisen diagnosoimiseen ja vastatoimien suunnitteluun. On tärkeää ymmärtää, että informaatiovaikuttaminen on monimuotoista ja voi ilmetä eri tavoilla, vaikuttaen syvästi demokraattiseen yhteiskuntaan ja yksilöiden mielipiteisiin. Tämän ymmärryksen pohjalta voidaan kehittää tehokkaampia strategioita informaatiovaikuttamisen tunnistamiseksi ja torjumiseksi, säilyttäen samalla avoimuuden ja vapaan keskustelun, joka on demokraattisten yhteiskuntien perusta. Lisäksi, tarkasteltaessa informaatiovaikuttamisen ilmiötä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa, on huomattava, että sen vaikutukset eivät rajoitu vain virkamiesten päätöksentekoon tai yksittäisten kansalaisten mielipiteisiin. Informaatiovaikuttaminen voi olla osa laajempia geopoliittisia strategioita, joilla pyritään heikentämään kansallista turvallisuutta, horjuttamaan poliittista vakautta tai jopa vaikuttamaan vaalituloksiin.¹⁹¹ Tässä mielessä informaatiovaikuttaminen ylittää perinteisen tiedonvälityksen ja viestinnän rajat, muodostaen uudenlaisen hybridisodankäynnin muodon, jossa informaatio on aseena.

Informaatiovaikuttamisen torjunnan keskeiseksi keinoksi on noussut kriittinen ajattelu ja kriittinen pedagogiikka. Tämä korostaa digitaalisen median kriittisen teorian tarvetta ja kansalaisjournalismin ja osallistuvan demokratian uudelleen muotoilua, perustuen yhteisölliseen Internetiin ja sosiaalisen median tuotantovälineiden kollektiiviseen omistukseen.¹⁹² Kansalaisten tietoisuuden lisääminen informaatiovaikuttamisen olemassaolosta ja sen potentiaalisista seurauksista on välttämätöntä. Koulutusohjelmat, jotka keskittyvät medialukutaitoon ja kriittisen ajattelun kehittämiseen, ovat ensiarvoisen tärkeitä välineitä kansalaisten suojelemiseksi harhaanjohtavalta ja manipuloivalta informaatiolta. Samalla yhteiskunnallisten instituutioiden, kuten koulujen, yliopistojen ja mediatalojen, on otettava aktiivinen rooli tiedon oikeellisuuden varmistamisessa ja luotettavan tiedon tarjoamisessa.

Toisaalta, teknologian ja tekoälyn rooli informaatiovaikuttamisessa edellyttää jatkuvaa seurantaa ja vastatoimia. Esimerkiksi sosiaalisen median algoritmit, jotka suosivat polarisoivaa ja provosoivaa sisältöä, voivat edistää väärin tietojen leviämistä ja näin lisätä yhteiskunnallista jakautumista ja epäluottamusta. Tässä mielessä on tärkeää, että

---

¹⁹¹ Peters M. (2018). s. 1161-1163

¹⁹² Peters M. (2018). s.1163

teknologiayritykset ja lainsäätäjät työskentelevät yhdessä informaatiovaikuttamisen hillitsemiseksi ja digitaalisen ympäristön turvallisuuden varmistamiseksi.

Lisäksi on tärkeää tunnistaa, että informaatiovaikuttamisen torjunta ei ole vain viranomaisten tai yksittäisten kansalaisten vastuulla. Se vaatii monialaista yhteistyötä, jossa mukana ovat niin julkiset toimijat, yksityiset yritykset kuin kansalaisyhteiskunnan organisaatiotkin. Tämä yhteistyö voi sisältää tiedon jakamista, parhaiden käytäntöjen kehittämistä ja yhteisten strategioiden toteuttamista informaatiovaikuttamisen torjumiseksi.

Lopuksi, vaikka informaatiovaikuttamisen torjunta on monimutkainen ja haastava tehtävä, on tärkeää säilyttää avoimuus ja demokraattiset arvot. Vaikka pyrimme suojelemaan yhteiskuntaa vääristä tiedoista ja manipulaatiosta, emme saa rajoittaa ilmaisunvapautta tai demokraattista keskustelua. Tämä tasapaino on tärkeä demokraattisen yhteiskunnan oikeudenmukaisuuden ja toimivuuden kannalta.

6.4 Jatkotutkimuksen suuntaviivat

Vaikka erilaista tutkimusta on jo laajalti olemassa, kuten jo aiemmin mainitut Heinonen (2023) ja Ollila (2022), informaatiovaikuttaminen on nopeasti kehittyvä ja muuntuva haaste, joten ajankohtaiselle tutkimukselle on käyttöä. Tutkimuksen laajentaminen informaatiovaikuttamisen torjuntaan liittyy tarjoaa monia mahdollisuuksia syvällisemmälle ymmärrykselle ja tehokkaammille toimenpiteille. Jatkotutkimuksen suhteen pohtisin, kuinka informaatiovaikuttamista voidaan torjua laajemmin sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla, ottaen huomioon myös julkishallinnon ulkopuolisten sidosryhmien roolin. Lisäksi tarkastelisin muita viestintäkanavia ja menetelmiä sekä vaalivaikuttamisen vastaisia strategioita.

Kansainvälisellä tasolla Suomi voisi pyrkiä entistä aktiivisempaan rooliin eri maiden välisessä tiedonjaossa ja yhteistyössä. Tämä voi tarkoittaa osallistumista kansainvälisiin foorumeihin, joissa jaetaan parhaita käytäntöjä ja strategioita, sekä osallistumista yhteisiin tutkimus- ja kehityshankkeisiin. Kansainvälinen yhteistyö on erityisen tärkeää uusien uhkien, kuten hybridivaikuttamisen ja kyberhyökkäysten, torjunnassa.

Tutkimuksen laajennuksessa olisi hyödyllistä tarkastella, kuinka eri viestintäkanavia ja menetelmiä voidaan hyödyntää informaatiovaikuttamisen torjunnassa. Tämä sisältäisi sosiaalisen median alustojen, perinteisen median ja uusien digitaalisten viestintäteknologioiden analysointia. Tutkimuksen tavoitteena olisi ymmärtää, miten näitä kanavia, kuten kiinalaista Tiktokia, voidaan käyttää tehokkaasti informaation levittämiseen, kansalaisten kriittisen ajattelun edistämiseen ja väärän tiedon torjuntaan.

Vaalivaikuttamisen torjunta on olennainen osa demokraattisten prosessien suojelemista. Tässä kontekstissa tutkimuksessa voisi tarkastella erilaisia strategioita¹⁹³ ja toimenpiteitä, jotka keskittyvät vaalivaikuttamisen estämiseen ja havaitsemiseen. Tämä voisi sisältää vaalijärjestelmien turvallisuuden parantamisen, äänestäjien tietoisuuden lisäämisen ja vaaliprosessin läpinäkyvyyden varmistamisen.

Teknologian kehityksen nopeus ylittää usein instituutioiden evoluutionopeuden, mikä korostaa tarvetta ymmärtää uusien teknologioiden aiheuttamaa vaikutusta yhteiskunnallisen arvopohjan, sosiaalisen koheesion sekä kansalaisyhteiskunnan rakenteen kehitykseen¹⁹⁴.

Laajennettu tutkimus informaatiovaikuttamisen torjunnasta voisi tarjota arvokkaita oivalluksia ja suosituksia siitä, miten yhteiskunta kokonaisuutena voi paremmin suojautua informaatiovaikuttamisen haitallisilta vaikutuksilta. Tämä vaatii yhteistyötä eri sektoreiden välillä, jatkuvaa valppautta ja sopeutumista uusiin teknologioihin ja uhkakuviin. Tutkimuksen tuloksilla voisi olla merkittävä vaikutus informaatiovaikuttamisen torjuntakeinojen kehittämisessä ja demokraattisten instituutioiden vahvistamisessa.

---

¹⁹³ Pomerantsev P. (2019). s.234

¹⁹⁴ Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). s.53

LÄHTEET

OIKEUSLÄHTEET

Euroopan ihmisoikeussopimus SoPs 1999/63
Euroopan unionin perusoikeuskirja 2000/C 364/01
Euroopan unionista tehty sopimus 1993
Flaminio Costa v ENEL (1964) Case 6/64
Hallintolaki 434/2003
HE 291/1993
Kuntalaki 2015/410
Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 2003/304
Perustuslaki 1999/731
Rikoslaki 1889/39
Valtion virkamieslaki 1994/750

KIRJALLISUUS

Aro, J. (2019). Putinin Trollit. Johnny Kniga. EU.
Bruun, N., Mäenpää, O., & Tuori, K. (1995). Virkamiesten oikeusasema. Otava.
Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J., & Aho, A. L. (2017). Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino.
Jantunen S., Infosota, 2015. Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu.
Jowett, G. S. & O'Donnell, V. (2018). Propaganda & Persuasion. Los Angeles: Sage.
Järvinen, P. (2018). Kyberuhkia ja somesotaa — Digiaikana sinäkin olet etulinjassa. Docendo.
Koskinen, S., & Kulla, H. (2019). Virkamiesoikeuden perusteet (8., uudistettu painos.). Alma Talent.
Kuula, A. (2011). Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys (2. uud. p.). Vastapaino. Luku: Tutkimuseettiset normit ihmistieteissä
Käpylä, J., & Salonius, H. (2013). Tietojohtajan taskukirja: Tietojohtamisen näkökulmia aluekehittämiseen. Juvenes Print. Tampere.

- Mäenpää, O. (2017). Yleinen hallinto-oikeus (1. painos.). Alma Talent.
- Mäenpää, O. Eurooppalainen hallinto-oikeus. 3. uud. p. Helsinki: Talentum, 2011. Print.
- Pomerantsev, P. (2019). This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality. Faber & Faber.
- Pörsti, J. (2018). Propagandan lumo — Sata vuotta mielen hallintaa (2. painos). Teos.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos). Tammi.
- Nykänen, P. (2019). Johdatus oikeusjärjestykseen. Tampereen yliopisto, Johtamisen ja talouden tiedekunta.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2017). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos). Tammi.
- <http://www-public.imtbs-tsp.eu/~gibson/Teaching/Teaching-ReadingMaterial/Ackoff89.pdf>
- Warren, C. (2002) Qualitative interviewing. Teoksessa Jaber F. Gubrium & James Holstein A. (toim.) Handbook of interview research: Context and method. Thousand Oaks: Sage.
- Bouwmeester, H., Folmers H. & Ducheine P. (2012). Cyber Security and Policy Responses. Teoksessa P. Ducheine, F. Osinga, J. Soeters (toim.), Netherlands Annual Review of Military Studies 2012 – Cyber Warfare: Critical Perspectives. The Hague: T.M.C. Asser Press.

RAPORTIT JA TUTKIMUKSET

- Auvinen, T. 2019. Informaatiovaikuttaminen venäläisessä sodankäynnissä. Pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Bergh, A. (2019). Social network centric warfare – understanding influence operations in social media. Norwegian Defence Research Establishment (FFI).
- Heinonen, T. (2023). Informaatiovaikuttaminen julkishallinnossa - virkamiesnäkökulma. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Isokangas J. (2023). Tiedustelun maailma: Muuttuva tiedustelu Tiedusteluanalyysi I -kurssin raportteja. Jyväskylän yliopisto
- Mikkola, H., Aaltola, M., Wigell, M., Juntunen, T., & Vihma, A. (2018). Hybridivaikuttaminen ja demokratian resilienssi: Ulkoisen häirinnän mahdollisuudet ja torjuntakyky liberaaleissa demokratioissa. FIIA. (Julkaisu nro 55).
- Mueller, R. S., III. (2019). Report on the Investigation into Russian Interference in the 2016 Presidential Election: Volume II of II. Washington, D.C.

Mölder, H., Sazonov, V., Chochia, A., & Kerikmäe, T. (2021). *The Russian Federation in global knowledge warfare : influence operations in Europe and its neighbourhood* (1st edition.). Springer.

Mäenpää, M. (2023). *Botit vastaan HX-hanke – Informaatiovaikuttamisen tunnistaminen Twitter-datasta*. Pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Ollila, E. (2022). *Luottamuksella vaikuttamista vastaan: Valtioneuvoston kanslian ja oikeusministeriön viestintäkampanja vuoden 2019 eduskuntavaaleissa*. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

Pamment, J., Nothhaft, H., Agardh-Twetman, H., & Fjällhed, A. (2018). *Countering information influence activities: The state of the art : research report*. Swedish Civil Contingencies Agency.

Palokangas, M. (toim.). (2023). *Sodan usvaa II – Sodankäynnin laaja-alaisuus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos. Julkaisusarja 2: Tutkimuslustoista nro 27.

Paulamäki, J. (2020). *Ei-valtiollisten toimijoiden strateginen kommunikaatio ja informaatiovaikuttaminen*. Pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Salloum, A., Takko, T., Peuhkuri, M., Kantola, R., & Kivelä, M. (2019). *Botit ja informaatiovaikuttaminen Twitterissä Suomen eduskunta- ja EU-vaaleissa 2019*. CROSSOVER 5/2019. Aalto-yliopisto.

Sessa, M. G. (2023). *Connecting the disinformation dots: Insights, lessons, and guidance from 20 EU Member States*. EU DisinfoLab.

Siirtola, S. A. (2021). "Mitä tahansa te teette, niin muistakaa, että tämä infovaikuttaminen on osa teidän kaikkea päivittäistä toimintaa": näkemyksiä informaatiovaikuttamisesta suomalaisten ministeriöiden viestintätyössä. Pro Gradu -tutkielma. Helsingin Yliopisto. Sisäministeriö. Kansallinen riskiarvio 2018. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5

Suikkanen, S. (2018). *Suomalaiset vaalit ulkopuolisen vaikuttamisen potentiaalisena kohteena*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 5. Helsinki.

Suojelupoliisi (2016). *Suojelupoliisin vuosikirja 2016*. Helsinki

Suojelupoliisi (2017). *Suojelupoliisin vuosikirja 2017*. Helsinki

Tanner, A., & Söderling, I. (Toim.). (2016). *Venäjänkieliset Suomessa: Huomisen suomalaiset* (Julkaisuja 3). Siirtolaisuusinstituutti.

Vainio, T. ym. (toim.) 2019. *Kansallinen riskiarvio 2018*. Sisäministeriö. Helsinki.

Valtioneuvosto: *Puolustusselonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78

Valtioneuvosto: *Virkavastuu julkishallinnon muuttuvassa toimintaympäristössä* 2022:14

Valtioneuvosto. (2001). Valtioneuvoston periaatepäätös valtion henkilöstöpolitiikan linjasta. Helsinki.

Valtioneuvoston kanslia. Oikeusvaltiollisuus Euroopan unionissa ja Suomessa 2022:39.

MUUT

Ackoff, R. L. (1989). From data to wisdom. *Journal of applied systems analysis*, Vol. 16.

Al-Hajaj, J. F. (2019). The Tales of the War: Reporting from the Battlefield in Iraq. *Journal of Basra researches for Human Sciences*, 44(4-C).

Euroopan komissio. (2014). Tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Uusi EU:n toimintakehys oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi.

Eurobarometri 2019. Euroopan komissio.

Huhtinen, A.-M. (2023, 3. 12.). Informaation saastuminen on uhka demokratialle. *Helsingin Sanomat*. [verkkajulkaisu] (viitattu: 5.12.2023)

Melgin, E., & Nieminen, H. (Päätoim.). (2018). *Diplomaattinen viestintä*. ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry. Libris.

Merimaa, J. (2018, 14.12.). Hybridivaikuttaminen on harmaa alue sodan ja rauhan välissä – Miten siltä voi suojautua? *Yliopisto-lehti*, Y/09/18.

Nimmo, B. (2020). The breakout scale: Measuring the impact of influence operations. *Brookings Foreign Policy*.

Ohra-aho, H. (2019). Rule of Algorithm? Puolustusvoimien tiedustelupäällikön

blogi-kirjoitus Puolustusvoimien blogissa 17.4.2019. Viitattu 25.11.2023.

<http://puolustusvoimat.fi/blogi/-/blogs/rule-of-algorithm->

Pelevina, N. (2023). Propagandalla on vaikuttajan kasvot. *ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry*.

Peters M. (2018). The information wars, fake news and the end of globalisation, *Educational Philosophy and Theory*, 50:13. s. 1161–1164

Sanastokeskus TSK. (2017). Kokonaisturvallisuuden sanasto. [verkkajulkaisu]. Helsinki:

Sanastokeskus TSK ry. (Viitattu 23.9.2023)

Sanastokeskus TSK. (2022) Informaatiovaikuttamisen käsitteitä. [verkkajulkaisu]. Helsinki:

Sanastokeskus TSK ry. (Viitattu 5.12.2023)

Schmitt, M. (2021). Foreign Cyber Interference in Elections. *International Law Studies*. Vol 97.

Sinclair, H. C. (2023). Disinformation is rampant on social media – a social psychologist explains the tactics used against you. *The Conversation*.

<https://theconversation.com/disinformation-is-rampant-on-social-media-a-social-psychologist-explains-the-tactics-used-against-you-216598> [Viitattu 16.12.2023]

Raitasalo, J. (2019). *Hybridisota ja hybridiuhat – paljon vanhaa onko mitään uutta?*. Tiede Ja Ase, vol. 76.

Tuominen, H. (2022). Oikeusvaltioperiaate haastettuna: Oikeusvaltioperiaatteen institutionaalinen puolustaminen ja haastaminen Euroopan unionissa. *Politiikka*, vol. 64 nro.4. <https://doi.org/10.37452/politiikka.111089>

Tuori, K. (2019). EU and Member State Constitutionalism: Complementing and Conflicting. Teoksessa A. Engelbrekt, A. Bakardjieva, & X. Groussot (Toim.), *The Future of Europe: Political and Legal Integration Beyond Brexit* (Vol. 13, sivut 277-286). Bloomsbury Academic.

Raitio, J. (2019). EU and Member State Constitutionalism: Complementing and Conflicting. Teoksessa A. Engelbrekt, A. Bakardjieva, & X. Groussot (Toim.), *The Future of Europe: Political and Legal Integration Beyond Brexit* (Vol. 13, sivut 197-204). Bloomsbury Academic.

Valtiovarainministeriö. (2021). *Virkamieseettinen toimintaohje: Yleisesitys valtionhallinnon virkamiesetiikkaa koskevista säädöksistä, ohjeista ja käytännöistä*. Helsinki.

Valtioneuvoston kanslia. (2019). *Informaatiovaikuttamiseen vastaaminen. Opas viestijöille*. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja, 2019:11.

Vilander, J., Pulkka, A.-T., Erkkilä, V., Saarikoski, E., & Norri-Sederholm, T. (2019). *Suomalaisten käsityksiä sodan sekä kyber- ja informaationsodankäynnin uhkasta*. Tiede ja ase, 2019(1).

LIITE 1.

HAASTATTELUPOHJA JA SAATEKIRJE

Kutsu osallistua pro gradu -tutkimukseen: Informaatiovaikuttaminen sosiaalisen median keinoin - Virkamiesten kokemukset

Hyvä vastaanottaja,

Olen Rebecca Kangasmaa, ja teen parhaillaan Pro Gradu -tutkimusta hallintotieteistä julkisoikeuden pääaineella. Tutkimukseni keskittyy aiheeseen, joka on tällä hetkellä erittäin ajankohtainen ja tärkeä: "Informaatiovaikuttaminen sosiaalisen median keinoin - Virkamiesten kokemukset vaikutuksista virkatehtävien ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen."

Tutkimukseni tavoitteena on ymmärtää paremmin informaatiovaikuttamisen vaikutuksia virkamiesten työhön ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen. Tämä on erityisen tärkeää nyky-yhteiskunnassa, jossa sosiaalinen media on keskeinen tiedonvälityksen ja keskustelun foorumi. Virkamiesten näkökulma on arvokas, ja se auttaa meitä hahmottamaan, miten informaatiovaikuttaminen voi vaikuttaa yhteiskuntaamme.

Olisin erittäin kiitollinen, jos voisitte osallistua tutkimukseeni vastaajana. Saatte sähköpostissa linkin kyselylomakkeeseen, joka on helppokäyttöinen ja vie vain hetken aikaa täyttää (kysymyksiä on 15). Haluan korostaa, että vastauksianne käsitellään vain tämän gradun analyysia varten, eikä niitä yhdistetä henkilöllisyyteenne. Organisaationne mainitseminen kyselyssä on täysin vapaaehtoista.

Kiitos jo etukäteen osallistumisestanne. Arvostan suuresti aikaanne ja panostanne tähän tutkimukseen. Jos teillä on kysymyksiä tai haluatte lisätietoa, voitte ottaa yhteyttä minuun osoitteeseen SÄHKÖPOSTI.

Paina alla olevaa linkkiä vastataksesi kyselyyn:

(LINKKI KYSELYYN)

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan informaatiovaikuttamista sosiaalisen median alustoilla käydyin ja sieltä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja prosesseihin heijastuneen kanssakäymisen ja informaation jaon kautta.

Informaatiovaikuttamisella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa suunnitelmallista viestintää ja vaikuttamiskeinoja, joiden päämääränä on informaatiota muokkaamalla aikaansaada muutoksia kohteen informaatio- ja mielipideympäristössä.

Organisaatio:

Työkokemus (vuodet):

Alaisia 1-10, 11-50, 51-100, 100+, ei alaisia.

Tehtävä: ylin johto, keskijohto, asiantuntija, operatiivinen tehtävä, joku muu.

1. Kuinka hyvin mielestäsi tunnistat informaatiovaikuttamisen asteikolla 1-5
2. Koetko kohdanneesi informaatiovaikuttamista työssäsi? (KYLLÄ/EI ja kyllä avaa kohdat 3.-6.)
3. Koetko vaikuttamisen olleen kohdennettua omalle alallesi/omaan tehtävääsi?
4. Kuinka hyvin mielestäsi organisaatiosi kykenee reagoimaan tai torjumaan vaikuttamista asteikolla 1-5
5. Kuinka olet huomannut informaatiovaikuttamisen ilmenevän sosiaalisessa mediassa virkatehtäviisi liittyen?

6. Millaisia vaikutuksia olet havainnut tai kokenut informaatiovaikuttamisella olevan virkatehtävien toteutumiseen ja päätöksentekoon?
7. Koetko joutuneesi muuttamaan työskentelytapojasi informaatiovaikuttamisen tai sen uhan seurauksena?
8. Koetko informaatiovaikuttamisen haastavan oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen Suomessa? (KYLLÄ/EI ja kyllä avaa 9.)
9. Miten ja missä määrin?
10. Millaisia haasteita alasi on kohdannut yrittäessänne tunnistaa ja torjua informaatiovaikuttamisen ilmenemismuotoja tai onko niihin lainkaan pyritty reagoimaan?
11. Harjoitteleeko organisaatiosi informaatiovaikuttamisen havaitsemista/torjumista?
12. Kuinka näet virkamiesten roolin kansalaisten kriittisen medialukutaidon ja tietoisuuden lisäämisessä informaatiovaikuttamisesta?
13. Oletko saanut koulutusta informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen/torjuntaan?
14. Koetko koulutuksesi olevan riittävä informaatiovaikutusyritysten tunnistamiseen?
15. Miten näette Suomen roolin ja mahdollisuudet kansainvälisessä yhteistyössä informaatiovaikuttamisen vastaisessa työssä?